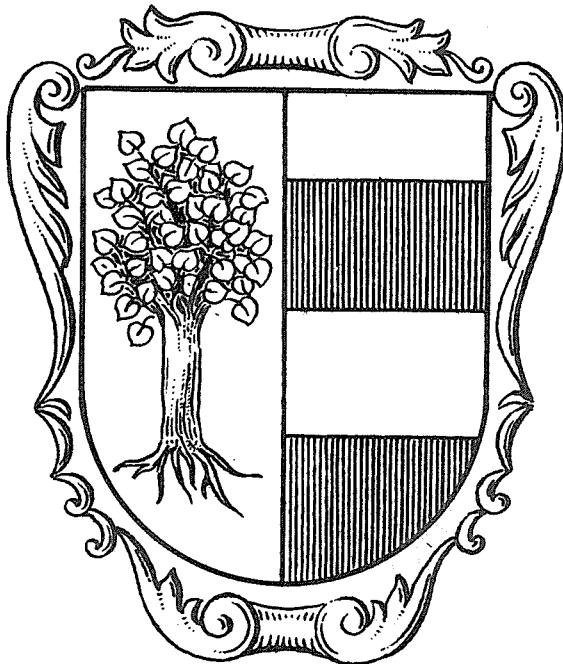

ZÁVODNÍ KLUB ROH
KRÁLOVOPOLSKÉ STROJÍRNY
BRNO

INFOR
MACE

GENEALOGICKÉ
A HERALDICKE

3/4
1986

Z ČINNOSTI KLUBU

Nač umírali naši předkové?

Je až zarážející, jak málo ví průměrný občan o zdravotním stavu svých pokrevných příbuzných a svých pokrevných předků, i když se to týká nejbližších 3 - 4 generací a informace jsou poměrně dostupné. A přece lékaři stále více a více se zajímají o spolehlivou rodinnou anamnézu a o spolupráci s genetikem a genealogem. Rodopisec především by měl v tomto ohledu obohatit své znalosti o předcích a příbuzných (pokrevných) a zajímat se o riziko dědičnosti i o vlivy na ni působící (infekce, zárení, biochemie, psychofarmaka a j.). Proto jsme zařadili do programu našich genealogických pondělků téma v nadpisu uvedené a setkání s genetikem. Dosavadní aspekty historické a biologicko-eugenické rozšíříme o aspekty genetické, demografické, antropologické, sociologické aj. Budeme se více zabývat otázkami nemocnosti, dlouhověkosti, somatické, duševní i charakterové vyspělosti, talentu a dovednosti. Každé soustavné sledování znaků a chorob je cenné.

Minulost není třeba milovat, stačí jí rozumět a nezapomenout, že končí v budoucnosti (Miroslav Ivanov).

Pro každého z nás platí empirické riziko 3-4 %, že se nám narodí dítě nemocné s vrozenou vadou. Legislativa umožňuje selektivní zákon, tam, kde nepříznivé procento přesahuje 10. Lze říci, že dědičné choroby mají svou genovou podstatu chromozomální, že každý chromozom může být poškozen a projeví se vzdou, která se v následujících generacích přenáší z generace na generaci, na potomstvo. Zatímco v roce 1923 bylo registrováno 190 různých, mendelovských dědičných chorob a zrůdností, eviduje se v současné době těchto chorob na 3000. Každé dva roky je vydáván katalog nový. Řada původních chorob již jako diagnóza neexistuje. V jednotném československém zdravotnictví dochází

zí v posledních letech ve zdravotních střediscích k registraci zpráv o výskytu chorob v určitém rodu a v určité oblasti. Jiná získávání informací jsou obtížná a nespolehlivá.⁴ přeče, čím spolehlivější jsou získané informace, tím spolehlivější jsou závěry. Jsou choroby, které se dostavují ve vyšším věku. V tomto směru je sledování ztíženo tím, že lidský věk se prodlužuje, takže se nedostává dostatečného počtu ověření. Zatímco dříve byl průměrný věk u žen 52, u mužů 47, je v současné době průměrný věk žen 74 a mužů 67 let.

Přednášející MUDr. Milan Vrba, CSc., doprovodil své výkla-
dy řadou diapositivů, zejména o chromozomálním vyšetřování,
zmínkou o genetickém poradenství, či genetické prognostice, o
významných dědičných chorobách a zrůdnostech, o vlivu záření,
psychofarmak a jiných činitelů, o typech rodokmenů, o meziná-
rodním číslování, značkách v rodokmenech a o doporučené lite-
ratuře.

V bohaté a zajímavé diskusi byly probrány příčiny úmrtí
uváděné v jedné náhodně vybrané úmrtní matrice z r. 1850, názory na vznik nového jedince v antice a dnes, vzpomenut modelový rodokmen pana Kallikaka (kallos= řecky krásný, kakos= špatný), v němž pan Kallikak zplodil hrozné nemanželské potomstvo s imbecilní milenkou a krásné zdravé potomstvo se svou zákonitou manželkou, možnosti využití výpočetní techniky a úkoly rodopisce při spolupráci na propočtu dědičnosti.

V připravované akci "soupis občanských rodokmenů" jeví se vhodná příležitost rozšířit, ve spolupráci s ostatními genealogickými kluby, sledování chorob ve větším měřítku, prostřednictvím dotazníků nebo dohodnutých značek v rodokmenu. Akce by se mohla omezit na nejčastěji se vyskytující choroby (kardiovaskulární, zhoubné bujení a alergie) a byla by anonymní. Úkolem by bylo zjistit výskyt chorob častější, než odpovídá náhodě.

Mojmír Procházka

Šetření by se týkalo těchto chorob:

Psotník, zimnice, vodnatelnost, souchotiny, chrلنí krve,

zápal plic, slabost života, dna, osýpky, zapálení mozku, mrtvice, kašel, záducha, zánět kloubů, otok, neštovice, ochabnutí plic, otřesení mozku, křeče, zatvrzení jater, tyfus, cholera, mor, hemerhoidy.

Vlastivědná vycházka do okolí Kravská.

Sobota 21. června 1986 byla dnem konání vlastivědné vycházky GHK Brno do okolí Kravská. V prvním krásném letním dni se v Příměticích shromáždilo celkem 15 účastníků, aby společně shlédli méně známé památky a historické zajímavosti této oblasti Znojemská. Exkurze byla symbolicky zahájena přípitkem na zdar akce v bývalém desátkovém jesuitském sklepě, dnes provozovně Moravských vinařských závodů v Mikulově. Návštěvou přímětického památníku jsme si připomněli v nevelké expozici osobnost a zdejší působení vynálezce bleskosvodu Prokopa Diviše. V době bitvy u Znojma 10. a 11. července 1809 zde na faře byli ubytováni vysocí rakouští důstojníci, knížata Karel Schwarzenberg a Mořic z Liechtensteina. V místnostech fary bylo také pravděpodobně projednáváno příměří, uzavřené 11.7. mezi Rakouskem a Francií. V místním panském dvoře byl během válečného střetnutí ubytován vrchní velitel rakouské armády arcivévoda Karel. Návštěva pseudogotické kaple s kryptou na přímětickém hřbitově nám přibližila majitele Kravská v 19. a 20. století - italský aristokratický rod Frasso-Dentice.

Další zastávkou bylo účelové zařízení oborového podniku Crystalex v Novém Boru - zámek v Kravsku. Pochopením správy zámku jsme mohli shlédnout interiéry citlivě rekonstruovaného objektu, sloužícího dnes zaměstnancům sklářským podniků ke školení a rekreaci.

Hluboké Mašůvky, další cíl naší cesty, nám připomněly obránci Brna proti Švédům v roce 1645 - hraběte Ludvíka Raduita de Souches, majitele jevišovského panství a protektora zdejšího mariánského kostela. S jeho portrétem jsme se sezná-

mili na místním farním úřadě.

Romantické údolí Plenkovického potoka nás později zavedlo ke zřícenině hradu Lapikus, jehož krátká historie původně hraničního hradu skončila začátkem 16. století. Zbytky zdí a příkopů dodnes upozorňují na jeho dávnou funkci.

Posledním zastavením exkurze byla návštěva Plavče. Románská rotunda, jedna z nejstarších u nás a přilehlý zámek, dnes ústav sociální péče, byly posledními památkami, kterými jsme uzavřeli plni bohatých dojmů a zážitků naši zdánilou vycházku.

Ing. Jan Špatný

Zájezd do východních Čech.

Jarní zájezd GHK, konaný ve dnech 7. a 8. června 1986 byl zaměřen hlavně na historické památky Východočeského kraje, které klub delší dobu nenavštívil. Pro účastníky zájezdu připravila jeho vedoucí MUDr. Z. Novobilská itinerář, k němuž v průběhu cesty přidávala další informace.

Trasa zájezdu vedla první den přes Svitavy do Nových Hradů na Chrudimsku, kde byla první zastávka, věnovaná prohlídce rokokového zámku, vybudovaného na svahu na okraji městečka v 2. pol. 18. stol. údajně podle námětu tehdejšího majitele panství J.A. hraběte Harbuvala Chamaré, známého z díla A. Jiřáská. Zámek je nápadný rozsáhlým předdvoríím na několika terasách. Heraldiky zaujala m.j. řada erbů, začínající již v rozměrné vstupní hale. Cesta pokračovala do Pardubic a ke Kunětické Hoře, jejíž hrad je sice v rekonstrukci, ale i jeho shlédnutí z těsné blízkosti, doplněné informací o historii hradu s pěkným výhledem do kraje bylo vhodným doplňkem programu. Před obědem v Pardubicích prošli účastníci zájezdu historické jádro města se zastávkami u Zelené brány (s reliéfem boje Čechů u Milána - významného pro znak Pardubic), dále na Pernštajnském náměstí s historickými budovami včetně pěkné renesanční radnice a konečně u zámku, který je v dlou-

hodobé rekonstrukci; závěrem procházky byla zastávka u kostela sv. Bartoloměje – pohřebního kostela Pernštejnů. Odpoledne byly navštíveny zámky Žleby (východní okraj Středočeského kraje) a Hrádek u Nechanic. Na novogotickém exteriéru zámku Žleby upoutá mohutná plastika erbovního zvířete Auerspergů (majitelů zámku v 18. a 19. století) na vstupní bráně objektu. V zámku je m.j. jedna z největších sbírek středověkých zbraní v našich zemích. V zámku Hrádek u Nechanic, který byl postaven v pol. 19. stol. ve slohu anglické gotiky pro hraběte F.A. Harracha, upoutávají heraldiky hlavně erby v rytířském sále a genealogy velké malované rodokmeny v dalších prostorách zámku. Závěr prvního dne patřil Hradci Králové – jeho historické části, hlavně Žižkovu náměstí a okolí s katedrálním kostelem sv. Ducha, založeným královnou Eliškou Rejčkou, a dalšími památnými domy.

Druhý den pokračovala trasa zájezdu směrem do Smiřic, kde byl zvenku shlédnut zámek (v 18. stol. patřil známému rodu Paarů), jehož zámecká kaple patří k významným památkám vrcholného baroka v Čechách. Po průjezdu Jaroměří s upozorněním na její historii následovala další zastávka v Josefově, kde byla prohlédnuta zajímavá památka klasicistního pevnostního urbanismu. Dopoledne končilo v Novém Městě nad Metují návštěvou tamního zámku, upraveného začátkem 20. stol. pro C. Bartoně z Dobenína podle návrhů D. Jurkoviče. Také zde si oživili heraldici řadu erbů dřívějších majitelů. Z Nového Města se trasa vracela směrem k Moravě se zastávkami – prohlídkami zámku Skalka, známého m.j. exposicí Jiráskova Temna, bylo diskutováno o správném popisu erbu Vostrovských – majitelů panství v 1. pol. 17. stol. Po návštěvě zámku v Rychnově n. Kněž., spojené m.j. s prohlídkami pozoruhodné kolovratské sbírky obrazů, byla na programu poslední zastávka a to v Kostelci nad Orlicí u nového (empírového) zámku, vystavěného v 30. letech 19. stol. pro hraběte Jos. Kinského; zámek není součástí souboru památkových objektů přístupných veřejnosti a je v současné době opravován.

Před 20. hodinou skončil zájezd v Brně. V jeho závěru poděkovala vedoucí některým přítomným členům výboru klubu za spolupráci v průběhu zájezdu, jehož účastníci ocenili zajímavý program i velmi dobrou přípravu akce.

V.S.

Z přednáškové činnosti v 1. pololetí 1986.

Na přednášce dne 18. února dr. Bílý hovořil o významné brněnské měšťanské rodině Čertů. Uvedl krátký genealogický přehled, který začíná prvním bezpečně zjištěným předkem Kryštofem Čertem, jež působil jako brněnský radní. Díky výhodným sňatkům pronikli Čerti mezi přední brněnské rodiny. Nejvýznamnější člen rodu Jan Čert byl humanista a stýkal se s Albrechtem Dürerem a dalšími významnými osobnostmi své doby. Čerti působili v městské správě Brna a byli představiteli protestantského měšťanstva. Přednáška ukázala, do jaké míry lze prostřednictvím genealogie objasnit historické vztyhy a události.

Dne 18. března se měla konat přednáška PhDr. Jiřího Raká z Archivu ÚRO Praha o projevech romatismu a jeho architektonicko-sochařském ztvárnění na hradě Vranov a v zámku Slavín u Tupadel v Čechách. Poněvadž se přednášející omluvil, pohovořil PhDr. Jan Skutil CSc. o genealogických aspektech nejstarších přemyslovských pověstí. Přednášející kriticky zhodnotil legendu Kristiánovu, poukázal na významové posuny mezi Kristiánem a Kosmou a zdůraznil, že se jedná o nejstarší pověst s genealogickými zřeteli. K tematu se rozproudila bohatá diskuse, týkající se vztahu přemyslovských legend k Moravě.

Dlouho očekávaná přednáška nestora moravských genealogů prof. Františka Kleina "Příprava moravského genealogického slovníku podle tereziánského katastru" se uskutečnila 15. dubna. Jak přednášející v úvodu uvedl, hlavním důvodem této přednášky byla skutečnost, že údaje otištěné v GHI,

v článku věnovaném jeho 80. narozeninám (M. Procházka, J. L. Bílý: Prof. František Klein osmdesátiletý, GHI 2/1985, s. 208 až 209), byly neúplné, ať už se týkaly jeho práce, tak i popisu jeho osobního znaku.

V první části přednášky prof. Klein obšírně seznámil posluchače s předmětem jeho současného badatelského zájmu, kterému se věnuje už od roku 1973. Jeho úkolem je zpracovat do kartotéční formy základní údaje tereziánského katastru z roku ~~1750 - 1776~~^{1750 - 1776}. Každý kartotéční lístek obsahuje:

- 1) Přesný přepis jména a příjmení a rok údaje o něm v tereziánském katastru
- 2) Přesný přepis názvu obce a srovnání se současným úředním názvem
- 3) Přesný přepis povolání
- 4) Číslo popisné - podle doplňku do tereziánského katastru z r. 1771; tam, kde chybí, je použita urbariální fase z roku 1775, kde je zpětný odkaz na tereziánský katastr
- 5) Výměra orných polí v jazyce originálu; neuvádí se výměra úhoru nebo zahrádky, uvádí se dále výměra vinohradu
- 6) Vedlejší povolání kromě zemědělství - pokud existovalo
- 7) Údaj o změnách při revisi tereziánského katastru (dělení gruntů, úmrtí ap.)
- 8) Název panství (tehdejší a dnešní) a jméno vrchnosti (podle vlastnoručního podpisu z dominikální faze z r. 1750)
- 9) Odkaz (Fond v SOA Brno, fascíkl, folio, pořadové číslo)

Kromě vlastní excerpte z tereziánského katastru byly všechny údaje ověřeny i podle podkladů tereziánského katastru (t.j. podle nálezové zprávy komise - Befundstabelle - a podle ~~urbariální~~^{Tereziánské} faze z r. 1749 - Fassionstabelle) i podle pozdějších doplňků a revisí.

Kartotéční lístek tak rychle a operativně genealogovi poskytne všechny základní údaje, které pro svou práci potřebuje. Lze tak hledaného člověka zařadit jménem, místně i společensky.

V rámci jednoho panství je celý lístkový seznam řazen

abecedně podle příjmení, jednotlivá panství jsou řazena pod svými majiteli, kteří jsou zpracováni rovněž abecedně podle příjmení. V současné době má prof. Klein všechny údaje zpracovány v rukopisu a pracuje na jejich přepisu. K dokončení práce, která představuje denní penzum 80-120 strojopisných karet, zbývá 6 - 7 let. Pak bude nutno celou práci zpřístupnit.

Druhou část přednášky věnoval prof. Klein upřesnění heraldického popisu svého osobního znaku, otištěného v citovaném článku v GHI, výkladu jednotlivých symbolů a genezi jeho vzniku. Správný heraldický popis osobního znaku prof. Kleina je následující: Štit je čtvrcený. V 1. červeném poli je vpravo zlatý hrozen, vlevo stříbrný vinařský nůž se zlatou rukojetí, obrácený špicí k hroznu. Ve 2. modrém poli jsou dvě zlatá břevna. 3. pole je stříbrno-červeně polcené, v něm je obrácená krokev střídavých barev. Ve 4. stříbrném poli je vlevo zlatou orlízkou postavená červená kniha. Na štítě kolčí přilba s červeno-stříbrně-modro-zlatou točenicí a přikryvadly vpravo modro-zlatými, vlevo červeno-stříbrnými. Klenotem je v lodi ohnutá paže oděná v modrém (nevyrnutém) rukávu, držící za hřbet červenou knihu (reminiscence na Gregora Kleina, jenž byl vojákem a byl otcem Simona Kleina).

Jednotlivé symboly znaku představují jakousi genealogickou mozaiku: první pole symbolisuje nejstaršího známého předka, Simona Kleina z Nosislavi (nar. 1626), který byl od r. 1661 vinařem - horným a měl svůj pečetní prsten se znakem Nosislavé (vinařský nůž a hrozen). Čtvrté pole pak obsahuje osobní symbol prof. Kleina - knihu, která dokládá jak jeho pedagogické působení, tak i jeho badatelské zájmy. Druhé a třetí pole jsou reminiscencí na některé předky. V druhém poli je motiv převzatý ze znaku rytířského rodu Langů z Quanzendorfu (polcený štit se dvěma obrácenými krokveřmi), z kterého pocházela praprababička prof. Kleina. Právě přátelský návrh MUDr. Ericha Langa, lékaře ze Štýrského Hradce, přímého potomka zmíněného rodu a tedy i vzdáleného pokrevního

příbuzného, byl vlastním popudem k vytvoření osobního znaku jako motivu pro ex libris. Konečně třetí pole připomíná manželku Mathiase Langa, purkmistra ze Židlochovic, Annu Slavatovou; i když zde není zatím prokázána přímá příbuznost se starožitným rodem Slavatů z Chlumu, obsahuje toto pole slavatovský motiv (zlatá břevna v modrém poli).

Návrh znaku pro své ex libris vypracoval prof. Klein v letech 1940-1941. Na základě písemné žádosti se stal autorem grafického ztvárnění ing. arch. Břetislav Štorm, který jednotlivé prvky skloubil se svým nenapodobitelným cítěním pro heraldickou kresbu. Proto je jen škoda, jak uvedl prof. Klein na závěr, že kresba otištěná v GHI je nejen nepřesná, ale i nepříliš kresebně zdařilá.

Na schůzce 20. května přednášel PhDr. Alois Plichta o zajímavé barokní osobnosti posledního ždárského opata Otty Steinbacha z Kranichsteina. Text rozsáhlé a poutavé přednášky přineseme v nejbližším čísle GHI.

red.

Reprodukce ex libris prof. Fr. Kleina
Kresba Břet. Štorm

ČLÁNKY A STUDIE

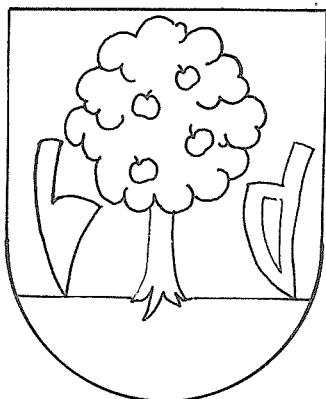
50 let měst Luhačovic a Letovic.

Ivan Štarha

Ze tří měst Jihomoravského kraje, která byla povýšena v období předmnichovské republiky, oslaví dvě v letošním roce padesáté výročí svého povýšení. Jsou to Luhačovice v okrese Gottwaldov a Letovice v okrese Blansko.

Luhačovice, i když byly před rokem 1848 sídlem panství, zůstaly až do 20. století vesnicí. Jejich rozvoj se datuje až od vzniku akciové společnosti luhačovických lázní v roce 1902. V roce 1915 se staly podle nově schváleného zemského zákona "místem léčebným", jehož rozsah přesahoval katastr obce především směrem k Pozlovicím.¹⁾ Lázeňská část obce Pozlovic, tzv. Pražská čtvrt, byla v roce 1925 připojena ke katastru obce Luhačovic.²⁾ To vše umožnilo obecnímu zastupitelstvu předložit 15. února 1929 ministerstvu vnitra žádost o povýšení na město. Vláda republiky tuto žádost schválila 3. července 1936, zhruba dva týdny po návštěvě prezidenta republiky v Luhačovicích, která zřejmě vyřízení žádosti urychlila. Oficielně bylo povýšení představenstvu obce oznámeno přípisem ministerstva vnitra z 10. července, mohutné oslavy povýšení proběhly ve dnech 22.-23. srpna 1936.³⁾

Luhačovice nepožádaly v souvislosti s povýšením na město o schválení nebo udělení městského znaku. K povýšení však vydaly medaili o průměru 60 mm, do jejíhož pole nechaly vyryt staré pečetní znamení obce Luhačovic; uprostřed košatý strom, vpravo krojidlo, vlevo radlice obrácená ostřím vlevo. Opis zněl: LÁZNĚ LUHAČOVICE MĚSTEM - 3. července 1936. Současně nechalo město nakreslit toto pečetní znamení ve štíť a v barvách, tedy ve formě znaku, do nové obecní kroniky. Jde o modrý štít, zelený

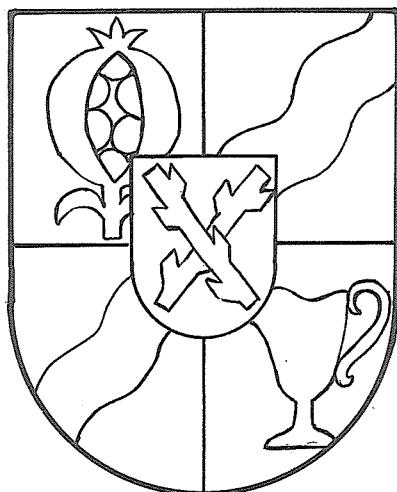

košatý strom s hnědým kmenem vyrůstající z hnědé půdy, radlice a krojidlo stříbrné. Pod stromem byl nakreslen letopočet 1691, datum vzniku obecní pečeti, které do znaku nepatří. Tím vlastně povýšily Luhačovice své staré pečetní znamení na znak, který užívají dosud. V publikaci "Městské znaky v českých zemích" se autor kresek přidržel kresby na původní pečeti a zelený strom zpestřil několika červenými jablkami. V této podobě však město

Luhačovice nikdy svůj znak neužívalo. Bylo by proto třeba, aby město zakotvilo přesnou podobu svého znaku do městského statutu a důsledně jeho platnou podobu dodržovalo.

Z podnětu schůze obecního zastupitelstva městečka Letovic dne 14. ledna 1928 vypracovali představitelé obce již 30. ledna žádost vládě republiky o povýšení Letovic na město. V žádosti podali stručnou historii městečka, v níž zdůraznili, že Letovice byly městečkem již v roce 1406, a přiložili 22 fotografií jednotlivých částí městečka. Žádost podepsal starosta Josef Petr, první náměstek, dva radní a tři členové obecního výboru. Bylo to nedlouho po rozšíření katastru městečka o 13 domů dělnické kolonie firmy "Cosmanos" z katastru sousedního Třebětína.⁴⁾ Další jednání probíhalo pomalou úřední cestou a v Letovicích se na podanou žádost snad dokonce pozapomínalo. I pro představené městečka byl překvapením výnos ministerstva vnitra z 21. listopadu 1936, v němž stálo, že "vláda republiky Československé povýšila usnesením ze dne 13. listopadu 1936 městys Letovice na město". První reakcí na povýšení byla veřejná schůze obecního zastupitelstva 28. prosince 1936, které se zúčastnil vrchní komisař okresního úřadu v Boskovicích dr. Jurčík a na níž obecní kronikář Emanuel Janoušek přečetl úryvky z kroniky.⁵⁾

K velkým oslavám povýšení došlo pak až v týdnu od 13. do 18. července 1937, kdy proběhlo veřejné cvičení Sokola, hasičský den, plavecké závody, fotbalový turnaj, ohňostroj, průvod městem a samozřejmě lidová veselice. K oslavám byla vydána brožura E. Janouška Paměti města Letovic. Pro nás je zajímavé, že v souvislosti s povýšením na město vznikl návrh nového městského znaku. O jeho autorovi nevíme nic bližšího. Snad jím byl zmíněný kronikář E. Janoušek.⁶⁾ Novým znakem města měl být čtvrcený štít se srdečním štítkem.

V prvním stříbrném poli mělo být červené granátové jablko, symbolizující jednak zdraví, jednak klášter milosrdných bratří s nemocnicí, ve druhém a třetím zeleném poli měl být šikmý zvlněný pruh, symbolizující řeku tekoucí lučinou, zároveň též lázně či letovisko, ve čtvrtém modrém poli měla být stříbrná konvice jako symbol keramického průmyslu. Srdeční zlatý štítek měl pak nést staré městské symboly - dvě zkřížené černé ostrve.⁷⁾

Návrh tohoto nového znaku nebyl pravděpodobně nikde projevnán a nikdy nebyl městem Letovice užíván. Zůstal jen dokladem zájmu některého z místních heraldiků - amatérů o vyjádření charakteru nového města v jeho městském znaku.

Poznámky:

- 1) Č. 46/1915 z.z.
- 2) OA Gottwaldov, Archiv města Luhačovic, č.39 - Kronika obce 1923 - 1936.

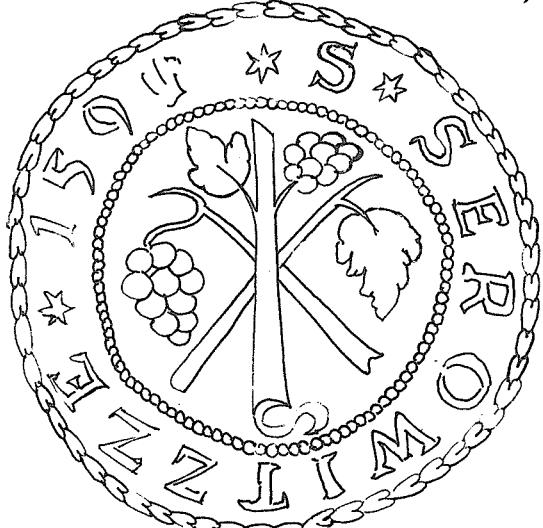
- 3) Tamtéž, kart. 12, č.21 a 39.
- 4) OA Blansko, Archiv města Letovic, kart.39.
- 5) Tamtéž, kniha č. 42. Též Emanuel Janoušek, Paměti města Letovic, Letovice 1937, s.7.
- 6) Rukopis nebylo možno porovnat, neboť obecní kronika z uvedených let nebyla dosud Okresnímu archivu v Blansku předána.
- 7) OA Blansko, Archiv města Letovic, kart. 39.

Nejstarší pečeť Syrovic.

Lubomír Kukula

Nedávno jsem ve Státním oblastním archivu v Brně nalezl pečeť Syrovic, která pochází z konce 16. století. Je zachována na listě z 3. února 1695, kterým kounický hejtman Jan Kunela rozhodl o přidělování chleba robotníkům a o poskytování stravy poddaným při žnících, senoseči a při výlovu rybníků. List je uložen ve fondu F 119 - Velkostatek Dolní Kounice. Stejnou pečeť jsem nalezl v signatuře B d 16 ve fondu E 6 - Benediktini Rajhrad v archiválních pocházejících z let 1609 až 1779.

Kulatá pečeť má průměr 28 mm, oba dochované otisky jsou mírně poškozené. Na vnější straně je pečeť ohraničena provazcem, pečetní pole o průměru 20 mm je od opisu odděleno perlovcem. V pečetním poli vidíme tři zkřížené větvičky vinné révy. Větvička orientovaná od pravé spodní strany k levé horní má nahoře list, opačně orientovaná větvička hrozen, kolmo postavená větvička v horní části hrozen, vpravo list.

roku 1749 a byla 4.nejstarší pečeťí na židlochovickém okrese.

Opis je vyryt majuskulou a zní: x S x SEROWITZZE x 159.. Poslední číslice je nezřetelná. A.Kraťochvíl v Židlochovickém okrese Vlastivědy moravské uvádí letopočet 1595, může však jít i o rok 1592. Pečeť, dosud v literatuře podrobněji nepopsaná, byla užívána dolnokounickou částí vesnice Syrovice až do

Neznámý rukopis o Jaroslavu Jarešovi (několik zajímavostí o autorství čsl. vlajky).

A.B.Král

V pozůstatosti známého brněnského etnografa PhDr. Jaroslava Orla, nar. v r. 1910, zemřelého v r. 1985 v Brně,¹⁾ byl v řadě rukopisů a dalších písemných materiálů objeven také definitivní rukopis brožury s názvem Jaroslav Jareš (1886 až 1967) - čtení o životě a díle tvůrce československé státní vlajky, Praha 1977 - 10. výročí umělcova úmrtí, autor Jaroslav Orel, Brno 1977. Originál strojopisu má 66 stran a na poslední je uvedena v tiráži, kromě zmíněného názvu i další podrobnost a to: Vydala Slovenská národní galerie v Bratislavě jako katalog k 10. výročí úmrtí zasloužilého umělce Jaroslava Jareše v počtu výtisků.²⁾

Z hlediska dějin umění je tento nezveřejněný Orlův rukopis významnou studií k poznání malířského díla Jaroslava Jareše, má podrobný soupis všech jeho prací a objevuje i řadu dokladů o Jarešově spolkové činnosti, odbojové za I. světové války, k národopisným tendencím v jeho umělecké tvorbě a další neznámé aspekty kulturního života v Praze před r. 1914 a na Slovensku po r. 1920. Obsah vymezený do 10 kapitol však přináší zajímavé a snad i pro další osvětlení podnětné údaje pod kapitolou IV., Orlem nazvanou Tvůrce československé státní vlajky. K jejich určité verifikaci patří nesporně skutečnost, že Jaroslav Orel a Jaroslav Jareš byli dlouholetí přátelé a udržovali spolu dlouholeté styky. Plyne z nich nesporná skutečnost, že např. soupis Jarešova malířského díla vznikl z informací Jarešových a navíc se autoru tohoto článku podařilo ověřit jeho spolehlivost. Orel též vlastnil některé Jarešovy obrazy, účastnil se jeho pohřbu a pod.

Vzhledem k citlivosti problematiky o skutečném autorství čsl. státní vlajky omezují se jen na přesnou inter-

pretaci Orlových tvrzení a informací jak je uvádí Jaroslav Orel v textu a poznámkovém aparátu.

... Po získání státní samostatnosti v r. 1918 se objevila potřeba řešit otázku státního znaku a státní vlajky a tomu účelu byla vytvořena meziministerská instituce zvaná Památník odboje (PO). První schůze se konala začátkem roku 1919 v budově ministerstva školství a národní osvěty v Praze. (K tomuto textu uvádí Jaroslav Orel poznámku č.11 s touto přesnou citací: Předsedou Památníku odboje byl Bohuslav Mathesius, jeho členy Jaroslav Jareš, Jaroslav Křička, František Kysela, Angelo Zeyer, V.Špála, Fr.Duchač, Vyskočil, prof. Benda, městský archivář dr. V.Vojtíšek. Podle prohlášení (sic!) K.Y.Kochanyho, úřeníka minister. školství a národní osvěty v letech 1918-1920, zaslal Jaroslav Jareš již počátkem roku 1919 ministru dr.Vavro Šrebárovi svůj návrh na státní vlajku. Ten jej jako nákres barvou a tuší předal dr. Vrbenskému. Podle direktivy ministra dr. Vrbenského poslal Kochanyi ihned Jarešův návrh do ministerské rady. Bylo to po dni Tří králů v r. 1919. Originál prohlášení je v archivu paní Marie Jarešové. Dalšími členy subkomitétu znakové komise byli: Dr.V.Kalousek, Jaroslav Kursa, prof.dr.G.Fridrich, dr. V.V.Štech, prof.Fr.Kysela, V.H.Brunner, arch.Pavel Janák, inž. Záruba, pplk.Valšík, řed. Zemského archivu dr.V.Novák, akad.sochař Josef Šejnost, jednání se účastnili zástupci kanceláře prezidenta republiky, min.vnitra, zahraničí, národní obrany, veřejných prací, zásobování, pošt, financí, obchodu, zemědělství a školství. Návrh státní vlajky projednala znaková komise 19.1.1920 a 26.1.1920 za předsednictví odborového přednosti ministerstva škol. a národní osvěty univ.prof.dr. Jiřího Hoetzla. Srov. Zvláštní příloha k číslu 134 "Československé republiky", Praha 1920, archiv min. vnitra 275 ai 1920, v 7a.) Tím končí vyčerpávající pozn. č.11 Orlova cit.rkp.)

Na straně 17 svého rukopisu pokračuje Jaroslav Orel takto:

Jareš předkládal jako návrh na státní znak svatováclavskou orlici, která měla na prsou znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska a pod níž byl v půlkruhu nápis Pravda vítězí. Z tohoto návrhu přešlo do velkého státního znaku heslo Pravda vítězí. Svůj návrh publikoval Jareš v Socialistic-kých listech (3.11.1918, č.28). Ze znaku vycházelo heraldické určení barev pro vlajku. Tak se s černou barvou orlice a husitství dostává černá barva do prvních Jarešových návrhů státní vlajky, buď k českým barvám bílé a červené, nebo k trikoloře. Jeho první návrhy na československou vlajku (státní) měly tyto barevné alternativy:

- 1) bílá, modrá, červená, klín černý
- 2) bílá, modrá, červená, klín černý, kalich bílý
- 3) vítězný návrh, bílá, červená, klín modrý.

Černá v prvním návrhu je barvou především husitství, kalich je jeho znamením. Stejně jako František Palacký, Alois Jirásek a Mikoláš Aleš považoval J. Jareš husitství za nejslavnější epochu českých dějin. Proto do vlajky vkládá husitské symboly a do státního znaku heslo Žižkovo Pravda vítězí. V konečném řešení byla vyloučena černá barva a kalich a přijata Jarešova vítězná verze, bílá, červená s modrým klínem. Tvarově symbolisuje spojení Čechů a Slováků, jehož byl Jaroslav Jareš od začátku naší státní samostatnosti oddaným stoupencem. Červená a bílá jsou převzaty ze státního znaku (bílý lev v červeném poli), modrý klín je barva slovenských hor ve slovenském znaku. Klín váže všechny barvy k žerdi, představuje svazek. Kdyby klín vedl od konce vlajky k žerdi charakterizoval by rozštěpení. Pro tyto ideové důvody byla poslední alternativa Jarešova návrhu byla vítězná. Na druhé schůzi Památníku odboje, která se zabývala konkrétními návrhy, byla přijata Vojtíškova koncepce státního znaku - český lev se znakem Slovenska ... Po obecných úvahách o významu a užívání znaku a prioritě naší vlajky po stránce výtvarné ve světě uvádí Orel zajímavou větu:... Profesor J. E. Koula se k reprodukovaným návrhům vlajky vyjádřil, že žádný nebyl tak pregnantní, jednoduchý a samozřejmý jako

Jarešův. Zvítežil a stal se naší vlajkou... Všechny barvy jsou rovnocenné a mají funkci konstruktivní, nejsou mrtvými plochami. Trojúhelník zdůraznuje velmi dobře směr. Spojuje se organicky s ostatními dvěma barvami v nový vzorový obrazec, který odpovídá vlastnostem plátna, takže není jen výkresem. V tom se Jaroslav Jareš poučil u lidových umělců, z jejich dokonalé znalosti materiálu a jeho vlastnosti.

Tím v podstatě končí kapitola o Jaroslavu Jarešovi, tvůrci čsl.vlajky v textu. V poznámkovém aparátu jsou však další zajímavé odkazy, kromě plně cítované pozn. č.11. Např. pod pozn.10 - Televizní studio v Praze na námět a scénář Zdenka Breziny natočilo na téma Obraz nejznámější zvukový záběr z návštěvy u akademického malíře Jaroslava Jareše v Praze - Bubenči, Českomalínská 15, autora československé vlajky. Relace byla určena 28.10.1967 pro děti a mládež. Na otázku, jaký honorář dostal za návrh vlajky, J.Jareš odpověděl: "Byl jsem rád, že jsem pro mladou republiku něco udělal." V pozn. č.14 opakuje Orel údaj o televizním filmu - relaci a navíc dotvrdzuje Jarešovo autorství ... v prohlášení Prof. Ing. arch. J.E. Kouly, DrSc., nositele Řádu práce v r. 1969 o tom, že viděl v reprodukci i jiné Jarešovy návrhy na státní vlajku, které zaslal do soutěže, ale žádný nebyl tak pregnantní, jednoduchý a samozřejmý jako návrh, který zvítežil a stal se naší vlajkou.

Na straně 62 uvádí ještě Orel následující: S akademickým malířem zasloužilým umělcem Jaroslavem Jarešem jsem se stýkal v letech 1939-1967. Materiálů z rozhovorů s ním jsem použil v této monografii, stejně jako písemných dokladů z archivu paní Marie Jarešové, které za ně srdečně děkuji...

Závěrem zveřejnění některých částí monografie Jaroslava Orla o Jaroslavu Jarešovi jsem si vědom i jiných názorů o vzniku naší vlajky, např. ve článku Milana Hlinomaze: Archivář a heraldik Jaroslav Kursa, uveřejněném v HG zpra-

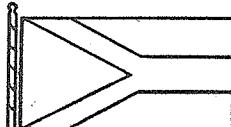
vodají Klubu historiografie ZO Svazarmu, Praha - 2, a to roč. XVIII, 1985 /3-4, případně v další vexilologické literatuře.

Jako umělecký historik bych jen rád zdůraznil nejen výtvarné hodnoty naší státní vlajky, ale i to, že její autor byl dobře obeznámen s výrobním materiálem - plátnem a jeho specifickými vlastnostmi při vlání a zakomponoval je do návrhu jako nedílnou součást presentace v prostoru.

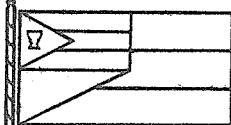
Poznámky:

- 1) A.B.Král: Ve službě národopisu (K sedmdesátinám PhDr. Jar.Orla, nar.3.2.1910 v Lačnově, okr.Vsetín), VVM, roč. XXXII-1980, č.2.
- 2) Cit. rukopis mi byl předán Annou Orlovou, lidovou u-mělkyní, Brno - Řečkovice, Vránova ul. č.76, vdovou po zemř. Dr. Jaroslavu Orlovi.

1.

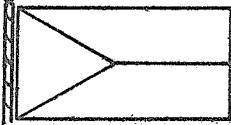

2.

Jarešovy návrhy naší
státní vlajky

3.

Přehled moravských rodů z Časopisu Rodopisné společnosti československé v Praze 1929 - 1946.

Zpracovala Božena Kyjovská

Časopis Rodopisné společnosti československé vycházející v letech 1929 až 1946 přináší kromě recenzí, teoretických a metodologických statí mnoho konkrétních rodopisných informací především k českým, ale i moravským a (sporadicky) slezským rodům a to přímo v textu a dále v rubrikách Dotazy a odpovědi, Literatura, Soupis rodopisců, Rodopisná hlídka, Zprávy a drobnosti. I když jde převážně o informace kusé, vymezené časem a místem, má inventarizace genealogického zájmu a vykonané práce v minulosti svůj význam pro dnešní bataře zpracovávající dějiny občanských rodů, a proto je s ním seznámujeme. Kromě toho by měl přehled sledovaných jmen přispět také k rozšíření databanky jihomoravských rodopisců a zkoumaných rodů, kterou začal připravovat Genealogický a heraldický klub v Brně.

Jména rodů uvádíme abecedně, na dalším řádku je uvedeno období první zmínky a místo původu, eventuálně s místy dalšího putování rodu. (Místo je uváděno v té formě, jaké bylo užito v ČRS). Dále je za rovnítkem uveden ročník, rok a strana ČRS, na níž se zmínka o rodu objevuje. Jedná-li se o upozornění na publikaci či stať věnovanou nějakému rodu, přinášíme její základní citaci, podle níž se při hledání odkazovaného jména na udané straně orientujeme. Je-li k jednomu zdroji informací přidruženo více jmen, jsou sice zařazena abecedně mezi ostatní, ale s odkazem "viz" na původní zdroj. Statím, věnovaným dějinám rodů z různých odborných a vlastivědných časopisů o nichž ČRS informuje, zde pozornost nevěnujeme, protože to by měla být záležitost rodopisné bibliografie doplněné rejstříkem rodových jmen. Nejsou zde rozepsána ani jména členů Rodopisné společnosti, pokud nebylo u jejich jména v soupisu připojeno nějaké místo na Moravě.

Adler, Odler

18.stol. Obora u Protivanova, Slavětín = 17-18, 1945-46, s.119,
viz též Bittner

Arbeit

před r. 1843 Bělkovice. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,
1943, s.110

Augvic

1595 Přerov, Bydžov = 14, 1942, s.41

Baar

1873 Nový Jičín na Moravě = 15, 1943, s.76

Baka viz Bittner

Barták

- Břest, viz Hosák

Bauer

- Telečsko a Jemnicko

Bauer, Fr.: Po stopách našich otců = 13, 1941, s.20

Též jména: Krejčí (Lomy), Matějka (Mladoňovice), Chlupek (Mla-
doňovice), Chalupa (Strachonovice), Dočkál (Černič), Mareček
(Urbanov), Berkovec (Radkov), Žák (Rozňák), Strnad (Počátky),
Vondruška (Počátky), Hrbek (Stoječín), Pospíchal (Pavlov), Ma-
línek (Chlouná), Srba (Světlá), Bína (Praskolesy), Přibyl
(Mráketín), Šesták (Lhotka), Lacina (Ostrava), Liška (Vanov)

Bedroš

- Napajedla, viz Hosák

Benda

1615 - 1622 Knínice na Malé Hané = 16, 1944, č.3-4, s.87

- Mladeč, Litovel = 17-18, 1945-46, s.118

Benýšek

před r. 1843 Hlušovice. Staré moravské rody = 15, 1943, s.107

Berka

1944 Prostějov = 17-18, 1945-46, s.118

konec 19. a 20. stol. Biskupice, Plzeň, Paskov, Rožmitál,
Hrabová a množství dalších míst v Čechách = 15, 1943, s.74
až 76, 114

Berkovec

- Radkov, viz Bauer

Berrich

viz Bittner

Bíba

- Rožmitál, Opava = 2, 1930, s.132

1583 Nové Město Hradiště nad Metují = 4,1932, s.110

Bílek

viz Bittner

Bína

- Praskolesy, viz Bauer

Bisom

viz Bittner

Bittner

1743 Brno

Stammbaum der Johan Weinbrenner und Peter Bittner = 3,1931,
s.32. Adler, Baka, Berrich, Bílek, Bisom, Bohl von, Bosak,
Bosken, Brandl, Brettner, Bresnitzer, Fritz, Fuchs, Galy, Gre-
gor, Hanslik, Hogenauer, Homma, Janaček, Jordan von, Knobl,
Kompast, Langer, Leipert, Löffler, Lorenz, Melan, Miklas, Mü-
ller, Naske, Nesweda, Pittner, Predanner, Polizky, Protiven-
sky, Redl, Reinartz, Reinhöl von, Ruza, Semler, Schiel, Schin-
dler, Schmidkunz, Schneider, Schreiber, Teil, Uhliř, Werner,
Winkler von, Wolkersdorfer, Wollschack, Zimermann, Zipper,
Zuisch.

Bohl, von viz Bittner

Bohuslav

1945 Žďárna u Boskovic = 17-18, 1945-46, s.110

1773 Mladoboleslavsko = 15, 1943, s.34

1701 Slavětín, Načeradec = 15, 1943, s.115

Borůvka

- Uheršký Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944, s.31

Bosak viz Bittner

Bosken viz Bittner

Brada

- Žalkovice, viz Hosák

Brandl viz Bittner

Brázda

před r. 1843 Bělkovice. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,
1943, s.110

Breisnitzer viz Bittner

Bukáček

1734 Křižánky, Polička. Staré rody na Svratecku = 15, 1943,
s.107

Bystřičtí ze Studnic

14.stol., záp. Morava, Německo. Pilnáček, J.: Nejstarší genealogie Bystřických ze Studnic = 7-8, 1935-36, s.191-192

Byšický

- Horní Cerekev, viz Hosák

Cábá

- Třešt. Staré lesnické rody = 16, 1944, s.30

Císař

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh. Ostrohu = 16, 1944,
s.31

Cuc

- Lysá nad Labem, viz Hosák

Cupák

- Raclavice na Vyškovsku, viz Hosák

Czana

- Uherský Ostroh = 16, 1944, s.31

Čapka

před r. 1843 Drahlov. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943,
s.110

Čermák

17. stol. Humpolec - Třebíč = 2, 1930, s.72

Čížek

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh. Ostrohu = 16, 1944, s.31.

- Velké Karlovice. Staré lesnické rody = 16, 1944, s.30

de la Renotiére, rytíř z Kriegsfeldu

před r. 1843 Drozdín. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943
s.110

Derka

- Morkovice, viz Hosák

Deyl

- Valašsko = 14,1942,s.40. Též jména:

Wittmann-Widtmann, Erban, Nožička, John, Dobeš (Střítež u Rožnova)

Dobeš viz Deyl

Dobrovodský

- Silůvky, viz Hosák

Dočkál

- Černič, viz Bauer

Doležal

- Netín u Měřína, Velkomezeříčsko = 15,1943, s.32. Též jména:
Pešek, Sýkora, Vaněk

Dosoudil

Konec 17. stol. Olomoucko (Velký Týnec, Krčmaň), Ivančice =
4,1932,s.160

Dostál

před r.1843 Hlušovice, Břuchotín. Staré moravské rody = 15,
1943, s.107 Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943,s.110

- Říkovice, Beňov, viz Hosák

Doupovec

- Uhřice na Bučovsku, viz Hosák

Drapl viz Trapl

Drdla viz Drla

- Řečice, viz Hosák

Drla, Drdla

16.-18.stol. Českomoravská vrchovina, Borová = 13,1941,s.94

Dubják

1747 Rajnochovice = 16,1944, s.42-43

Dukát

1574 Litenčice, Plumlov, Bystřice pod Hostýnem = 16,1944,
s.42. 1568 Hranice, Prosenice = 16, 1944, s.89-90.

1730 Mělník = 16, 1944, s.47; 15, 1943, s.113

Dvořáček

před r. 1843 Dub na Moravě. Staré moravské rody = 15, 1943,
s. 107.

Dvořák

- Senička na Hané, viz Hosák

Erban viz Deyl

Fadruš

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostroha = 16, 1944,
s. 31

Feit

před r. 1843 Bělkovice. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943,
s. 110

Ferulík

1706-1784 Benýška (zaniklá), Buková, Lipová, Malé Hradisko,
Molenburk, Protivanov, Repechy, Suchý Kopec (zaniklý) = 13,
1943, s. 93

Fiala

- Nové Město na Moravě = 9, 1937-38, s. 44

Fischer

1664 Žalkovice na Olomoucku. 1797 Loštice = 16, 1944, s. 28

Franzl

- Brno = 16, 1944, s. 31

Fritz viz Bittner

Fuchs viz Bittner

Gallas (Kaláš)

1723 Hranice na Moravě = 15, 1943, s. 187; 1786 Mirošov, Mělník = 15, 1943, s. 108; 17.-18.stol. Cholina u Litovle, Hranice, 1944 Michalovce (Slovensko) = 16, 1944, s. 87

Galvani

- Itálie, Holice u Olomouce = 4, 1932, s. 102.

Potomek rodu italského fyzika Galvaniho žije na Moravě (Podhradní Lhota u Bystřice pod Hostýnem) = 17-18, 1945-46, s. 111

Galy viz Bittner

Gec, Götz

- Olomoucko, Šternbersko = 14, 1942, s. 107

Geisler

18. stol. Loštice; Kubíček, V.: Pius Geisler = 4, 1932, s. 158.

Viz též Steinmann

Glaser viz Sklenář

Glitsch viz Klíč

Götz viz Gec

Gregor viz Bittner

Hána

1635 Kořenec u Boskovic, 1660 Knínice u Boskovic = 16, 1944,

s. 87

Hanák

- Nové Hvězdlice, Komín, viz Hosák

Hanslik viz Bittner

Hoffmann viz Steinmann

Hogenauer viz Bittner

Homma viz Bittner

Horáček

- Telč, Počátky, Rakovník, Kralovice, Trhové Sviny = 15, 1943,

s. 77

Horníček

- Tlumačov = 2, 1930, s. 74-75

Hosák

- Pelhřimov, Dačice ; Hosák, L.: Rodopisný materiál moravských rodů = 16, 1944, s. 35-36.

Též jména: rodokmeny - Bedroš (Napajedla), Pejchal (Olešná), Kotas (Blanensko), Mráz (Petrovice na Novoměstsku), Drdla (Řečice), Brada (Žalkovice), Barták (Břest), Wenzl (Unerázka), Dostál (Říkovice, Beňov), Šimon (Měrotín), Soušek (Biskupice u Tovačova), Dvořák (Senička na Hané); vývody - Vácha (Řečice na Novoměstsku), Šustáček (Řečice), Kaláb (Řečice), Kolařík (Litněcice), Derka (Morkovice), Doupovec (Uhřice na Břeclavsku), Tomen (Komín), Hanák (Komín), Špak (Komín), Vizina (Jundrov), Smejkal (Raclavice na Vyškovsku), Cupák (Raclavice na Vyškovsku), Janoušek (Šardičky), Hanák (Nové Hvězdlice), Plšek (Jundrov), Kristen (Komín), Krchňák (Komín), Skalský

(Komín), Odehnal (Neslovice), Dobrovodský (Silůvky), Kuchinka (Horní Dunajovice), Moll (Třebíč), Kment (Třebíč), Sedlář (Pozlovice), Neckař (Brno), Mezník (Křižanov), Štursa (Řečice), Stěnička (Vyškov), Hosák (Pelhřimov, Dačice), Byšický (Horní Cerekev), Klang (Dačice), Višňovský (Dačice), Vokoun (Dačice), Vokoun (Dačice), Lajner (Lysá n.L.), Cuc (Dvorec u Lysé n.L.), Kaplan (Lysá n.L.)

Hradčovský

polovina 18. stol. Kunovice u Uh. Hradiště, Pradliska u Luhačovic, Uh.Brod, Hradčovice, Kroměříž, Poláky = 2,1930, s.73.
Též jméno: Hrbáček

Hrbáček viz Hradčovský

Hrbek

- Stoječín, viz Bauer

Hrodek

- Brno = 9-10, 1937-38, s.43

Hrozínek

- Vranovice u Brna = 14, 1942, s.106

Hruška

před r. 1843. Staré moravské rody = 15,1943, s.108

Hylák

- Brno = 9-10, 1937-38, s.43

Chajba

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostroha = 16,1944, s.31

Chalupa

- Strachotínovice, viz Bauer

Chlupek

- Mladoňovice, viz Bauer

Janáček, viz Bittner, viz Steinmann

Janoušek

- Šardičky, viz Hosák

Janovský

1873 Žeranovice, Valašské Meziříčí = 17-18, 1945-46, s.117

Jeřábek

1685 Litomyšl - Brno. Rod spisovatele V.K.Jeřábka = 11,1939,
s.25

- Nové Město na Moravě = 9-10,1937-38, s.43

Jihlavec

1665 Morava = 14,1942, s.108

1933 Hradec Králové = 14,1942, s.neuvedena, za s.68

1942 Modřany = 14,1942, s.44

1876 Borovice, okr. Mnichovo Hradiště = 15,1943, s.77

John viz Deyl

Jordan, von viz Bittner

Kadlec

1862 Něčice u Kyjova, Hynkov, Olomouc; 1851 Nitkovice, Olo-
mouc; 1974 Velká Bystřice; 1898 Libochovice; 1889 Loučany =
16,1944, s.89

- Telč = 15,1943, s.112

Kaláb

- Řečice na Novoměstsku, viz Hosák

Kalaš, Gallass, Galass

polovina 17. stol. Vážany u Boskovic = 17-18,1945-46, s.118

Kamenický viz Kamenský

Kamenský, Kaminský, Kamenický, Stauner

1620 Brno, Třebíč, Ivanovice, Dolní Kounice aj. = 3,1931,
s.40-41

Kaminsky viz Kamenský

Kaplan

- Lysá nad Labem, viz Hosák

Klang

- Dačice, viz Hosák

Klein

konec 17. stol. Židlochovicko, Nosislav, Ivančice = 4,1932,
s.160

Klíč, Glitsch, Klietsch, Klitsch

od 17. stol. na Drahanské vrchovině, Protivanov = 12,1940,
s.119

17. stol. Pošumaví = 12,1940, s.72
Klíč, O.: Rod Karla Václava Klíče. Rodopisná galerie IV. 16 s.
(Hostinné, Vídeň) = 13,1941, příl.

Klietsch viz Klíč

Knitsch viz Klíč

Kment

- Třebíč, viz Hosák

Knobl viz Bittner

z Kojetic

- Kojetice. Pilnáček, J.: Vládykové z Kojetic na Moravě =
4,1932, s.154

Kolařík

- Litenčice, viz Hosák

Komenský

1629 Komňa. Barvíř, J.: Rodičtěm J.A. Komenského byla Kom-
ňa = 14, 1942, s.20-24

- Uh. Brod. Rodičtěm J.A. Komenského je přece Uh.Brod? = 15,
1943, s.103

Kompas viz Bittner

Konečný

18. stol. Protivanov na Boskovicku = 17-18, 1945-46, s.118

1748 Nětčice u Kroměříže = 16,1944, s.91

17. stol. Knínice na Malé Hané = 16, 1944, s.91

Korotva

1790 Kuřim u Brna. Staré lesnické rody = 16,1944, s.30

Kořínek

1745 Vysoké u Žďáru = 13,1941, s.94

Kos, Kosík, Kosek

1621 Bystřice nad Pernštajnem - Praha = 15, 1943, s.72;
14,1942, s.106

Kosek viz Kos

Kosík viz.Kos

Kotas

- Blanensko, viz Hosák

Koudelák

- Olomoucko. Koudelák, J.: Náš rod = 15,1943, s.107

Koumar

- Arnolec u Jihlavy = 14,1942, s.109
- Jihlavsko = 13,1941, s.94
- 1524 Tábor = 15,1943, s.77

Krabička

- Rohozná, Svojanov u Poličky = 16,1944, s.86

Kratochvíle

1707 Protivanov na Boskovicku, Chrudim, Humpolec = 16,1944,
s.88

1654 Ostrovec na Zbirožsku = 15,1943, s.77

1670 Kelč = 15,1943, s.114

Krejčí

- Lomy, viz Bauer

Krchňák

- Komín, viz Hosák

Kristen

- Komín, viz Hosák

Kryl

před r. 1743 Dolany. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943,
s.110

Křen

17. stol. Holešovsko. Kvasnička, P.: Rod Křenů v matrikách
holešovských = 6,1934, s.61-62

Křížek

- Žďár nad Sázavou = 14,1942, s.40. Viz též Süss

Kučzik viz Kučík

Kučík, Kuczik

1758 Buchlovice = 14,1942, s.42

Kuchinka

- Horní Dunajovice, viz Hosák

Kulda, Kult

1685 Ivančice na Moravě; 1754 Rtyně v Podkrkonoší = 13,1941,
s.41

- Kanice u Kolovče na Novokdyňsku = 13,1941, s.95

Kult viz Kulda

Kund, Kundt, Kunt

- Stonářov na Jihlavsku; 18.stol.Polná = 13,1941, s.94

Kundt viz Kund

Kunt viz Kund

Kurovský

- Kurovice (Kroměřížsko), Vrchlabí, Německo = 16,1941, s.76

Kurovští z Vrchlabí

Kusý

1758 Doubravice u Mohelnice. Moravský rod Kusých z Doubravice... = 6,1934, s.78

Lacina

- Ostrava, viz Bauer

Lakomý

před r. 1843 Břuchotín. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943, s.110

Lamoš

- Záhlinice, Kurovice, Tlumačov, Napajedla, Rymice, Dolní Ves = 14, 1942, s.40

Langer viz Bittner

Láska

1651 Lipník; 1885 Semily; 1851 Benešov nad Jizerou = 16, 1944, s.88; 1820 Chlen, Sopotnice (okr. Kostelec nad Orlicí)

1651 Zbiroh = 15,1943, s.80

Lazenský viz Laznický

Laznický, Lazenský

- Uherský Ostroh = 16,1944, s.31

Leipert viz Bittner

Lejner

- Lysá nad Labem, viz Hosák

Liška

- Pavlov (Českomoravská vysočina), viz Bauer

Löffler viz Bittner

Lorenz viz Bittner

Loun

před r. 1843 Břesce. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943,

s.110

Macalík

1738 Ivanovice na Hané, Přerov. Macalík, B.: Jak jsem žil a pracoval a o rodě, z něhož jsem vzešel = 11,1939, s.107-108
Mahovský

Konec 17. stol. Vranovice a Přísnovice = 14,1932, s.16

Malbohan

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostroha = 16,1944,s.31

Malínek

- Chlouná, viz Bauer

Mareček

- Urbanov, viz Bauer

Markus

- Morava, Slezsko. Markus-Ratkovich, A.: Geschichte der Familie Markus schlesisch-mährischer Ursprungs = 4,1932, s.104

Matějka

- Mladonovice, viz Bauer

Materna, Šmarda

1692 Pokojov u Žďáru = 17-18, 1945-46, s.117

Matoušek

před r. 1843 Dub na Moravě. Staré moravské rody = 15,1943,
s.107

Melan viz Bittner

Meloun

konec 17. stol. Olomoucko (Velký Týnec, Krčmaň). Ivančice = 4,1932, s.160

Mezník

- Křižanov, viz Hosák

Milas, viz Bittner

Mohapel, viz Mohapl

Mohapl, Mohapel

- Olomoucko = 15,1943, s.72; 15,1943, s.116

Moll

- Třebič, viz Hosák

Mráz

- Petrovice (Českomoravská vysočina), viz Hosák

Müller viz Bittner

Muška

před r. 1843 Hlušovice. Staré moravské rody = 15,1943, s.107

Mutz

1775 Želetice u Znojma = 14,1942, s.42

Nárožný

konec 17. stol. Olomoucko (Velký Týnec, Krčmaň). Ivančice = 4,1932, s.160

Naske viz Bittner

Navrátil

konec 17.stol. Olomoucko (Velký Týnec, Krčmaň). Ivančice = 4,1932, s.160

Neckař

- Brno, viz Hosák

Němec

1628 Mezice, okr. Litovel = 15,1943, s.112

Nesweda viz Bittner

Neumann

1731 Olešnice. Neuman, A.A.: Z pamětí rodiny Neumannovy z Olešnice na Moravě = 13,1941, s.83-84

Nožička viz Deyl

Odehnal

- Neslovice, viz Hosák

Odler viz Adler

Ondráček

- Uherský Ostroh = 16,1944, s.31

Opluštíl

před r. 1843 Břesce. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943, s.110

Páleník

před r. 1843 Dub na Moravě. Staré moravské rody = 15,1943, s.107

Pejchal

- Olešná, viz Hosák

z Pernštejna

18.stol. Morava. Sedláček, Fr.: K rodopisu pánů z Pernštejna = 9-10, 1937-38, s.26-27

Peřina

před r. 1843 Břesce. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943, s.110

Pešek viz Doležal

Petula viz Petule

Petule, Petula, Peťula

- Prostějovsko, Olomoucko = 3, 1931, s.42

Petula viz Petule

Peyrek

1889 Jindřichův Hradec, Brno = 16, 1944, s.91

Pištecký

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody v Uh.Ostrohu = 16, 1944, s.31

Pittner viz Bittner

Plášek

- Jundrov, viz Hosák

Podstatští z Prusinovic

- Telč, Dačice. Pilnáček, J.: Genealogie Podstatský z Prusinovic = 1, 1929, s.141-142

Pochyla

před r. 1843 Čelechovice u Kokoř. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943, s.110

Pokorný

- Příbor = 2, 1930, s.130

Poláček

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16, 1944, s.31

Polcar, Polzer

1530 Jihlava, hamry Nejdek = 15, 1943, s.74

- Rakovnicko = 14, 1942, s.41. Viz též Polzter

Poltzer

1773 Bodenstadt, okr. Hranice na Moravě, Praha = 15, 1943, s.73

Viz též Polcar

Polizky viz Bittner

Polzer viz Polcar

Porušal

- Uherský Ostroh. Měštanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944, s.31

Pospíchal

- Pavlov (Českomoravská vysočina), viz Bauer

Pospíšil

1734 Dub na Moravě, Grygov. Staré moravské rody = 15,1943,
s.107

Predanner viz Bittner

Procházka

před r. 1843 Hlušovice. Staré moravské rody = 15,1943, s.107

Protivenský viz Bittner

Přibyl

- Mrákotín, viz Bauer

Přindiš

před r. 1843 Bělkovice. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,
1943, s.110

Psota

před r. 1843 Drahlov. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943,
s.110

Pšovlcký z Mukoděla

12.stol. jižní Morava, Dánsko. Pilnáček, J.: Stamtavle over
slaegten Schaffalitzky de Muckadell alias Pšovlcký von Muko-
děl = 4,1932, s.158

Radimský

1943 Brno = 15,1943, s.114

Rajnochá

1638 Paskov (okr. Kroměříž); 1676 Podhardní Lhota = 16,1944,
s.33-34

Raska viz Raška

Raschka viz Raška

Raška, Raska, Raschka

konec 18.stol. Domášov u Brna, Slavkov, Moravské Prusy

1829 Křižanov u Velkého Meziříčí= 16,1944, s.42

1765 Slavkov, Moravské Prusy, Domášov u Brna, Křižanov u

Valašského Meziříčí ? = 15,1943, s.73

Redl viz Bittner

Reichenberg

15.stol. Želetice a další. Pilnáček, J.: Reichenbergové ze Želetic na Moravě = 7-8, 1935-36, s.73-74

Reil viz Ryl

Reinarz viz Bittner

Reinöhl, von viz Bittner

Ril viz Ryl

Rolný

- Prostějov. Z moravského rodopisu = 15,1943, s.107

Kühndel, J.: Kronika jednoho rodu = 14,1942, s.59

Románek

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944,s.31

Routil

před r. 1843 Hlušovice. Staré moravské rody = 15,1943,s.107

Rudolf

- Litovel; 1859 Rajnochovice, Olomouc = 17-18, 1945-46, s.117

Ruza viz Bittner

Růžička

- Brno = 9-10, 1937-38, s.43; 17. stol. Pamětice u Boskovic

= 16,1944, s.88

- další místa v Čechách = 15,1943, s.78

Ryl, Ril, Reil

1742 Osvětimany u Kyjova = 17-18, 1945-46, s.116

Ryšavý, Rišavý

1820 Jihlavsko; 1948 Boskovice; 1844 Brno = 16,1944,s.84

Sappletal viz Zapletal

Sedlář

- Pozlovice, viz Hosák

Semler viz Bittner

Schiel viz Bittner

Schier viz Šír

Schindler viz Bittner

Schneider viz Bittner

Schreiber viz Bittner

Schür viz Šír

Schwerina viz Zvěřina

Siegel

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944, s.31

Skalský

- Komín, viz Hosák

Sklenář, Glaser

1652 Kořenec, Šebetov, Knínice u Boskovic = 17-18, 1945-46,
s.118

1943 Nový Rousínov (okr.Vyškov), Brno = 15,1943, s.114

Sládek

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944, s.31

Slouk

konec 17. stol. Židlochovicko, Nosislav, Ivančice = 4,1932,
s.16

Smejkal

- Raclavice na Vyškovsku, viz Hosák

Soběslavský

- Moravské Budějovice = 2,1930, s.73

Sobišek

- Sobišovce u Brna = 15,1943, s.32

Soukop

1651 Jakubov na Třebíčsku. Rody Soukopů na Moravě = 16,1944,
s.80

Soušek

- Biskupice u Tovačova, viz Hosák

Sponner

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944, s.31

Srba

- Světlá, viz Bauer

Staaner viz Kamenský

Stančík

- Valašské Meziříčí = 2,1930, s.73

Steinmann

1717-1933 Loštice. Steinmannová, B.: Osm pokolení. Kronika Keislerů a spřízněných rodů Hoffmannů, Steinmannů a Janáčků s jejich větvemi = 5, 1933, s.134

Stejskal

před r. 1843 Horka na Mor. Staré moravské rody = 15, 1943, s.107

Stěnička

- Vyškov, viz Hosák

Stierba

1774 Ptení, Nechutín (Prostějovsko) = 15, 1943, s.72

Strnad

- Počátky, viz Bauer ; před r. 1843 Grygov. Staré moravské rody = 15, 1943, s.107

Süss viz Křížek

Svozil

- Moravské Budějovice = 2, 1930, s.73

Sýkora viz Doležal

Sesták

- Lhotka, viz Bauer

Šimon

- Měrotín, viz Hosák

Šír, Schier, Schür

1797 Čejč u Hodonína = 15, 1943, s.34

Šiška

před r. 1843 Drozdín. Nejstarší rody na Olomoucku = 15, 1943, s.110

Šivel

1658 Otrokovice; 1755 Napajedla; 1722 Tlumačov. Horniček, I.: Th.H. Sivel a rod Šivlů v Tlumačově na Moravě = 12, 1940, s. 97-102

Šlakhamer, Šlakhamerský

- Žďár na Moravě = 13, 1941, s.94

Šmarda viz Materna

Špak

- Komín, viz Hosák

Srámek

1743 Olomoucko, Ivančice = 4,1932, s.160

Štěpánek

- Vyškovsko. Štěpánková, H.: Ke kořenům (Z kroniky rodu) =
3,1931, s.150-151

Štursa

- Řečice na Novoměstsku, viz Hosák

Sustáček

- Řečice na Novoměstsku, viz Hosák

Teil viz Bittner

Tihlář

1832 Náklo = 15,1943, s.113

Toman

- Komín, viz Hosák

Trapl, Trapel, Trappel, Trappel, Drapl atd.

- Brno = 5,1933, s.45

Trapel viz Trapl

Trappel viz Trap

Trappel viz Trapl

Turinský viz Turyn

Turyn, Turinský, Turynský, Turyňský

1601 Kojetín = 16,1944, s.88

- další místa v Čechách = 15,1943, s.78-79,109; 14,1942,
s.107-109

Turyňa viz Turyn

Turyňský viz Turyn

Uhliř viz Bittner

Ulrich

před r. 1843 Bělkovice. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943,
s.110

Vácha

- Řečice na Novoměstsku, viz Hosák

Valouch

- Přerov = 13,1941, s.93

Vaněk viz Doležal

Vašek

- Uherský Ostroh. Měšťanské rody z Uh.Ostrohu = 16,1944,s.31
- Věcovský z Věcova (Wietzowa)
- Věcov u Nového Města na Moravě, Praha; 1888 Plzeň = 16, 1944, s.46; 16. stol. Věcov - Nové Město na Mor. = 15,1943,s.66

Vencálek

- Žďár nad Sázavou, Brno = 2,1930, s.73

Višňovský

- Dačice, viz Hosák

Vizina

- Jundrov, viz Hosák

Vlach

- 1745 Žarošice (okr.Hodonín) = 17-18,1945-46,s.117

Vohánka

- 1601 Boskovice = 16,1944, s.89

Vokoun

- Dačice, viz Hosák

Vondruška

- Počátky, viz Bauer

Votava

- Brno = 9-10,1937-38,s.43

Vrbka

- 1628 Náklo u Litovle, Lhota u Nákla. Dějiny obce Nákla na Moravě = 15,1943, s.58-59

Vrtal

- 1657 Palonín na Olomoucku = 11,1939, s.122

Vychodil

- před r.1843 Břesce. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943, s.110

Vymazal

- 1772 Topolany u Vyškova. Burian, V.:Selský původ spisovatele Františka Vymazala = 17-18,1945-46, s.110

Vysloužil

- před r. 1843 Drahlov. Nejstarší rody na Olomoucku = 15,1943, s.110

Vystrčil

před r. 1843 Dub na Moravě. Staré moravské rody = 15,1943,
s.107.

Weinbrenner viz Bittner

Wenzl

- Unerázka, viz Hosák

Werner viz Bittner

Widtmann viz Deyl

Willring

1764 Brno. Staré lesnické rody = 16,1944, s.30

Winkler, von viz Bittner

Wittmann viz Deyl

Wodnařík

- Přerov = 13,1941, s.93

Wolf

1763 Boskovice. Staré lesnické rody = 16,1944, s.30

Wolkersdorfer viz Bittner

Wollschack viz Bittner

Zacpal

konec 17. stol. Olomoucko (Velký Týnec, Krčmáň). Ivančice
= 4,1932, s.160

Zapletal, Sappletal

1672 Dědkovice-Ludmírov = 16,1944, s.42

Zimmermann viz Bittner

Zipper viz Bittner

Zuisch viz Bittner

Zvěřina, Zwierzina, Schwerina

1488 Ratiboř, Polsko; Prostějov = 2,1930,s.130,131-132

- Konice u Prostějova = 5,1933, s.138

1577 Těšín = 12,1940, s.37

- Dobronice u Mladé Boleslavi = 16,1944, s.89

Mistr František Zvěřina = 15,1943,s.80

Zvěřinová, Klára = 15,1943, s.112

Staré moravské rody = 15,1943, s.108

Zwierzina viz Zvěřina

Žák

- Rozňák, viz Bauer

Žampach

- Rajhrad = 14,1942, s.107

Upozornění na genealogickou literaturu:

Indra, Bohumír:

KOMÁROVSKÝ PŮVOZ JANA NESTROYE, PROSLULÉHO VÍDEŇSKÉHO DRAMA-TIKA A HERCE. Vlastivědné listy Severomorav.kraje, 1984, č.2, s.16-17.

Dramatické dílo Jana Nep. Nestroye. Jeho původ: Komárov u Opavy. Vystěhování jeho předků ze Slezska po odstoupení části Slezska Prusku po sedmileté válce. Jeho předkové v chudém prostředí. Jeho studia a praxe advokáta ve Vídni. Znalost českého jazyka.

J.V.

Indra, Bohumír:

SYNOVEC A SYN VÁCLAVA KLIMENTA KLICPERY V NOVÉM JIČÍNĚ. (Příspěvek k životopisu V.K.Klicpery). Vlast. listy Severomo-rav.kraje, 1985, č.2, s.24-26.

Praktický lékař v Novém Jičíně v letech 1855-1871 MUDr. Václav Klicpera, jeho život a rodina. Nejedná se o syna, ale o synovce dramatika V.K.Klicpery. Dramatikův syn Fridrich Klicpera. Portrét MUDr. Václava Klicpery, pohled na Nový Jičín v r. 1854.

J.V.

HERALDICKÝ EX LIBRIS LEXIKON

HEX 4/1986

Leopold Kaňok narodil se 17.9.1912 v Raškovicích (okr. Frýdek-Místek). Vystudoval nižší reálku a střední ekonomickou školu. Od roku 1945 až do odchodu do důchodu v roce 1972 byl zaměstnán v koncernovém podniku Ostravsko-karvinské elektrárny, kde zastával řadu let funkci hlavního ekonoma závodu Vítězný únor v Ostravě.

Leopold Kaňok je literárně činný. Z jeho děl uvedeme: Básně, čas ohnívák (1957), Amaryllis (1975), Den za dnem (1980), Koruny stromů (1982). V současné době připravuje k vydání sbírku básní Kořeny stromů. Od studentských let se zajímal o heraldiku a genealogii se specializací na rodné Slezsko (i jeho polskou část). Z obou disciplín napsal odborné články, které vyšly v Listech Genealogické a heraldické společnosti v Praze,¹⁾ v revui Těšínsko a též popularizující články v denním tisku. V současné době pracuje na erbovníku Slezska (soupis nositelů znaků s uvedením pramenů a literatury). Při této práci využívá nashromážděných materiálů, zejména heraldického klíče ke slezským znakům. Byl kronikářem Klubu genealogů a heraldiků v Ostravě a dosud obdobnou funkci zastává v ostravské odbočce Spolku bibliofilů.²⁾

Předci Leopolda Kaňoka byli po řadu generací mlynáři. Žili v Pržně a jinde ve Slezsku. Nejstarším zjištěným předkem je Jan Kaňok z horské obce Morávky (okr. Frýdek-Místek) uvedený v rodné matrice farnosti Dobrá u Frýdku k roku 1646. Také matka Leopolda Kaňoka pocházela z rodu, který nesl stejně příjmení. Společný původ obou rodů se zatím nepodařilo dokázat. Její předci byli rychtáři (fojti) v Bašce u Frýdku. Ze zajímavostí z dějin tohoto rodu uvádíme, že Bar-

bora Kaňoková, manželka fojta Václava K., v letech 1707-23 byla kmotrou dětem Jana Fucimana, bratra pověstného zbojníka Ondráše Fucimana z Janovic. Fojt Jiří Kaňok se zúčastnil selských nepokojů v roce 1782 a byl za to na čas zbaven úřadu.³⁾

Ex libris vzniklo v roce 1975. Jedná se o perokresbu o rozměrech 68 x 98 mm (obrazová část 55 x 65 mm), její převedení na štoček a tisk provedly Moravské tiskařské závody Olomouc, provoz 21 Ostrava. Ex libris obsahuje rodinný znak respektive štit tyglíkového tvaru se znamením, pod nímž se vine pásek s heslem nositele. Po bocích štítu je heraldicky vpravo nápis: Z MÝCH KNIH, vlevo LEOPOLD KAŇOK. Nad štítem je v závorce letopočet 1942.

Úplný znak tvoří modrý štit, v němž je zlaté snášející se káně s červenou zbrojí. Na štit je položena točenice v tinkturách štítu, na ní jsou stříbrné přesýpací hodiny se zlatým pískem. Pod štítem na modré stuze je zlatým písmem uvedeno heslo: Čas, neúprosný čas. Znak si navrhl v roce 1942 jeho nositel a konsultoval ho s J. Pilnáčkem, K. Turnwaldem a ing. arch. B. Štormem.⁴⁾

Káně ve štítu je mluvícím znamením, které vyjadřuje příjmení nositele - káně, od toho příjmení Kaňák. Dlouhé á se v lašském nářečí změnilo v o, tedy Kaňok. Tinkture znaku symbolisují Těšínsko. Přesýpací hodiny a heslo vyjadřují osobní pocit nositele znaku, často se vyskytující v jeho básních.

Kromě ex libris nebyl znak užit při jiných příležitostech. Existují pouze kresby v archivu nositele.

Autorem ex libris je Leopold Kaňok. Přestože není znám jako heraldický kreslíř, ex libris prozrazuje zažití principů erbovní tvorby a jeho předchozí kreslิřské zkušenosti. Znamení je působivě stylisováno a celek je esteticky vyvážený. Převážná část autorovy heraldické tvorby je zatím uložena v jeho kartotéce slezských rodů.

Poznámky:

- 1) Jeho práce v heraldickém periodickém tisku uvádí Bibliografie české práce heraldické I.
- 2) Biografické údaje a údaje o znaku jsou čerpány z listů autora článku ze dne 2.3.1986 a 10.4.1986.
- 3) Michael Vaňáček, Poddanské nepokoje na Frýdecku roku 1782. In: Těšínsko, č.1-2/1962, s.2 a n.
- 4) Archiv autora článku, listy Kaňok - Štorm 16.12.1942, Štorm - Kaňok 21.12.1942.

Jiří L.Bílý

HOVORY G + H

V našem dnešním rozhovoru Vám představíme našeho předního faleristu a odborného spisovatele Václava Měřičku, který patří k předním světovým znalcům řádů a vyznamenání a jehož práce v tomto oboru vyšly v několika světových jazycích. O vzájemné příbuznosti heraldiky a faleristiky už bylo několikrát psáno a o nutnosti znalosti heraldiky pro faleristu nám ostatně poví Václav Měřička sám.

Ale nejdříve bych chtěl několika slovy našeho hosta představit, zvláště proto, že se v letošním roce dožil svého významného životního jubilea v plné činnosti a pracovním vytížení.

Václav Měřička se narodil 18. ledna 1916 v Praze, vyrostl v České Skalici a absolvoval gymnázium v Náchodě a v Hradci Králové. Po absolvování vojenské služby zůstal dále v armádě až do r. 1939. Během války pracuje v kožedělném průmyslu a po osvobození se opět vrací do československé armády. Od roku 1954 je V. Měřička politicky činný, nejprve jako poslanec ONV v Praze 6. Odpovědně vykonávaná práce přináší i další funkce a posléze se V. Měřička stává vedoucím sekretariátu ministra v Úřadu vlády ČSR. V roce 1976 je zvolen poslancem ČNR a tuto funkci vykonával obětavě po dvě volební období.

Celoživotní práce a úsilí o rozvoj naší socialistické vlasti bylo po právu oceněno Vyznamenáním Za vynikající práci a řadou pamětních a záslužných medailí, které obdržel Václav Měřička jako důkaz poctivého a obětavého funkcionáře v NF i v ostatních úsecích veřejného a společenského života.

Faleristi, heraldici, numismatičtí a čtenáři odborné literatury však spíše spojují jméno V. Měřičky s jeho dlouholetou funkcí předsedy Československé společnosti přátel dřevné plastiky, časopisem *Drobná plastika* i před tím vycházejícího *Oběžníku*, na jejichž stranách uveřejnil řadu odborných faleristických statí, které později vyústily v autorovy významné

knižní práce o řádech a vyznamenáních.

První exempláře své sbírky získal V. Měřička v roce 1935, kdy zdědil vyznamenání svého dědečka, který byl význačnou osobností působící na Náchodsku. Současně se sbírkou vzniká i odborná faleristická knihovna. Dnes je sbírka řádů, vyznamenání a knihovna největší v ČSSR a je správné rozhodnutí V. Měřičky věnovat tyto své sbírky našemu Národnímu muzeu v Praze v cestovnosti a s mnoha vzácnými unikáty.

- 1) Kdy jste poprvé a za jakých okolností přišel do styku s heraldikou (příp. genealogií)?

O faleristiku jsem se začal zajímat již v roce 1935, ale opravdově až od roku 1939. Počátkem války jsem se seznámil s Heraldikou Karla Schwarzenberga, která se pro mne stala základním vodítkem pro moji faleristickou práci a z ní jsem také vyčázel zvláště v oblasti stavby dekorací a celé typologie.

Po skončení války to byl pak pan Karel Vyšín z Davle u Prahy, který se zajímal nejen o heraldiku, ale i o genealogii a přivedl mne na myšlenku zajímat se právě o genealogii při pátrání po předcích mého rodu. S tím jsem ale započal již za války, kdy byly požadovány informace o tak zvaném arijském původu.

- 2) Proč je znalost heraldiky důležitá i pro faleristiku a jak Vám heraldika pomáhá ve Vaší odborné faleristické profesi?

Heraldika úzce souvisí s faleristikou, neboť celá stavba faleristických dekorací je závislá na heraldických pravidlech a tedy i znalostech heraldiky. Bez heraldiky se práce faleristy vůbec neobejdete. Obě tyto pomocné nauky historické jsou vzájemně spoutány.

- 3) Jaké máte badatelské záměry do budoucna a jaké připravujete překvapení pro čtenáře Vašich odborných publikací?

V současné době mám v tisku monografii o oficiálních i neoficiálních vyznamenáních z prusko-rakouské války z roku 1866.

Dále chci zpracovat monografii o ruských obecných pamětních a záslužných medailích a dekoracích od doby cara Petra Velikého do roku 1917. Mám již shromážděnu velmi kompletní fotografickou dokumentaci a chci do dvou let připravit rukopis.

Pro rok 1987 připravuji vydání VI. dílu ad c) mé monografie o čs. vyznamenáních - oddíl bojové a partyzánské skupiny, což je doplněk dílu ad a) a ad b), které již vyšly. Jedná se o dodatky těch vyznamenání, o kterých jsem nic nevěděl a na které jsem byl upozorněn sběrateli.

Mám zájem na tom, aby moje monografie o československých vyznamenáních vyšla v lepší úpravě u oficiálního, tedy státního nakladatelství.

Pro Vaši redakci zpracuji další pokračování o vývoji řádu Čestné legie, případně i další články, pokud je budete požadovat. V Drobné plastice vyjdou moje články o francouzských oficiálních, především pamětních, dekoracích. Ve švýcarském časopisu Bulletin de la Société Phaleristique de Suisse, vyjdou postupně moje francouzsky psané články o československých vyznamenáních. V čísle 16 vyšla moje práce o polském řádu Bílého orla (L'ORDRE DE L'AIGLE BLANC DE LA POLOGNE).

4) Uvidí někdy veřejnost Vaši kompletní sbírku řádů a vyznamenání na souborné výstavě, třeba v NM?

V dubnu a květnu 1986 se uskutečnila v Pantheonu NM v Praze moje výstavka řádu Čestné legie. Museum samozřejmě plánuje postupné další výstavky. Mám v úmyslu ještě za života (tedy v dohledné době) převést svou sbírku do Národního muzea, kam k ní budu mít trvalý přístup do konce mého života. Jinak bude mým legátem museum, které plánuje v budoucnosti vydat katalog mé sbírky a zřejmě tedy i postupně ji výstavami zveřejňovat.

5) Kolik máte ve své knihovně odborných faleristických publikací?

Celkem mám 286 odborných čistě faleristických knih nepo-

čítaje v to časopisy (podle ročníků) a specialisované katalogy na příklad Klenau, Spink, Drouot a další. Nepočítám v to numismatickou literaturu.

- 6) Budete se snažit o to, aby některá z Vašich velkých faleristických publikací vydaných Artií nebo nakladatelstvím A. Schroll vyšla konečně také v češtině a v dostatečném nákladu, aby se dostalo na všechny československé sběratele řádů a vyznamenání?

To je pro mne nejobtížnější otázka. Zahraniční vydavatelství Artia má právo vydávat knihy pouze v cizích jazycích a jakékoliv překlady do češtiny musí být se souhlasem Artie vydány jiným, tedy českým nakladatelstvím. Tato mají zájem jen tehdy, jestliže se jim takové vydání finančně vyplatí. S ohledem na množství barevných i černobílých reprodukcí je to drahé a pak musí být náklad takový, aby kniha byla cenově přístupnou a tedy vydána ve značně velkém nákladu. Při všech dosavadních jednáních se ukázalo, že je to neúnosné při pravděpodobném počtu faleristů - odběratelů u nás. Pokusím se ještě jednat s nakladatelstvím Mladá fronta a s nakladatelstvím Melantrich, ale věc je stále velmi problematická.

Pokud se týče mé rakouské monografie vydané firmou Anton Schroll, pak je situace daleko složitější. Naše nakladatelství nemají vůbec zájem na rakouské monografii, což se projevilo na konci i v mé nabídce Artii, která odmítla ji vydat a proto došlo k vydání u firmy Schroll. Já jsem na základě toho vydal zúženou publikaci ve společnosti přátel drobné plastiky, kde jsem však popsal jen medaile a ve druhém dílu kříže. Znamenalo by to podat ještě zestrojený přehled rakouských řádů. O anglickou verzi této knihy projevil zájem londýnský Spink, nemám však zprávu o tom, jak probíhá jeho přímé jednání se Schrollem ve Vídni.

Dovétek redakce:

V ojedinělých případech vydává nakladatelství Artia Praha knihy českých autorů v české řeči. Příkladem poslední doby jsou

dvě honosné publikace, cenově však velmi přístupné - Olgy Drahotové Evropské sklo a Jiřího Diviše Evropský porcelán, obě nakladatelství Artia Praha 1985, obě v desetitisícovém nákladu, který se skoro vůbec neobjevil na prodejních pultech a ve výlohách, ale zmizel mezi zájemci těsně po zahájení prodeje.

Z toho vyplývá, že když se chce, všechno jde a myšlenky na vydání jeho základních děl v češtině by nemusely být tak chmurné. Neobstojí názor, že při malém počtu faleristů by se vydání nevyplatilo pro nízký náklad. Musíme vzít v úvahu, že mimo faleristů si takovou základní práci o faleristice zakoupí všechna musea, galerie, archivy, velké množství by odebrali i heraldici a numismatici a neopomijíme ani síť Lidových knihoven. Pětitisícový náklad by byl zcela reálný, nepočítaje v to, že obrazová část, pokud bude mít vícejazyčné popisky se dá použít i pro jazykové mutace do socialistických států, kde jsou Měříčkova základní díla již dávno rozebrána. Zájem o heraldiku a faleristiku vzrůstá, literatury je nedostatek, proč se naše ochodní a vydavatelské organizace nechopí příležitosti, která by jen prospěla odborným a sběratelským zájmům, ale dala i možnost vyniknout našemu polygrafickému průmyslu, který již nejednou dokázal, že dovede krásnou knihu vyrobit a vytisknout. Příkladem jsou právě dvě shora uvedené publikace a třeba i několik vydání knihy Jiřího Loudy Lines of Succession, která však dosud také čeká na českou verzi. Pro vydání v českém jazyce bychom doporučovali teoretické faleristické dílo "Faleristik", Artia Praha 1976 a pro historiky důležité "Orden und Ehrenzeichen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie", které však vyšlo ve vídeňském zahraničním nakladatelství a které vlastní i nakladatelská práva.

S Václavem Měříčkou rozmlouval
3. dubna 1986
Vilém Walter

Bibliografie prací Václava Měřičky

(které vyšly jako samostatné knihy, studie a separáty).

- 1) Orden und Auszeichnungen - Artia Praha 1964 a 1969
- 2) Orders and Decorations - Hamlyn London 1964 - 1969
- 3) Orden und Ehrenzeichen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie - Kunstverlag Anton Schroll Wien 1974
- 4) Faleristik - Artia Praha 1976
- 5) Das Buch der Orden und Auszeichnungen - Dausien Verlag Hanau 1976
- 6) Book of Orders and Decorations - Hamlyn London 1976
- 7) Vyznamenání z krymské války - ČSPDP Praha 1964
- 8) Český šlechtický kříž - ČSPDP Praha a Vojenské museum 1964
- 9) Polský řád Bílé orlice - ČSPDP 1964 (spolu s Bernardem Leidlem)
- 10) Pamětní a záslužná vyznamenání z údobí 1789 až 1815 - ČSPDP 1965
- 11) Pamětní dekorace z války roku 1866 - ČSPDP a Voj.museum 1966 (spolu s Dr.Z.Svobodou)
- 12) Československé plukovní medaile - ČSPDP Praha 1966
- 13) Rakouské, Rakousko-Uherské vojenské a občanské záslužné a pamětní medaile - I. část - ČSPDP 1974
- 14) Rakouská Rakousko-Uherská záslužná a pamětní vojenská a občanská vyznamenání - ČSPDP Praha 1976
- 15) Waterloo - ČSPDP Praha 1975
- 16) Diplomový odznak krále Karla IV. - ČNS pobočka Hradec Králové 1970
- 17) Cateau Cambrésis - Journal Européen du Collectionneur d'Ordres et Décorations - Yens Suisse 1971
- 18) Medaile Jana Žižky z Trocnova (spolu s Václavem Plásilem) 1967
- 19) Záslužné medaile dolnorakouské mobilizační výzvy z roku 1797 - ČNS - pobočka Hradec Králové 1979 (separát)
- 20) Zachované exempláře Českého šlechtického kříže z roku 1814 ČNS - pobočka Hradec Králové 1973 (separát)

- 21) Černohorská vyznamenání - ČSPDP Praha 1980
 - 22) Rakouské pamětní kříže z války 1813-1814 - Dělový kříž - ČSPDP Praha 1985
 - 23) Das böhmische Adelkreuz von 1814 - Ordenskunde Nr.4 - 1958
 - 24) Der tschechoslovakische Falken-Orden - Ordenskunde Nr.10 - 1959
 - 25) Die Barockorden des Grafen Franz Anton Sporck - Ordenskunde Nr.18 - 1960
 - 26) Der Orden vom 25. Februar 1948 - der ČSR - Ordenskunde Nr. 20 - 1963
 - 27) Der Orden vom Slowakischen Nationalaufstand - Ordenskunde Nr.25 - 1964
 - 28) Der Orden König Karls IV. der tschechoslowakischen National-Garde - Ordenskunde Nr.34 - 1969
 - 29) Československá vojenská vyznamenání - Historie a vojenství 1961
 - 30) Československá vyznamenání - I. až IV. díl - ČNS- pobočka Hradec Králové - 1973 až 1984
 - 31) Cateau Cambrésis - ČSPDP separát 1958
 - 32) Klasické anglické řády a vyznamenání - ČSPDP Praha 1960
 - 33) Tři napoleonské studie - ČSPDP Praha 1961
 - 34) Řád Johaničtí - ČSPDP Praha 1961
 - 35) Klasické mexické řády - ČSPDP Praha 1960
 - 36) Pruská vojenská vyznamenání z let 1813-1815 - ČSPDP Praha 1965
 - 37) Československá vyznamenání - Faleristická příloha Oběžníku ČSPDP Praha 1958 až 1960
 - 38) Rakouské řády a vyznamenání - Faleristická příloha Oběžníku ČSPDP Praha 1957 až 1960
 - 39) L'Ordre de l'Aigle blanc de la Pologne - Société Phaleristique de Suisse 1985 (separát)
- Faleristické články v Drobné plastice, časopisu Československé společnosti přítel drobné plastiky, dále ve Slezském numismatiku, v Numismatických listech, v Bulletinu Jecod ve Švýcarsku, v časopisu The Medal Collector USA, v časopisu Info Mnichov, Sběra-

telské zprávy ČNS, pob. Hradec Králové, Genealogické a heraldické informace Brno, Karel Castelijn - sborník příspěvků ČNS pob. Hradec Králové 1974 a další.

HLÍDKA HISTORICKÉ FALERISTIKY

Francouzský řád Čestné legie 1814-1830.

Václav Měřička

Dne 2. dubna roku 1814, v době, kdy Paříž byla již ob-sazena spojeneckými vojsky, rozhodl francouzský senát o závěti císaře Napoleona trůnu. Ten, pod nátlakem několika svých maršálů, podepsal o dva dny později na zámku ve Fontainebleau bezpodmínečnou abdikaci ve prospěch svého syna Napoleona II. Stále tedy ještě doufal ve zvrácení situace a možnost postavit novou armádu, která by mu pomohla porazit nepřitele. Když ale dne 5. dubna došla zpráva o kapitulaci maršála Marmonta, císař podepsal bezpodmínečnou kapitulaci a vzdal se francouzského trůnu za sebe i svou rodinu. Den předtím ještě uspořádal ve Fontainebleau slavnostní přehlídku zbytku své armády. Z rozhodnutí Spojenců byl dne 20. dubna odvezen v průvodu tří spojeneckých komisařů na ostrov Elbu, kam dorazil dne 5. května.

Zatím Spojenci rozhodli v Paříži o novém uspořádání politických poměrů ve Francii. Na naléhání a doporučení ministra zahraničí Maurice Talleyrand (Charles Maurice Talleyrand - Périgord, kníže z Beneventu a vévoda z Dino) došlo k obnovení francouzského království a na trůn byl z anglické emigrace povolán mladší bratr popraveného krále Ludvíka XVI., král Ludvík XVIII. Jmenovaný se narodil dne 17. listopadu 1755 ve Versailles jako druhorozený syn francouzského dauphina, jediného syna krále Ludvíka XV., a nesl jméno Stanislav Xaver hrabě z Provence. Od roku 1771 byl ženat s Marií Josefinou Luisou, dcerou savojského krále Viktora Amadea III. V červnu 1791 po revoluci odešel se

svým mladším bratrem Karlem, hrabětem z Artois, do německé emigrace, kde po popravě svého bratra zorganizoval emigrantskou protifrancouzskou armádu v síle asi 6 000 mužů, která pak bojovala v koaliční válce po boku Prusů a Rakušanů. Po popravě svého bratra v roce 1793 prohlásil jeho syna Ludvíka králem s titulem Ludvíka XVII.^x a když i tento v roce 1795 zemřel, prohlásil se jako Ludvík XVIII. králem Francie. Emigraci prožíval pod ochranou ruského cara Pavla I. v Mitavě, později ve Varšavě, znovu v Mitavě a po míru v Tylži žil ve Švédsku a nakonec v Anglii. Dne 1. února 1814 vydal proklamaci o svém nároku na francouzský trůn, na který byl dnem 5. dubna povolán. Dne 26. dubna vstoupil se svým doprovodem na francouzskou půdu v Calais a již dne 5. května se objevil v Paříži.

Po svém nastoupení na trůn obnovil okamžitě staré, kdyži Konventem zrušené královské řády a to řád Svatého Ducha, řád Sv. Michala a Vojenský řád Sv. Ludvíka. V té době však žilo ve Francii přibližně 32 000 nositelů řádu Čestné legie, všechna zasloužilých vojáků z napoleonských válek a tažení. Ludvík XVIII. sice zpočátku zamýšlel zrušit tento jím nenáviděný řád, ale nakonec na doporučení svých přátel a poradců si nedovolil učinit tento krok a jej přijal za platný řád královské Francie a dokonce jej ustanovil za přední řád země. Stalo se tak královským rozhodnutím (l'Ordonnance) ze dne 21. června 1814 a hovoříme proto o tzv. I. typu tohoto řádu.

Novému řádu byla v zásadě ponechána jeho bývalá forma, t.j. bíle oboustranně smaltovaná pětidílná hvězdice s rozeklanými konci dílů. Mezi těmi byl ponechán na jedné straně zelený dubový a na druhé straně zelený vavřínový věnec. Podle prvního článku tohoto nařízení však bylo rozhodnuto, aby oba středověké medailony na lící i na rubu byly nahrazeny novými medailony, kde místo portrétu císaře Napoleona bude nový portrét krále Jindřicha IV. s vavřínovým věncem na skráních. (Jindřich IV., narozený v roce 1553 se stal králem

v roce 1589 a vládl až do roku 1610. Byl synem Antonína Bourbonského a jeho manželky Johany d' Albret. Jindřich byl den po své korunovaci dne 13. května 1610 zavražděn na ulici spiklencem Françoisem Ravaillacem.)

Na modré mezikruží, obtáčející středový portrétní medailon, byl umístěn opis: HENRY IV. ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE. (Jindřich IV. král Francie a Navary). Na rubní straně byly do mírně vypouklého kruhového medailonu vloženy tři bourbonské liliie převyšené královskou korunou. Na modré mezikruží pak zůstalo staré heslo řádu: HONNEUR ET PATRIE (Čest a vlast). Také císařská koruna v převyšení byla nahrazena královskou korunou. Bylo zachováno všech pět tříd řádu a také stuha zůstala červená. Velkokříž byl doplněn hvězdou, která byla u tohoto prvního typu zhotovena ze stříbrného dracounu o celkovém průměru 92 mm. Byly však vyrobeny i hvězdy pro třídu velkodůstojníků o menším průměru 72 mm. Hvězdy byly jen zvětšením rádové hvězdice a rozeklané díly byly pokryty penízky. Mezi díly byly vloženy pětice kyjovitých paprsků, z nichž prostřední byl delší. Na střed hvězdy byl položen kovový stříbrný kruhový medailon o průměru 40 mm, na kterém byly opětovně tři bourbonské liliie převyšené královskou korunou. Oboustranně perlením ohrazené mezikruží neslo v horní části heslo řádu HONNEUR ET PATRIE, zatímco v dolní části se nalézaly dvě zkřížené vavřínové ratolesti.

Dosavadním starším nositelům řádu z doby císařství bylo uloženo vyměnit odznaky za nové. Samozřejmě, že většina starých nositelů neuposlechla. Král sám nosil dekoraci důstojníka řádu na stužce opatřené rozetou a provlečené knoflíkovou dírkou kabátu. Známe ho z obrazu malíře d'Evrarda, kde je král dekorován světlemodrou velkostuhou řádu Sv. Ducha, hvězdou stejného řádu a rytířským křížem Vojenského řádu Sv. Ludvíka.

Uplynulo jen pouhých 28 dní a již dne 19. července roku 1814 vydal král Ludvík XVIII. nové královské nařízení,

kterým se znovu upravuje řád Čestné legie a my proto hovoříme o tzv. II. typu řádu. Změna nastala v tom, že do středového lícového medailonu se sice opět vložila hlava krále Jindřicha IV., avšak na rozdíl od předchozí zobrazená tentokrát z pravé strany. Na rubní stranu medailonu se dostaly tři bourbonské lillie, ale bez převýšení královskou korunou. Také řádová hvězda se změnila. Byla vyrobena opět ze stříbrného dracounu s pěti na konci rozecklanými díly, avšak mezi tyto nebyly již vloženy paprsky, nýbrž bourbonské lillie. Také středový kruhový a kovový medailon byl nahrazen novým, v jehož středu se nalézala hlava krále Jindřicha IV. tentokrát doplněná krajkovým límcem. Na mezikruží nahore bylo heslo řádu, dole pak jen malá pěticípá hvězdička.

Oznamky rytířů byly vyroběny ze stříbra, u ostatních tříd ze zlata, ale existují i oznamky stříbrné pozlacené. Samozřejmě, že se výroba neomezila jen na jediného výrobce a setkáváme se proto s řadou variant jak co do velikosti odznaků, tak i co do provedení.

Setkáváme se proto s hvězdami jak dracounovými, tak z pozdější doby celostříbrnými brilantujícími, kde mezi díly jsou již lillie, ale kde středový medailon nese hlavu krále Jindřicha IV. zobrazenou buď z pravé nebo z levé strany. Tak například na zámku Orlík je zachován velkokříž řádu Čestné legie maršálka Karla Filipa knížete Schwarzenberga, udělený maršálkovi králem již v roce 1814. Jedná se o I. typ, kde na lícové straně je na řádovém oznamku v medailonu umístěno poprsí krále Jindřicha IV. zobrazené z levé strany a kde na rubní straně jsou tři lillie převýšené královskou korunou. Tento odznak velkokříže doprovází dracounová hvězda s penízky pokrytými díly, liliemi mezi díly, avšak na kruhovém středním celostříbrném medailonu je poprsí krále zobrazeno z pravé strany. To tedy znamená, že zde u I. typu hvězda odpovídá II. typu. (Odznak velkokříže má průměr 70 mm a hvězda 102 mm). Barevně je tento velkokříž vyobrazen v mé knize "Orden und Auszeichnungen" (anglická

verze Orders and Decorations) z roku 1964 a 1969 pod číslem 118.

Ve stejné knize pod číslem 69 b) je vyobrazena dracounová hvězda téhož rádu, pocházející z jedné plzeňské sbírky, kde na středověkém medailonu je poprsí krále zobrazeno z levé strany, tedy tak, jak posazení odpovídá hlavě krále na odznaku řádu I. typu.

Zůstává tedy nezodpovězena otázka, proč určité dracounové a pozdější řádové hvězdy mají jednou v medailonu hlavu z pravé strany a podruhé z levé strany. Bud se zde jednalo o libovůli výrobce, který nepřikládal při výrobě váhu postavení či zobrazení hlavy krále, nebo si nositelé řádu I. typu vymínili, aby poprsí odpovídalo odznaku I. typu nebo II. typu. Ale na druhé straně zjištění, že dekorace I. typu ze zámku na Orlíku je doprovázena hvězdou s pravostranným poprsím, hovoří spíše o tom, že se otázka typu nijak nedržovala. Také doba pro udělení I. typu byla velmi krátká a vyrobené exempláře se prostě udělovaly až do vyčerpání. Původní dracounové hvězdy I. typu s liliemi na medailonu patří zřejmě k unikátům. V pozdějších letech (řád byl udělován až do roku 1830) si nechávali nositelé zhотовovat již modernější celostříbrné hvězdy z brilantujících paprsků. Taková krásná kovová hvězda se nalézá v jedné moravské sbírce a její průměr je kolem 100 mm. Hroty rozecklaných dílů jsou zde již opatřeny kuličkami, zatímco u dracounových hvězd zde byla jen očka pro příslíti na kabát.

Existují také značné rozdíly ve velikostech dekorací. Setkáváme se s dekorací rytíře o průměru 44 mm, ale známe i daleko menší exempláře o průměru jen 36 mm. (Takový exemplář je vyobrazen v mé knize pod číslem 72/d). Velikost důstojnických dekorací se pohybuje mezi 42 až 51 mm. Komandérské dekorace mívají průměr 59 až 62 mm, velkokříže mezi 68 až 72 mm. 1)

Když král Ludvík XVIII. rozhodoval o tvorbě nového odznaku řádu, bylo mu doporučeno, aby portrét císaře Na-

poleona nahradil svým portrétem. On ale odmítal s tím, že nenahradí hlavu "usurpátora" svou hlavou a tak nakonec na radu svého synovce Ferdinanda, vévody z Berry (byl synem králova bratra Karla) rozhodl o portrétu krále Jindřicha IV. Při této reorganisaci řádu sesadil král z funkce i dosavadního velkokancléře řádu Etienne de la Ville, hraběte Lacépéda a nahradil ho novým velkokancléřem, kterým se na krátkou dobu stal abbé Pradt, tehdy arcibiskup v Malines.

Klid ve Francii však netrval dluho. Zatímco ve Vídni zasedal kongres, nalodil se dne 26. února roku 1815 císař Napoleon I. v přístavu Portoferrario na Elbě se svými 1 100 granátniky a dne 1. března 1815 přistál na francouzském pobřeží v zátoce sanjouanské mezi městy Antibes a Cannes. Odtud pak započal jeho slavný pochod na Paříž. Po došažení města Lyonu dne 13. března 1815 vydal Napoleon rozkaz, kterým zrušil všechna předchozí nařízení krále Ludvíka XVIII. týkající se řádu Čestné legie a na místo velkokancléře znova dosadil Lacépéda. Po celou dobu vlády stádní pak znova byla udělována Čestná legie, tak jak ji známe z posledního čtvrtého typu.

Po definitivní Napoleonově porážce v bitvě u Waterloo dne 15. - 19. června 1815. se Ludvík znova vrátil na francouzský trůn a svoje dřívější nařízení uvedl v platnost. Jmenoval nového kancléře (pro zajímavost) bývalého císařského maršála Etiennea Jacquese Macdonalda, vévodu z Tarenta, kterým se zahájila celá řada velkokancléřů řádu, kterými pak byli jen samí vojáci.

Napoleon v době vlády 100 dní stačil ještě ocenit řádem řádu významných osobnosti. Tak jimi byli například chemik Louis Gay-Lussac, státník François Victor Arago, malíř Jacques David, který byl poctěn dekorací komandéra řádu.

Ludvík, poučen zkušenostmi, pak v roce 1816 rozhodl o vyloučení devíti členů rodiny Bonaparte z členství v řádu. Stalo se tak královským dekretem ze dne 2. března roku 1816.

V pořadí byli vyloučeni následující členové: Josef Bonaparte, dále Ludvík Bonaparte a Jérôme Bonaparte, pak princ Eugéne, italský vicekrál (jemu později král vrátil jako jedinému z rodiny členství v řádu), dále kardinál Fesch, kníže Bacchiochi, manžel Napoleonovy sestry Elišky, dále princ Borghese, manžel Pavlíny Bonapartové, konečně Lucien Bonaparte a jako poslední sám císař Napoleon.

Ludvík XVIII. novým nařízením rozhodl, aby řád Čestné legie byl nadále považován za první řád království a to se všemi právy, tituly s tím, že tato dekorace bude vždy nosena před všemi ostatními francouzskými řády.

Za jeho vlády se řádu dostalo i další řadě významných osobností jako byli státník Jacques Laffite, průmyslník a bankéř Salomon Meyer baron de Rothschild, spisovatel Victor Hugo, malíř Jean Ingres, sochař James Pradier, egyptolog Jean Francois Champollion, básník Alphonse de Lamartine a další, vesměs ti, kdo stáli při králi.

Již v době působnosti velkokancléře Lacépéda se podařilo ve středu Paříže, na Quai d'Orsay zakoupil palác Salm-Kyburkský a zřídit zde sídlo velkokancléřství řádu. Sídlo zde dodnes a je zde umístěno i pravoslavné Muzeum řádu Čestné legie.

Za vlády krále Ludvíka museli starí nositelé řádu z doby císařství složit králi novou přísahu, ale většina výjáků z té doby tohoto nařízení neuposlechla. Špatná finanční situace nedovolovala udělovat řád častěji. Dokonce se mluvilo o skrblictví!

Dne 16. září 1824 král Ludvík XVIII. zemřel bezdětný a jeho nástupcem se stal jeho mladší bratr Karel, jako král Karel X. (*1757 - panoval od roku 1824 do roku 1830 a zemřel v emigraci v Rakousku v roce 1837. Po pádu dynastie v červenci roku 1830 odešel do Prahy a odtud do Florisdorfu u Vídně, kde mu byl a jeho rodině poskytnut asyl. Byl to krajně konzervativní panovník.) V roce 1830 žilo ve Francii asi 40 000 nositelů. Oba Bourboni však nadále udělovali i

Vojenský řád Sv. Ludvíka. Řád obdrželo kolem 16 000 důstojníků královské armády. V rozmezí let 1789 - 1814 bylo uděleno emigrantské armádě kolem 4 000 exemplářů.

Červencová revoluce sice smetla Bourbony navždy z francouzského trůnu, ale řád Čestné legie nezanikl a stal se i nadále významným řádem království krále Ludvíka Filipa Orléanského.

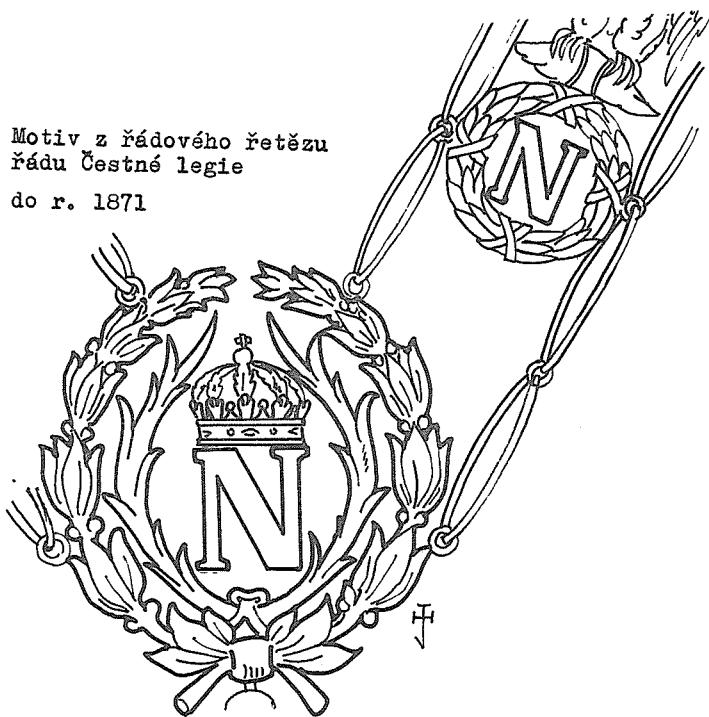
Ještě pro upřesnění je nutno uvést, že u II. typu odznaku se v opise na lícové straně objevuje místo původního HENRY IV. nově HENRI IV.

Poznámka:

- 1) Za prvního císařství nosili komandéři dekoraci řádu stejně velkou, jakou byla dekorace důstojníka, nošená na prsu na stuze s rozetou. Teprve za restaurace byly zřízeny větší dekorace nošené na náhrdelních stuhách.

Motiv z řádového řetězu
řádu Čestné legie

do r. 1871

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Břetislav a Marie Vojtíškovi:

CVIKOVSKÁ DĚLNIČKÁ OBYDLÍ V DOBĚ KREIBICOVA MLÁDÍ. Aktuality. 1, 1984. Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem 1984, 56 s.

Českolipští historici - manželé Vojtíškovi - připravili velmi závažnou sociologickou studii s množstvím dokladů historických, kulturně stavebních a zejména genealogických ke druhé polovině 19. století a k počátkům dělnického hnutí v Cvikově na Českolipsku. Vycházejí přitom z memoárové práce komunistického politika Karla Kreibicha (14.12.1883 Cvikov - 2.8.1966) Těsný domov, širý svět, vydané Severočeským nakladatelstvím v r. 1968 a doplňují ji archivním a jiným materiálem. Studie je zaměřena především na rozbor situace podomácky pracujících a manufakturálně zaměstnaných tkalců a barvířů, k čemuž se přináší i doklady z hmotných památek. Genealogie se tu týkají nejen výklady rodiny Kreibichovy a jejich předků, nýbrž i líčení situace v obydlicích dělnických čtvrtí. K. Kreibich sám ve svých vzpomínkách analyzuje situaci těchto rodin, které měly po jedné obytné světnici. Slovo Wohnung (byt) bylo podle něho u tamních obyvatel zcela neznámé, zato se však říkalo jejich obydlí prostě Stube (světnice), jež byla obytným i nocležným prostorem pro celou jednotku obyvatel, t.j. kuchyní, ložnicí, pokojem. Za bytovou jednotu třeba bylo chápávat prostor pro obyvatele tří až čtyř generací. Žil tu majitel bytu se svou ženou, s dospělými i nedospělými dětmi i s jejich dětmi, popřípadě ještě se svými rodiči a prarodiči, někdy i s tchánem nebo se tchyní (s.12). Genealogie rodiny Kreibichovy především ze strany politikovy matky je tu podána zhruba do 30. let minulého věku, neboť rodny

dům Karla Kreibicha patřil jeho dědečku ze strany matčiny Františku Ballovi, jenž měl barvírnu na předměstí v č.118; jeho dcera Marie (nar.1855) měla bratra Franze (nar.1857), barvířského mistra, který měl tři děti: Bertu nar.1881, Karlu nar.1883 a Marii nar.1887. Ti žili v domě, kam se přiženil Kreibichův otec Ferdinand Kreibich nar. 1858, syn zrcadlářského dělníka z Plas u Sloupu a jenž se vyučil zámečníkem v České Lípě (s.24-26). Tito všichni bydleli v relativně prostorném dědečkově zmíněném domě. Teprve sedm let po sňatku se Kreibichovi rodiče přestěhovali do vlastního domku (v r. 1890) získaného půjčkami.

Jan Skutil

Stefan Krzysztof Kuczyński:

PIĘCZĘCIE I HERBY MIASTA ŁĘCZYCY ORAZ ZIEMY ŁĘCZYCKIEJ, Łęczyca, TNP 1985, 180.s.

Známý polský heraldik věnuje svou nejnovější práci erbu a pečeti města Lenčice i stejnojmenné historické země. Vedle monografie o erbu Varšavy, Plocku a Sierpca, je to další obdobně zaměřená a zpracovaná publikace. Lenčice, starobylé město ležící v samém středu Polska (severně od Lodže), vzniklo v 13. stol. a stalo se centrem zprvu samostatného knížectví pod vládou linie kujavských Piastovců a od r. 1357, kdy splynulo s polským královstvím, centrem země a později vojvodství.

Obdobně jako v předešlých monografiích věnuje autor první kapitoly pečetěm a erbu města a země všeobecně, historickým souvislostem jejich vzniku, dochování, vývoji a praktickému užití. Pak následuje rozsáhlá bibliografie a soupis archivních pramenů. Druhou, rozsahem větší část knihy, tvorí katalog pečetí a erbů. Pro město přináší autor 41 dokladů užití znaku od 15. do 20. století. Každý záznam obsahuje popis dokladu - pečeti, razítka či jiného hmotného artefaktu, odkazy na literaturu, reprodukce, vlastní autorův komentář a vyobrazení. Jako doklady jsou zde presentovány nejen pečeti, ale i razítka, kolky, praporce a další užití městského znaku. Druhá část katalogu je věnována

zemskému erbu. Zde je soustředěno na 21 dokladů od 15. století do současnosti. Najdeme tu vyobrazení z Dlugošova erbovníku, reprodukce dřevořezů z renesančních tisků, pečeti, barokní ztvárnění i uplatnění znaku země ve složených znacích vojvodství mazovského, varšavské gubernie nebo odznak vojenského pěchotního pluku. Vše je doplněno popisem, odkazy na literaturu či uložení památky. V závěru je kniha doplněna soupisy představených země i města od nejstarších dob do současnosti a opatřena ruským a francouzským resumé.

Kuczyńského publikace je krásnou ukázkou monografie určené nejen heraldikům, ale i zájemcům o region a jeho historii. Udržuje si solidní úroveň dosavadních autorových prací a může být i příkladem pro obdobná zpracování. Lze si jen přát, aby i naše práce věnovaly pozornost nejen pečetím a erbům, ale ve větší míře i dalším dokladům skutečného užívání znaku.

PRP

H.Grote:

STAMMTAFELN. Leipzig 1877, reprint z originálu vydání z r. 1877 vydal Zentralantiquariat der Deutschen Demokratischen Republik, Leipzig 1981.

Obsáhlá genealogická práce zabývající se rodovými posloupnostmi světských a církevních feudálů, neztratila na svém půvabu dodnes, přestože originál díla vyšel před více než 100 lety.

Autor podává v knize genealogické přehledy císařů, králů, knížat, hrabat od nejstarších dob až do druhé poloviny 19. století. Ze starověkých dějin jsou čtenáři přibliženy genealogické přehledy vládců Persie, Makedonie, Egypta, Syrie, Parthie, Epiru, Bithye, Pontu, Judeje a starověkého Říma. Období stěhování národů jsou zaměřeny na panovníky Východních a Západních Gotů, Burgundů, Vandalů, Langobardů a Franků. Pak již postupně následují jednotlivé evropské státy, rozčleněné do bývalých historických zemí.

Je pochopitelné, že z nacionálních důvodů věnuje autor

hlavní pozornost především německým panovnickým, knížecím a hraběcím rodinám, trochu méně již nizozemským, francouzským a italským rodinám. U zbývajících států dominují jen panovnické dynastie. Z vyčerpávající řady německých rodin nacházíme i některé rody držící statky v Českých zemích - např. objevují se zde Fürstenbergové, Liechtensteinové, Löwensteinové, Oettingenové, Hanavští, Salmové, Daunové, Mansfeldové, Schönburgové, Stolbergové a další.

Sympatické na práci je, že obsahuje i přehledy papežů, velmistrů Řádu německých rytířů, Mečových bratří a Johaniitů (později maltezských rytířů), chybí však velmistra řádu Templářů. Dosti podrobně jsou podány přehledy arcibiskupů, biskupů, opatů a abatyší, v drtivé většině však z území německých států. Uveden je přehled olomouckých biskupů a arcibiskupů, pražští však nejsou zastoupeni.

Práce má vedle čtrnáctistránkového úvodu a rejstříku celkem 556 stran. Dodatek tvoří 24 stran tzv. Calendarium medii aevi.

Počín nakladatelství Ústředního antikvariátu NDR lze jenom uvítat. Zájemcům o rodopis významných evropských rodin se dostává do rukou solidní genealogická příručka, umožňující rychlou orientaci ve spletitých rodových vazbách evropské "modré krve".

Stanislav Keršner

GENEALOGIE A HERALDIKA V REGIONÁLNÍM TISKU JIHMORAVSKÉHO KRAJE ZA ROK 1984. (Výběr).

V třetím pokračování přinášíme přehled prací za uvedené období. Opět podle zásad uvedených v GHI 1984 č.2, s.158 byly vybrány práce, které se dotýkají našich oborů. Navíc je zde uveden rukopis genealogické práce, která byla v tomto roce uložena v knihovně Historiografického klubu v Praze.

Barbořík, Josef: Otazník nad Sovovou kronikou (Paměti Jana Sovy z roku 1889). Zpravodaj města Bystřice pod Hostýnem

- týnem, únor 1984, s.30-31.
- Bílý, J. - Tausch, J. - Jaroš, Z.: Rub a líc rokokové slávy.
- Zastavení v proudu času. (Dějiny rodu Hodických z Hodic). Jiskra (Jihlava), 10.8.1984 s.3; 21.8. 1984, s.3.
- Blathý, Lev: U Menšíků na gruntě. (Vzpomínka na prarodiče nár. umělce Vladimíra Menšíka, Říčmanice). Brněnský večerník 15, 5.10.1984, s.5.
- K.F. (= Finger, Karel): Ze zápisníku Jana Kudláčka (Kočí z Ivančic, z jehož rodu pocházela matka nár. umělce Vladimíra Menšíka). Ivančický zpravodaj, září 1984, s.19-21.
- Grolich, Vratislav: Serényiové (Šlechtický rod na Moravě od konca 16. století). Vlastivědná ročenka Okresního archivu Blansko, 1984, s.7-10.
- Hanáček, Jiří: Heraldická výzdoba Nové radnice v Brně, Brno, vlnákl. 1981-1984, sv.1., část 1-4.
- Hý- (= Hrdý, Miloslav): Jak přišli mlynáři ke svému erbu. (Pověst z Kudlovic). Slovácká jiskra, 11.7.1984, s.6.
- (jh) (= Husák, Josef): Mají v Ivančicích zámek? Letmý pohled do historie, Směr, 3.8.1984, s.4.
- Chaloupka, Jan: Čechovní pečetidla z Náměstí nad Oslavou. (V Moravském muzeu). Z kralické tvrze, 11, 1984, s.54-55, obr.,pozn.
- Jordán, František: Výtvarný rod Staňků. (Vyškov). Lidová demokracie, 10.6.1984, s.4.
- Kordiovský, Emil: Pečeti obce Bulhary (okr.Břeclav). Jižní Morava, 20, 1984, sv.23. s.254-256, 5 obr.
- Kouřil, Miloš: Prameny k dějinám Modřic a chrlického panství v bývalém archivu olomouckého arcibiskupství. Vlastivědný věstník moravský, 36, 1984, č.3, s.354-355, pozn.
- Matějek, František: Lánové rejstříky Hradišťského kraje z let 1669-1671.Uheršké Hradiště, Slovácké museum 1984, 96 s.

- Obršlík, Jindřich: Archiválie k Modřicím ve Státním oblastním archivu Brno, Vlastivědný věstník moravský, 36, 1984, č.3, s.363-364, pozn.
- (olf)(= Padrtá Rudolf): Míčové a Jaroměřice. (Rod hudebníků a hudebních skladatelů). Rovnost, 21.7.1984, příl. č.29, s.7, 1 obr.
- Pešák, Josef: Obec s hroznem ve znaku. (Kudlovice). Slovácká jiskra, 8.2.1984, s.4.
- Pinkava, Jaroslav: Z rodu Boudů na Drahansku. (Rod národního umělce Cyrila Boudy v Nivě, Plumlově a Žďárné). Štafeta 16, 1984, č.4, s.25.
- Příleská, Hana: Prameny k dějinám Modřic v Okresním archivu Brno-venkov. Vlastivědný věstník moravský, 36, 1984, č.3, s.364-366.
- (tk)(= Tobolka, Karel): Výstava erbů v Jemnici. (Sbírka Mirosłava Magniho, 12.-14.10.1984). Jiskra (Třebíč), 24.10.1984, s.4, 1 obr.
- mt- (= Trmač, Miloslav): Tišnov před 140 lety. (Katastrální včleňovací operát pro město Tišnov). Tišnovsko, 15, 1984, č.1, s.10-12.
- mt- (Trmač, Miloslav): Zatoulaný náhrobek Václava Lomnického z Meziříčí. (2.pol.16. století, ve Znojmě). Tišnovsko, 15, 1984, č.6, s.118-119.
- Zvěřina, Ludvík: Rodokmen rodu Zvěřinů. (Počátky rodu na Třebíčsku). Praha, Gustav Zvěřina 1984.13 s. (Rukopis uložen v knihovně Klubu historiografie při ZO Svazarmu č.4002/230 v Praze).
- , --- : Znak města Podivína. Podivínský zpravodaj, únor 1984, č.1, nestr.
zpracovala Božena Kyjovská

Jan Pelant:

ZNAKY A PEČETĚ ZÁPADOČESKÝCH MĚST A MĚSTEČEK. Plzeň, Západoceské nakladatelství 1985. 287 s. + obraz. přílohy.

Pátá krajská publikace o městských znacích je věnována

městům a městečkům Západočeského kraje. Navazuje na knihu Jana Pelanta, Města a městečka Západočeského kraje (Plzeň 1984, 313 s.), která přinesla stručnou historii jednotlivých měst a městeček kraje a přehled nejdůležitější literatury k dějinám jednotlivých popisovaných lokalit. Publikace po stručném úvodu zachycuje 129 měst a městeček kraje. Stát o jednotlivých lokalitách je vždy rozdělena na tři části: znaky (nebo znak), pečeť a poznámky. Jsou zde zachyceny popisy znaků a pečetí všech západočeských měst a městeček, která v minulosti užívala nebo v současné době užívají znak. Městské znaky včetně jejich vývojových fází od nejstarších dochovaných dokladů až do současnosti jsou popsány velmi podrobně, popsány nebo alespoň zmíněny s příslušným odkazem v poznámkách jsou také všechny známé pečeti a razítka, případně razítkové nálepky. Za abecedně seřazenými městy a městečky zařadil autor ukázkový popis dvou vesnických znamení (Kačerova a Rozvadova), připojil přehled použitých zkratek, značky v legendách pečeti, seznam zkrácených bibliografických titulů a slovníček méně známých cizích pojmu. Publikaci uzavírá obrazová část, jejímž autorem je Karel Liška. Obsahuje kresby všech pro vývoj důležitých pečetí a barevné kresby současně platných znaků i znaků historických, které byly později rozhojeny nebo změněny. Publikaci lze považovat za jeden z nejlepších krajských souborů znaků měst a městeček, které byly v ČSR v posledních letech vydány. Polemizovat lze však s názorem, že doplnění znaku zděnou korunou (Nejdek) bylo jeho polepšením. Spíše jde o dobovou záležitost přelomu 19. a 20. století.

Ivan Štarha

Dušan Josef:

NAŠE MOSTY HISTORICKÉ A SOUČASNÉ. NADAS Praha 1984, 226 s., mnoho vyobrazení a foto.

Poučná kniha brněnského autora PhDr. Dušana Josefa, CSc. z VUT v Brně vyšla na konci loňského roku s vročením 1984. Je

sympatické na technicky založené publikaci, že si mimo určené téma všímá i aspektů historických a heraldických.

Je zde uvedeno v kresbách 11 znaků našich obcí, kde je součástí znaku obce most či lávka. Kresby provedla Vlasta Dyrýnková dle různých předloh a ne vždy správně, v černé kresbě na modrém podkladě bez grafického znázornění barev a v nevhodné plošné kombinaci černé-modré.

Autor uvádí znaky obcí v tomto pořadí bez jakéhokoliv komentáře k vyobrazení: Brtnice (dle kresby J. Loudy), Týnec nad Labem, Bohušovice nad Ohří, Velhartice, Dolní Vltavice (dnes Černá v Pošumaví), Trutnov-Staré Město (chybí Horní Staré Město), Bělá nad Radbuzou, Husovice (dnes část Brna), Smiřice, Dolní Věstonice, Most.

Chybně kreslený je znak Bohušovic n.o., kde lev má správně držet ve spárech ostrev (zde nakreslena žerd) a autorka zapomněla znázornit vodu pod mostem. Nedostatky má i znak Dolních Věstonic, kde rovněž chybí voda pod mostní konstrukcí a ryba, která má být na hladině vody, zde plave ve vzduchu. Ve znaku Smiřic nakreslila ilustrátorka lipové listy, ač dle znakového privilegia jsou uváděny listy jetelové.

Prohlédnutím Čarkovy knihy Městské znaky v českých zemích, Praha 1985, zjistíme snadno další mosty ve znacích našich měst a městeček. Proto můžeme k autorovu popisu připočít: znak Jablonce n.Jiz. (okr. Semily), Kladrub (o.Tachov), Nové Ulice (dnes část Olomouce), Nových Strakonic - dříve Bezdeškov (o.Strakonice), Slavětína (o.Louny) a Soběslavi (o.Tábor). Pochybnosti, zda se jedná o most, mohou vzniknout u obce Lukavec (o.Pelhřimov) a obce Nepomyšle (o.Louny). Všimneme-li si jednoho z nejčastějších motivů obecních znaků - hradební zdi s mostními oblouky, propustmi, musíme si položit otázku, proč řada obcí, které nebyly ohrazeny, má tento motiv ve znaku. Není-li tento objekt výslovně doložen erbovním privilegiem jako hradba, můžeme u některých znaků usuzovat na mostní konstrukci, obzvláště protéká-li obcí řeka a vedla přes ni důležitá obchodní cesta.

Čarek je vesměs uvádí jako hradební zdi, někde s dodatkem, že se privilegium nedochovalo, či že není známo. Vyjdeme-li z důležitosti a ceny mostní stavby, kterou tato měla pro obec ve středověku, kdy přinášela obci značný zisk nejen vybíranými celními a mostními poplatky, ale už tím, že kupec musel obcí projet a většině případů zde i něco utratil. Most byl tedy důležitý objekt obecního majetku a na něm závisejících příjmů a pro svou důležitost se mohl dostat i na obecní pečeť a později i do znaku.

Na Slovensku uvádí Jozef Novák ve své knize Slovenské mestské a obecné erby, Bratislava 1972 - dřevěný most ve znaku obce Vlčkovice okr. Trnava, kde jde o mluvící znak - maďarský název obce byl Farkashida, což v překladu značí vlčí most.

V.Walter

Iván Bertényi:

KISS MAGYAR CÍMERTAN. Budapest 1983, 128 s., obr.

Čas od času se můžeme mezi heraldickými pracemi setkat s různými stručnými příručkami a úvody, jakoby dnešní badatelé vědomě resignovali na úkol doplnit a rozšířit starší kompendia.

Bertényiho práce je dalším článkem v této řadě. Po výčtu základních pojmu a pravidel následuje stručný přehled maďarské heraldiky, zahájený výkladem o maďarském státním znaku a pokračující župní, městskou, obecní, cechovní, rodovou, měšťanskou a nešlechtickou héraldikou.

Tk

Jacek Banaskiewicz:

CZARNA I BIAŁA LEGENDA BOŁESŁAWA ŚMIAŁEGO. Kwartalnik Historyczny 2, Warszawa 1981, s.353-390.

Po analýzách staroslověnských a latinských legend václavských, ludmilských a vojtěšských z českého prostředí 10. století, vzniklých v něm i později, v nichž jsou zřejmě genealogické zřetele, jimž věnoval pozornost jak Václav Chaloupecký

(1882-1951), tak i Jaroslav Ludvíkovský (1895-1984) i Oldřich Králík (1907-1975) a po rozboru uherských legend ze slovenského prostředí, psaných rovněž latinským jazykem o Svoradu a Beňadikovi, jimiž se zabýval Richard Pražák, povšiml si nejstaršího cyklu polských legend v souvislosti s Boleslavem Smělým a prvním polským světcem, krakovským biskupem sv. Stanislavem (+ 1079), varšavský přední historik a genealog Jacek Banasiewicz.

Boleslav Smělý či Štědrý (nar. 1041, + 1081, vládl v letech 1058-1079), současník prvého českého krále Vratislava I., s nímž byl ne vždy v nejlepších kontaktech, obnovoval politickou prestiž Polska z doby Boleslava Chrebrého (nar. 967, + 1025, knížetem od r. 992). Dvůr Boleslava Smělého byl útočištěm nápadníků uherského, českého i ruského trůnu-představitelů vedlejších větví vládnoucích dynastií; tak např. v r. 1061 pomohl Bélovi I. k uherské koruně proti jeho bratru Ondřeji. Politicky Boleslav Smělý nikdy neuznal závislost Polska na římskoněmecké říši a v r. 1076 udělil si královskou hodnost, bránil lid proti nejvyšší šlechtě a v souvislosti s tím se víže i jeho vražda krakovského biskupa Stanislava, jenž se stal obětí jeho hněvu. Legendy černá a bílá o králi Boleslavu, tyranovi a kručém člověku, posléze o muži činícím pokání, se vyvíjely paralelně s kultem sv. Stanislava, zvláště po r. 1253, kdy byl krakovský biskup kanonizován. Zprvu je král kreslen podle běžných představ rytířských hrdinů s jeho veškerou ctižádostí, jak se jevil kronikářům, hagiografům i kazatelům, posléze pak je králem utlačujícím poddané, tyranem, prostopášníkem, marnotratníkem. Tyto motivy se dostávaly do legend a postupně v každé z nich měly funkci v různých variantách vyprávění o tomto králi; referovalo se dokonce o jeho sodomských stycích se zvířaty, jež se do legend dostaly z tzv. velkého vyprávění o životě sv. Stanislava (kap. 15, v. 15-20), jež bylo ve 14.-15. století podkladem pro poetická díla. Jiná legenda zase na základě historických relací svědčila o pouti tohoto krále, vraha biskupa Stanislava, do Říma, kde mu papež udělil pokání. Počáteční fá-

ze této legendy neuváděly žádné detailly, líčily cestu do Říma obvyklou Polákům přes dnešní Bratislavu, Dolní Rakousy a Korutany; odborníci v naší současnosti snažili se pak najít místo, kde se kál; domnívali se, že mohlo jít o klášter v dnešní Bratislavě, ve Villachu nebo v Ossinachu, kde se však žádný hrob tohoto někdejšího panovníka nenašel, jak potvrdil již v r. 1499 Maciej Miechowita; uprostřed 16. století se však jeho domnělý hrob našel.

Studie o legendách rozšířených zejména v 15. a 16. století ukazují na živost látky o Boleslavu Smělému, vznikající podle ústních a kronikářských tradic. Zpracování syžetu o vrahу pozdějšího světce je ve středověkých literaturách ojedinělým zjevem; v českém prostředí nevznikla legenda o Boleslavovi I.- U-krutném, vrahу svého bratra; tento panovník však očividně za vraždu Václavova potrestán nebyl, kdežto Boleslav Smělý zaplatil za svůj čin "vraždy biskupa detronizaci. Český Boleslav, Václavův bratr, vzhledem k tomu, že nastolil jiný kulturně politický směr - domníváme se, že to byla likvidace slovanské bohosalužby, kterou Václav podporoval - žádný zjevný trest nedostal, zřejmě i jeho účast v této věci nebyla nejvýznamnější, ale druhoradá, kdežto Boleslava Smělého v oné vraždě přímo perzonální. Ani o Boleslavu II. českému, vrahу (ideologickém) Slavníkovců nebyla složena legenda, protože zde nešlo o světce mezi zabitými; ti, kteří světci byli (t.j. Vojtěch a Radim), tu nezahynuli. Legendy rýsující klady a zápory Boleslava Smělého polského jsou tematicky na svou dobu mimořádně ideově závažnými a jedinečnými pracemi, především z hlediska motivického mutatis mutandis, vztahujícími se i k situaci v soudobých Čechách.

Jan Skutil

Reinhold Muller:

DIE ARMEE AUGUSTE DES STARKEN. Militär Verlag der DDR, Berlin 1984, 116 s., barev. vyobr. W. Friedrich a Doris Garscha-Friedrich.

V oblíbené řadě historických militarií vydávaných vojenským

nakladatelstvím v NDR vyšla publikace věnovaná saské armádě budované v posledních letech vlády Augusta Silného (jako saský kurfiřt Friedrich August I. 1694–1733, jako polský král August II. 1697–1733). Autor se v této nevelké, ale sličně vypravené publikaci (podíl výtvarníků je u tohoto typu publikací podstatný) zabývá stavem saské armády v období kolem roku 1730, tedy v době, kdy tato již prošla definitivními reformami Augustovými po prohrané švédské válce, kdy se August roku 1706 mírem altranštá茨kým musel vzdát polského trůnu. Nově vybudovaná branná moc o síle 30 000 mužů měla podpořit Augustovu pokleslou prestiž především v jeho polské politice.

Po krátkém historickém úvodu se autor především zabývá organizací armády, jejím rozdelením do čtyř generalátů, počtem pluků a jejich vnitřním uspořádáním. V tomto případě se domnívám, že je tato publikace přínosem i pro našeho čtenáře, kdy se může seznámit s obsazením funkcí u štábů a pluků jednotlivých druhů vojsk v armádách 18. století. August Silný nejen zreorganisoval armádu na tehdejší dobu moderním směrem, ale též zavédl jednotné uniformy a vzhledem k tomu, že byl velmi nádherymlovný – a to je o něm všeobecně známo – byla věnována velká péče výstroji jeho vojsk. V publikaci lze právě na velmi zdařilých vyobrazeních studovat uniformy jednotlivých druhů vojsk a jejich pluků, použitou symboliku a emblémy na různých částech výstroje, praporech a dalších předmětech. Tím se stává tato práce příspěvkem i ke kulturní historii a užité heraldice.

Hrdý

Jan Diviš:

POKLADNY PRAŽSKÝCH CECHŮ. Acta Musei pragensis 84, 83 s., 43 vycbr. v textu, barev. obálka, Museum hl. města Prahy 1984.

Práce J. Diviše je vědeckým katalogem sbírky cechovních pokladů 16. až 19. století, shromážděných v Museum hl. města Prahy. Zároveň byl vítaným doplňkem stejnojmenné výstavy tohoto muzea, otevřené pro veřejnost od prosince 1985 do února 1986.

Práce je příkladně zpracována a uspokojuje nejen specialisty svým dokonale zvládnutým popisem 86 sbírkových kusů, kde převládá přirozeně hledisko umělecko-historické, ale zaujme i laického zájemce svým obsahem a obrazovou dokumentací. Text v 1. kapitole stručně popisuje vývoj pražských cechů a ve 2. kapitole jejich cechovní pokladny jako hmotné památky činnosti těchto institucí. Pro zájemce o cechovní heraldiku pak tyto předměty - mnohdy vysoké estetické úrovně - představují bohatý pramen pro dokumentaci cechovní emblematiky, která se podstatně uplatňuje při výzdobě ploch truhlic a která také ne vždy dochází herálidického vyjádření.

Celý tento soubor by si zasluhoval zpracování i z tohoto hlediska, protože autor katalogu a následné výstavy přímo cechovním znamením pozornost nevěnoval. V každém případě však tato práce rozšiřuje naše znalosti o hmotných památkách z činnosti cechů jako společenské instituce a měla by být inspirující pro další zpracování podobných souborů ze sbírek našich muzeí.

Hrdý

Aleš Faix:

HRAD BEČOV VYDAL TAJEMSTVÍ. Mladá fronta 1. března 1986, příloha "Víkend".

Poutavý celostránkový článek s fotografiemi upozorňuje na význačný objev učiněný na hradě Bečov u Karlových Varů dne 5.11.1985, kdy byl pod podlahou bývalé gotické kaple nalezen zde za 2. světové války ukrytý tzv. reliktiář sv. Maura - významná památka románského zlatnictví z 12. století.

Článek osvětluje původ této rodové památky vévodů Beaufort-Spontin. Beaufortové získali panství Bečov roku 1813 po své emigraci z Francie. S sebou do Čech přivezli i tento reliktiář, který získali za Velké francouzské revoluce ze zničeného opatství kláštera Florennes v dnešní Belgii.

Za okupace se Beaufort-Spontinové a spříznění von Croyové

hlásili k německé národnosti, za což následoval po r. 1945 spravedlivý odsun a konfiskace majetku. Maxu von Croyovi se však podařilo uprchnout s částí majetku, nestačil však už vykopat rodovou památku, ukrytou během 2. světové války z obav před zničením.

V další části článku je upozorněno na stopy, které vedly nakonec až ke znovuobjevení této význačné památky. Nynější stav hradu je špatný, kulturní využití této stavební památky žádné. Adaptační práce probíhající na objektu byly v poslední době zastaveny. Závěrečná slova předsedy MNV v Bečově s. Neuwirtha v tomto článku však znějí optimisticky a je naděje, že alespoň část tohoto význačného objektu bude po nutných úpravách konečně sloužit kulturním potřebám obce a jejích obyvatel.

V.W.

Zoja Turková:

NÁLEZ STOLETÍ. In: Signál č. 3/1986.

Z trochu jiného pohledu než v předcházející anotaci (a nám heraldikům a genealogům bližšího) se ukazuje popis pátrání po vzácné románské památce z 12. století - relikviáři sv. Maury - nalezeném počátkem listopadu loňského roku na hradě Bečov, který přináší v reportáži Zoji Turkové třetí číslo letošního ročníku časopisu Signál.

Po úvodních informacích o zakapaném cenném předmětu v západních Čechách, které zjistil za svého pobytu v zahraničí dr. Holčík, popisuje autorka vývoj pátrání v této záležitosti, které bylo prováděno pracovníky Federální kriminální ústředny v Praze. Jedním z prvních úkolů pracovníků FKÚ bylo zjistit, který cenný předmět je u nás postrádán od r. 1945 a který šlechtický rod mohl u nás takovou památku vlastnit a na kterém svém sídle. Informace historicko-genealogické podávala pracovníkům FKÚ PhDr. Sylvie Ostrovská, CSc. Vytypovala 16 šlechtických rodů, majících panství v západních Čechách (kde údajně měla být věc ukryta) a kterým bylo panství zkonfiskováno nebo maji-

telé sami opustili ČSR po roce 1945. Tyto rody zde pro přehled uvedeme:

Beaufort-Spontinové - panství Bečov - do r. 1945
Berchemové - panství Chodová Planá (do r.1945)
Boos-Waldeckové - Oselce, okr. Plzeň-jih - do r.1945
Coudenhovové - Poběžovice, okr. Domažlice - do r. 1945
Hohenzollernové - (v reportáži neuvedeno panství)
Löwensteinové - Bezdrůžice, okr. Tachov - do r. 1945
Mensdorf-Pouillyové - Nečtiny
Metternichové - Kynžvart
Riedlové z Riedensteinu - Dalovice, okr. Karlovy Vary - do r.1948
Schönbornové - Rýzmburk, okr. Domažlice
Schönburg-Waldenburgové - Kladská, okr. Cheb - do r. 1945
Stadionové - neuvedeno, rod vymřel
Trauttmansdorfové - Horšovský Týn - do r. 1945
Wilhemové - neuvedeno - do r. 1945
Windischgrätzové - Kladruby, Štěkeň - do r.1945
Zedwitzové - Dourov - do r. 1945

Šestnáct rodů, z nichž jeden měl být ten pravý. Vylučovací metodou podle sídel ve čtyřech okresech, které připadaly v úvahu, se okruh snížil na těchto 8 rodů: Beaufort-Spontin, Berchem, Löwehstein, Mensdorf-Pouilly, Hohenzollern, Schönburg-Waldenburg, Wilhem, Windischgrätz. Pomocí počítáče a evidence osob z těchto rodů, které navštívily ČSSR v posledních třech letech (a bylo jich na 500), se okruh snížil na 4 rody: Beaufort-Spontin, Mensdorf-Pouilly, Metternich a Windischgrätz. S přihlédnutím k různým souvislostem zůstaly posléze v síti dva objekty: Mensdorské Nečtiny a Beaufort-Spontinovský Bečov, který nahrával kriminalistům i osobou archiváře Antona Gnirse, který jednu ze starých památek Bečova popsal ve své knize vydané za 1. republiky, v dalším vydání však o této památce již mlčí. Je to reliktiář sv. Maura, vzácná zlatnická práce z konce 12. století.

Ná hradě Bečov žil v r. 1945 vévoda Jindřich se svými dvěma dcerami a zetěm Maxem v. Croym. tento Max skutečně asi před

třemi roky Bečov navštívil a zajímal se, kdy bude provedena rekonstrukce hradu. Po těchto informacích už jen zbývalo reliquiář na hradě najít. Podařilo se to za pomoci techniky a elektroniky a 5. listopadu spatřil reliquiář po 40 letech světlo denní, když byl nalezen ukryt pod podlahou hradní kaple.

Závěrečná část obšírné reportáže, která také přináší původní barevné fotografie z okamžiků nálezu, popisuje osud reliquiáře a jeho majitelů, vévodů Beaufort-Spontin, kteří se usadili v Čechách r. 1813. Přináší též odvážnou dědikci, dle níž se jedná nikoliv o ostatky sv. Maura (512-584), ale o ostatky sv. Mořice (kolem r. 300), jehož ostatky se původně uctívaly v Remeši, než byly přeneseny r. 1012 do Florennes, odkud je později získali Beaufort-Spontinové. Je zde vyslovena i myšlenka, zda se nejedná o jednu a tutéž osobu. A tak si musíme počkat až na vědecké prozkoumání jak reliquiáře, tak ostatků v něm uložených.

Podstatný přehled informací z tohoto článku jsme otiskli proto, že určitě bude zajímat naše členy, kteří heraldiku a genealogii využívají jako pomocnou vědu historickou při svém bádání a která, jak vidíme v našem případě, přispěla za součinnosti dalších vědních oborů k nálezu vzácné románské zlatnické práce, která by jinak dosud ještě tlela v půdě kaple na hradě Bečově a kdo ví, jaký byl byl její další osud?

V.W.

mh.:

K HISTORII BRNĚNSKÉ SCHLARAFFIE. In: Zprávy brněnské pobočky ČNS, č. 56-57, 1985.

Autor stručně vysvětluje, co to vlastně Schlaraffie byla a uvádí v náznacích vnitřní organizaci spolku.

Další část článečku je věnována medaili jednoho z brněnských představitelů Schlaraffie - Schlaraffa Hu Heino der Leopold, jehož pamětní medaile je v článku reprodukována. Medaile nese na aversu portrét jmenovaného, na reversu heraldický

znamk brněnské organisace. Byla ražena asi koncem 19. století.

Znak brněnského spolku je zde nedokonale popsán a zdá se, že autor ani o činnosti výhradně německé brněnské odnože spolku toho sám moc neví.

V.W.

Rudolf Irša:

ZNAKY MIEST A OBCÍ SENICKÉHO OKRESU. In: Malovaný kraj 1986, č.1, s.4.

Článek slovenského autora pojednává stručně o vzniku obecních znaků na Slovensku a dále popisuje obecní znaky jednotlivých obcí okresu, které si autor rozdělil do několika skupin dle významu znamení na štíte. Celý článek má k odborné heraldice daleko a není prakticky použitelný pro další bádání. Doplňují jej dvě autorovy kresby otisků pečetí obcí Sobotiště a Koválovcia z poč. 17. století.

V.W.

Jarmila Kotalíková:

AUGUST SEDLÁČEK - BIBLIOGRAFIE Z DÍLA. Okresní knihovna Písek 1981.

Okresní knihovna v Písku vydala soupis díla význačného heraldika, genealoga a spisovatele Augusta Sedláčka, dle výtisků, které jsou uloženy ve fondech Okresní knihovny, Okresního archivu a Okresního muzea v Písku. Soupis není úplný a nedosahuje úrovně Sedláčkovy bibliografie otištěné r. 1924 v jeho díle "Paměti mého života". Část publikace se věnuje biografii Augusta Sedláčka. Tato část je velmi torzovitá a zasloužila by nové zpracování. Celá bibliografie má 144 záznamů.

V.W.

Jan Skutil:

MUDR. JOSEF FLEISCHER A BEZRUCOVSKÉ SLAVNOSTI JARA. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko 1983, s.44-47.

Biografický medailon se věnuje jedné z osob skupiny Noha, kteří společně s básníkem P. Bezručem chodili vítat jaro do údolí Šmelcovny. MUDr. Josef Fleischer byl známá brněnská osobnost, pilný sběratel a znalec hmyzu, akvarista a zakladatel kroužku Cyperus, přátelil se s D. Jurkovičem, J. Herbenem a dalšími osobnostmi své doby. Zemřel v Brně 10.2.1940 (nar. 18.6. 1866 v Rovečném).

V závěru své statí upozorňuje J. Skutil, CSc. na rodinnou kroniku "Paměti rodiny Fleischerovy", kterou sepsala MUDr. M. Lautererová a která je nyní v majetku RNDr. Pavla Lauterera.

V.W.

Mojmír Švábenský:

JOS. PILNÁČEK (1883-1952) A BLANENSKO. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko 1983, s.42-44.

Vzpomínkový článek předního brněnského archiváře k nedávným Pilnáčkovým výročím je syntézou údajů o Pilnáčkovi již napsaných. Autor si věsimá jeho vlastivědně genealogických prací věnovaných blanenskému regionu, dotýká se lokace hradu Vildenberka a správně posuzuje Pilnáčkovy práce z dějin průmyslových podniků, zejména ČKD Blansko. Při této příležitosti se autor tázé po osudu rukopisu druhého vydání "Dějin adamovských železáren", který měl Pilnáček připravený do tisku a který se po jeho smrti ztratil. Připomíná též Pilnáčkovu zálibu v krásné knize a jeho snahu vydávat svá díla v honosné úpravě, což se však odrazilo do cen jeho prací a do obecnějšího rozšíření jeho děl.

V.W.

Ivan Štarha:

MAŠEK Z DRNOVIC A UJČŮVKA. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko 1983, s. 41-42.

I. Štarha upozorňuje na dosud nezařaditelnou osobu Maška z Drnovic, který se r. 1447 stává majitelem Ujčůvky (část obce Ujčova, o. Žďár n. S.), což se také dovídáme z citovaného zápisu, pocházejícího z pernštejnského kopiáře z 16. století. Tento Mašek se začal psát dle nově nabytého statku - z Ujčůvky. Jeho znak neznáme a pečeť z jím pečetěné listiny z r. 1467 zmizela za švédských válek. Dr. I. Štarha se domnívá, že Maška z Ujčůvky můžeme přiřadit k rodu pocházejícímu z Drnovic u Lysic, které jsou blíže Ujčůvky než Drnovice u Vyškova.

V.W.

Zdeněk M. Zenger:

KAREL ŠKRÉTA A JEHO PAMĚTNÍ DESKY. In: Panorama 1984, č. 1, vyd. ČFVU Praha, s. 27-28.

Slavný malíř českého baroka Karel Škréta (1610-1674) je po otci původem Moravan. Jeho otec Kundrát Škéta (1613) se narodil v Olešnici na Moravě jako syn mlynáře Jana Škréty, který r. 1556 se přestěhoval na Staré Město pražské a dobyl si zde dobré postavení, které vyvrcholilo nobilitací (24.1. 1570) s přídomkem Šotnovský ze Závořic.

Z. M. Zenger upozorňuje v článku na dvě pražské pamětní desky slavného mistra. Prvá je umístěna na domě U černého jelená a připomíná, že se zde narodil Karel Škréta - malíř český. Deska nese chybné datum narození (1604).

Druhá deska je ve svatohavelském kostele v Praze a připomíná, že zde byl 1. srpna 1674 pohřben český malíř Karel Škréta. Deska je z roku 1910. Pod nápisem je vymalován znak Šotnovských ze Závořic, který autor článku heraldicky popisuje a dodává, že znak má nesprávné heraldické tinctury a upozorňuje na florentinskou mozaiku v Národní galerii v Praze, dílo Dionysia

Miseroniho, kde je znak zobrazen se správnými tincturami, které odpovídají i nobilitačnímu diplomu. Z. Zenger se domnívá, že ne-správnosti zavinil chybný popis znaku v Králově Heraldice a správný heraldický popis znaku pak k článku připojuje.

Závěrem autor navrhuje, aby obě desky byly opraveny a uvedeny do souladu se skutečností.

V.W.

Jan Kober:

ZA JUDR. OTAKAREM ČLUPKEM. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko 1985, s.39-40.

JUDr. O. Člupek pocházel po otci z Olešnice na Moravě, narodil se však v Praze, kde vystudoval a působil jako právník. Po osvobození působil v důležitých státních funkčních doma i v zahraničí. Otakar Člupek se dlouho a podrobně věnoval historii svého rodu a výsledkem jeho úsilí je dvoudílný rukopis práce "Kronika rodu Člupkova", rodokmen a kartotéka rodu. JUDr. Otakar Člupek zemřel v Praze 30.5.1984.

V.W.

Miroslav Trmač:

POŽÁR KŘETÍNSKÉHO ZÁMKU V ROCE 1852. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko 1985, s.21-22.

Na základě zprávy M. Trappa uložené v SOA Brno a článku v Notizen-Blattu r. 1856 téhož autora, líčí M. Trmač následky požáru křetínského zámku dne 14. září 1852, při kterém lehla popolem i část obce Křetína (o. Blansko). Heraldiky bude zajímat Trappem popisovaný znak, o kterém M. Trmač пиše, že bude "vyžadovat ještě řešení a ověření". Pro zajímavost cituji z Trmačova článku část o neznámém znaku:

"Znak, vlastně dvojznak, byl 3 stopy vysoký a 4 stopy 8 palců široký, podle Trappova mínění pocházel z posledních let prvé půlky 16. století. Byl obdélníkového tvaru s ozdobnou římsou

nahoře, která spočívala na třech pilířích. Prostřední pilíř měl výklenek, kde snad bývala socha. Dvě pole mezi sloupy byla ozdobena věncem z listů. V levé části znaku byl ve štitu sokol na čtyřech kamenných pahorcích. V klenotu nad štítem tři paví pera. Pravému znaku chyběl štit a bylo vidět jen v klenotu helm s listem, který má pět výběžků. M. Trapp soudí, že první štit patří polské rodině Damkovských z Damkovic a Bojanovských na Paniově, kteří měli ve znaku sokola nad pahorky v červeném poli. Snad šlo o znak manželky některého držitele z rodu Vojenických z Vojenic".

Doufám, že obsáhlá citace napomůže k objasnění tohoto heraldického problému.

V.W.

ČESKOSLOVENSKÉ OVĚŘOVACÍ ZNAČKY NA RUČNÍCH PALNÝCH ZBRANÍCH A KONTROLNÍ ZNAČKY STŘELIVA. In: Střelecká revue 17, 1986, č.1, s.22.

Informativní článek (zn.-jg-) sestavený na základě československých platných norem přináší i vyobrazení devíti československých ověřovacích značek pro zbraně a střelivo užívaných v současné době na našem území.

V.W.

Jiří Rak:

OSUDY ČESKÉ WALHALLY. In: Husitský Tábor - sborník muzea husitského revolučního hnutí č.6-7, Tábor 1983-84, s.215-238, obr. příl. Též separát.

Jiří Rak se věnuje postojům a diskusím české obrozenecké společnosti 30. až 50. let 19. století ke stavbě německé Walhally u Řezna (národní panteon Němců) a jí inspirovaných programů, které vyústily ve stavbu českého Panteonu na skalním hradě Vranov u Malé Skály na panství Zachariáše Röhmische a českého Slavína u Tupadel na panství Antonína Veitha. Oba pantheony nebyly dokončeny a zanikly po smrti svých budovatelů a

mecenášů. Z trosek dodnes dochovaných upozorňuje autor na humitské motivy dochované v projektech panteonů i v torzech skutečnosti.

V.W.

Otakar Roubínek:

FRANTIŠEK FERDINAND ŠAMBERK. Praha 1985.

V edici Odkazy pokrokových osobností sv.75, kterou vydává nakladatelství Melantrich, vyšla monografie českého herce a komika, autora několika her a libret Františka Ferdinanda Šamberka (1839-1904).

Ve fotografické příloze knihy si heraldik povšimne dvacáti znakových štítků, zde přetiskných ze satirického časopisu "Šotek" z r. 1883 s podpisem "heraldik dr. Pimprnásek". Nejedná se samozřejmě o žádné udělené znaky, ale o vtipně vkomponované atributy a povahové vlastnosti jednotlivých umělců do heraldického štítu se satirickým zpodobněním jména nositele. Tak na př. F.F.Šamberk je zde titulován "Hrabě Šamberk na Hromadě" (nápovědní budka, hrací karty), herec Fr.Mošna má titul "Mošna z Držgrešle" (ve štítě mošna a měšec).

Samozřejmě toto mé poznámení nemá nic společného s heraldikou, ukazuje však tehdejší výsměch aristokratické společnosti a jeho promítnutí do oblasti světských kumštýřů a nižších vrstev obyvatel.

V.W.

Harvey, Richard:

GENEALOGY FOR LIBRARIANS. (Genealogie pro knihovníky). London, Clive Bingley 1983, 166 s.

Publikaci zpracoval na základě svých dlouholetých zkušeností s potřebami genealogů pracovník veřejné knihovny pro bibliograficko-informační činnost knihoven, může však pochopitelně sloužit genealogům samotným, protože se jedná v podstatě o účelně uspořádaný a vysvětlující textem spojený přehled pramenů. Autor se věnoval převážně Anglii, v závěrečné kapitole stručně Walesu, Skotsku, Irsku, ostrovu Man, ostrůvkům Channel Islands i zahraničí a rozdělil materiál do následujících kapitol: Knihovník a genealog, Předběžný a vedlejší materiál, Publikované sekundární prameny, Seznamy obyvatel a podobné zdroje, Záznamy narození, sňatků a úmrtí - jiné zdroje, Záznamy povolání, Chudoba, zločin a vedení sporů, Migrace, Heraldika, Další oblasti; poslední část tvoří věcný rejstřík. Pro československého čtenáře samozřejmě nespočívá cena příručky v bezprostředním využití uváděných pramenů pro vlastní práci, ale v možnosti důkladného seznámení s málo známou a překvapivě bohatou oblastí "ostrovní" genealogie, a to nejen s její historií a jejími prameny, což je primární záměr příručky (čtenář se např. doví, že vedení farních matrik nařídil již Tomáš Cromwell 5.9.1538). Nahlédneme také do organizace a současného rozvoje této discipliny zejména od 60. let, kdy došlo k velkému vzrůstu amatérských genealogických společností a ke snahám o koordinaci a spolupráci, reprezentovanými společností Federation of Family History Societies. Lze jen doufat, že se tato sdělná a zajímavá publikace dostane také do fondu některé československé knihovny.

Ky.

Marie Mžyková:

ROHANSKÁ PORTRÉTNÍ GALERIE. Ze sbírek státního zámku Sychrov, Správa státního zámku Sychrov a Okresní národní výbor v Liberci 1985, nestr.

Velmi sličná publikace seznamuje čtenáře a návštěvníky zámku Sychrov s bohatou sbírkovou galerií francouzského portrétního umění – největší středoevropské sbírky, která vedle esteticko-výtvarných aspektů nabízí velké možnosti studia i pro zájemce z řad genealogů a heraldiků.

Rohanové, jedna z nejstarších rodin Francie, se připomínají již v 11. století. Své významné postavení získali příbuzenskými vazbami na bretaňské vévody. V průběhu staletí se výhodnými sňatky spříznili s téměř všemi vládnoucími evropskými rodinami. Po vypuknutí Velké francouzské revoluce opustili Francii. V r. 1820 zakoupili v Čechách zámek Sychrov, který v průběhu 19. století upravili ve slohu připomínajícím jejich hrady a zámky v Bretani. I když byli několikrát vyzváni francouzskou vládou k návratu do Francie, zůstali v Čechách až do r. 1945, kdy již silně germanizování opustili republiku. Rohanská portrétní sbírka obsahuje portréty nejen příslušníků rodu Rohanů a příbuzných rodin, ale i řadu podobizen francouzských králů a význačných osobností evropských dějin.

Z dlouhé řady rohanských podobizen lze uvést např. portrét Ludvíka Reného z Rohanu-Guéméné (1735-1803), zvaného "krásná eminence", kardinála nechvalně proslulého z aféry s náhrcelníkem Marie Antoinetty, hrdinou románu Alexandra Dumas se Paměti lékařovy. Další postavou objevující se v nejznámějším Dumasově románu Tři mušketýři je Marie Aimée z Rohanu-Montbazonu, vévodkyně de Chevreuse (1600-1679), známá intrikánka z doby kardinála Richelieua. Z rodiny je možno poukázat i na Julia Armanda Ludvíka z Rohan-Guéméné (1768-1836), který se r. 1800 oženil s Kateřinou Vilemínou Zaháňskou, "paní kněžnou" z Babičky Boženy Němcové. Manželství bylo později rozvedeno.

Publikace vedle fundovaného textového zpracování o osudech rohanské rodiny ve Francii a v Čechách, seznamu literatury a katalogů obrazů obsahuje řadu černobílých a barevných podobizen nejznámějších příslušníků Rohanů a francouzských králů.

St. Keršner

Jan Galandauer, Miroslav Honzík:

OSUD TRŮNU HABSBURSKÉHO, Panorama, Praha 1986, 400 s.

V pořadí již třetí, přepracované a doplněné vydání knihy svědčí o trvalém zájmu čtenářů o naši národní minulosti i o dějině habsburské dynastie. Informaci o knize - viz Genealogické a heraldické informace č.l/1983. Nové vydání je doplněno o osudy starší větve španělských Habsburků, která vymřela r.1700.

St. Keršner

Vladimír Holman a kol.:

STARÉ HRADY U LIBÁNĚ. Vyd.: Osvětová beseda Libáň - Staré Hradы a Památník národního písemnictví Praha roku 1984 jako zvláštní otisk z časopisu Listy ze starohradské kroniky.

Sešitková brožurka vydaná péčí místních zanícených historiků, přenáší separátní otisky článků z místního zpravodaje "Listy ze starohradské kroniky", které pojednávají o historii, současnosti a využití v základech pozdně gotického hradního sídla, které bylo v 60. letech pro havarijní stav určeno ke zbourání. Prací o obětavostí místních nadšenců a vlastivědných pracovníků v čele s učitelem Vl. Holmanem byl zámek během 20 let zcela opraven a předán do užívání místní veřejnosti. Vedle muzejní expozice, svatební a výstavní síně je v zámku umístěn též depozitář PNP Praha, který zde má v přístupné expozici instalovanou knihovnu českého básníka Jaroslava Vrchlického.

Brožuru doprovází několik fotografií, mezi nimi je i

foto kamenné desky s erbem Jiříka Pruskovského z Pruskova,
majitele hradu, zemřelého r. 1584.

V.W.

Jiří Turek:

STROMY A HERALDIKA. In: Naši přírodou č.5 - 1986.

Na zadní stránce nadepsaného časopisu J.Turek stručně popisuje znaky 6 českých měst, které nesou ve znaku strom (Jablonec n.N., Suchdol u K.Hory, Plaňany, Tanvald, Volary). Znaky uvedených měst jsou zde barevně reprodukovány v nesignovaných kresbách, připomínajících kresby Josefa Lady.

V.W.

Milan Mysliveček:

POZNEJ SVOU VLAST. In: Naše rodina č.1, 3,5,7,9,11,13,15 -1986

Od prvního čísla letošního ročníku vychází v týdeníku Naše rodina na druhé straně obálky barevná heraldická mapa památek naší vlasti od M.Myslivečka pod názvem Poznej svou vlast. Mapy o velikosti 18,4x13,3 cm zobrazují velmi podrobne povrch naší republiky, siluety známých i neznámých hrádu a zámků i s jejich znaky. V rohu každé mapy je souřadnice, které usnadňují sestavení velké mapy. Prozatím vyšlo 8 mapek s bohatou heraldickou výzdobou, na každé je průměrně 10 znaků, jejichž barvy jsou více než uspokojivé. Co však uspokojivé není, je barva podkladu. Autor se v dobrém úmyslu pokusil napodobit vzhled starých map, ovšem barvy mapek vydaných tiskem nejsou asi podle jeho představ. Z úvodního textu není také jasné, vztahuje-li autor pojem vlast na celou ČSSR, nebo pouze na ČSR, případně jen na území Čech.

Tomáš Parma

ALEXANDR VASILJEVIČ SUVOROV. Gosudarstvennyj istoričeskij muzej, Moskva, nedatováno (po r.1980), 76 s.

Knihou-katalogem by se dala nazvat tato obrazová publikace Státního historického muzea v Moskvě, cíle věnovaná legendárnímu ruskému vojevůdci 18. století A.V.Suvorovi (1730-1800). Tématika je rozčleněna do několika oddílů věnovaných účasti Suvorova v rusko-tureckých válkách od druhé poloviny 18. stol. a střetu Ruska s Francií, dále zobrazení Suvorova ve výtvarném umění své doby a bojovým tradicím ruské a sovětské armády spojené se jménem tohoto zakladatele ruského vojenského umění. Sestaviteli publikace A.S.Korchovi spolu s výtvarnicí G.V.Nyrkovou a fotografem V.N.Sereginem se podařilo realizovat represenatační publikaci sice nevelkou rozsahem, zato bohatou po stránce obsahové a navíc vyjímečně kvalitně vytisknou v barvě.

Knížka je zajímavá po mnoha stránkách - jednak shromažďuje rozsáhlý ikonografický materiál k Suvorovovi a jeho vystřelníkům (sám Suvorov je presentován na 27 reprodukcích obrazů, grafik, miniatyr a medailí), dále zobrazuje řadu militárií, které návštěvník muzea může studovat i přímo v expozici a především důležitý faleristický materiál, který až na výjimky pro svou vzácnost vystavován není. Jsou tu zobrazeny historické dekorace z rusko-tureckých válek, jako stříbrné medaile za vítězství u Kalugy a Česmy v r.1770, stříbrné medaile za bitvu u Kinburnu z r.1787 nebo zlaté důstojnické kříže za dobytí Očakova r.1788 a dobytí Izmailu r.1790. Jsou tu vyobrazeny i všechny nejvyšší ruské řády v nejvyšších stupních, které osobně náležely Suvorovovi. I. stupeň řádu sv. Anny obdržel za boje proti polským konfederátům v r.1770, I. stupeň řádu sv. Alexandra Něvského obdržel za vítězství pod Stolovičemi v r.1771, I. stupeň řádu sv. Jiří za porážku turecké armády u Turtukaje v r.1774, I. stupeň řádu sv. Vladimíra za připojení národů ke Kubáni v r.1873 a I. stupeň řádu sv. Ondřeje Prvozvaného za vítězství u Kinburnu - navíc mu byl tento řád v r.1789 polepšen udělením briliantového kříže a hvězdy.

Suvorov byl nositelem také celé řady cizozemských řádů, jak to můžeme studovat na jeho portrétech - především na rytipinách - na př. pruského řádu Pour le Mérite, rakouského řádu Marie Terezie I. stupně, italského řádu sv. Mořice a Lazara, zajímavého prodlouženým spodním ramenem kříže. Dalo by se upozornit ještě na další zobrazený materiál, který činí z této knížky praktickou pomůcku o tomto období vojenských dějin a tak na závěr této informace než to, že i do dneška suvorovské tradice jsou živé, jak o tom svědčí významné sovětské velitelské řády založené za Velké vlastenecké války - řád Suverovův, řád Kutuzovův a námořní Ušakovův.

J. Hrdý

Václav Reisner

HRAD LANDŠTEJN. Spolek Přátelé starého Jindřichova Hradce,
J.Hradec 1983, IV.přeprac.vydání.

Brožura o 24 stranách vydaná v nákladu 1000 výt. je stručným průvodcem po zřícenině hradu Landštejna a jeho okoli. První kapitola je věnována stavebním dějinám a popisu hradu. Druhá kapitola uvádí dějiny hradu až do zpustnutí koncem 18. století. Třetí kapitola nás vede do obce Pomezi se starobylým kostelíkem. Další, už stručnější kapitolky nesou názvy: Landštejn a Schillerovi Loupežníci, Osada Klášter, Cesta na Landštejna, Staré Město pod Landštejnem, Slavonice. Z publikace je zřejmé, že ležela dlouho v rukopisu, málo přihlíží k opravám posledních let prováděným na Landštejně n.p. Geoc-industria i následným archeologickým nálezbou. Je průměrnou regionální prací a i IV. přepracované vydání nám nepředstavilo publikaci tak, jak by ji chtěl vidět průměrně vzdělaný turista a návštěvník hradu. Jako dobrý příklad bych jindřichohradeckým doporučil třeba publikaci obdobného charakteru i významu a sice "Vízmburk 1279-1979", vyd.MěNV v Červeném Kostelci a následné pokračování s názvem "Vízmburk(2)" vyd. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově a ZK ROH v Červeném Kostelci 1984.

V.Walter

Jaroslav Vorliček

MĚSTSKÝ ZNAK POLIČKY. In: Poličský zpravodaj - červenec-srpen 1986, vyd. Sdružený klub ROH Polička se školskou a kulturní komisí MěNV v Poličce.

Solidně napsaný kratší článek o poličském městském znaku přináší ve stručnosti původ znaku, podrobný heraldický popis (terminologicky správný) a závěrem upozorňuje na dochované nemovité památky, které dodnes nesou historický městský znak. Autor se vyhnul nesprávným výkladům znamení v patě štítu, kde jsou skutečně zkřížená topúrka dvou sekér-bradatic. O tom, že v patě štítu jsou zkřížené hornické kladívko a mlátek, se nás marně pokouší přesvědčit naposled Jiří Schenk a Jan Čáka v Civitates Montanarum sv.7, Příbram 1984.

Že však levice neví, co tropí pravice, poznáme z toho, že v záhlaví Poličského zpravodaje je vyobrazen městský znak samozřejmě s kladívky!

V.Walter

m.t. (Mir.Trmač)

KAOLIN A PŘÍMĚTICKÁ SVATBA STOLETÍ. In: Znojemský zpravodaj, květen 1986.

Článek mimo jiné přináší genealogické údaje o majiteli keramické továrny v Kravsku, Michaelu Rauferovi nar. 1784?, jeho dětech a připomíná svatbu jeho nezletilé dcery Josefy nar. 1822, které se jako svědkové účastnili krajský hejtman Ferd. hr. Bubna a Jan Ritschel, starosta brněnský.

V.W.

m.t. (Mir.Trmač)

ZNOJMO-PŘÍMĚTICE R.1846 AŽ 1986. In: Znojemský zpravodaj, červen 1986.

V nadepsaném příspěvku otiskuje M.Trmač část dochovaného soupisu domácností z r. 1846 s dodatky z r.1849. Přímětice

měly tehdy 109 domů. V této části uvádí M.T. čísla domů 1-25 s uvedením jména majitele, jeho povolání, členů jeho domácnosti a stručné sociální charakteristiky rodiny. Soupis bude snad vycházet na pokračování v dalších číslech Znojemského zpravodaje.

V. W.

Václav Měřička

ČERNOHORSKÁ VYZNAMENÁNÍ. 106 s. textu, chorv. a angl. resumé, 56 s. vyobrazení, z toho 10 barev. vyd. ČSSPDP v Praze jako přílohu časopisu Drobná plastika, roč. XVII-1980.

Jestliže referuji o knížce vyšlé již před několika lety, tak to není jen proto, že před 190 lety se na černohorský knížecí prestol dostal rod Petrovič Njegošů, tedy rod, který se zasloužil o nezávislost své země, ale především proto, že autor této zasvěcené a navíc sličné publikace slaví v tomto roce významné životní jubileum - své sedmdesátiny. Zhodnotit přínos zakladatele čs. vědecké faleristiky a jejího duchovního vůdce je úkol pro povolanější, v tomto krátkém referátu se chci než dotknout metod autorovy práce a poukázat na konkrétní publikaci, proč jsou Měřičkovy práce vyhledávané jak v odborných, tak v sběratelských kruzích.

V prvé řadě cítíme, jak autor důvěrně zná materiál, kterým se v této monografii zabývá; nejde jen o podrobné a perfektní popisy všech vyznamenání, ale i zasazení vzniku těchto dekorací do konkrétního historického rámce. Vystopování příčin vzniku té které dekorace vždy znamená sondu do černohorských dějin a tím jsme právě u kořene úspěchu autorovy pracovní metody, kdy faleristický předmět není jen dobovým umělecko-historickým artefaktem, ale hlavně svědkem a dokumentem společenského procesu.

Profesionální přístup potvrzuje i práce s literaturou. V. Měřička jako faleristický publicista prokazuje jak rozhled po světové literatuře svého oboru, tak ji dovede kriticky

hodnotit a použít (v seznamu literatury je uvedeno 33 prací, z toho je 13 odkazů na práce týkající se černohorské problematiky). Dalším rysem Měříčkových publikací je jejich bohatá obrazová dokumentace. Nejinak je tomu u knihy "Černohorská vyznamenání". Prakticky všechny dekorace jsou vyobrazeny - některé i barevně, a to nejen základní typy, ale i jejich různá vydání a u řádů jejich různé třídy. Mimoto text doprovází i podobizny zakladatelů řádů a vyznamenání - knížete Petra II., knížete Danila I. a knížete - od r. 1910 krále - Nikoly I.

Pro informaci případných zájemců o faleristickou problematiku uvádíme seznam černohorských vyznamenání, kterými se autor zabývá, protože tento soubor dnes již představuje uzavřený historický celek (seznam vyznamenání je v chronologickém sledu podle data založení nebo prvního udělení, autorova katalogizace je podrobnější):

- 1841 medaile Za vojenskou chrabrost (2. vyd. 1875-1978, 3. vyd. 1912-1913)
- 1851 medaile Miloše Obiliče Za chrabrost
- 1853 kříž Za zásluhy o nezávislost Černé Hory
- 1858 pamětní medaile na bitvu u Grahovace
- 1861 řád Za nezávislost Černé Hory (reorg. 1873 a 1893)
- 1862 medaile Za junáctvo - srbská za junaštvo
- 1871 knížecí Domácí řád sv. Petra
- 1878 Válečná medaile 1875-1878
- 1895 medaile Za horlivost - srbská Za revnost
- 1896 Pamětní medaile k dvoustému výročí panování dynastie
- 1899 Pamětní medaile k sňatku korunního prince Danila
- 1900 Jubilejní medaile na 40 let panování Nikoly I.
- 1910 Jubilejní medaile na 50 let panování Nikoly I.
- 1913 Pamětní medaile k ukončení balkánské války
- 1913 řád Za zásluhy v péči o zraněné vojáky
- 1913 medaile Za zásluhy o černohorský Červený kříž
- 1918 Válečný vítězný řád (již exilové vyznamenání)

K tomuto seznamu lze dodat, že autor ještě uvádí další faleristický materiál, který však nenáleží svým charakte-

rem do oficiálních vyznamenání udělovaných panovníkem. Mimo jiné je tu připomenuta i pražská medaile Pichlova, připomínající balkánskou válku 1912-1913 a nizozemská, vydaná Komitétem na pomoc bojující Černé Hoře z r. 1913. Zde bych kriticky poznamenal, že v členění textu měly být obě tyto neoficiální dekorace připomenuty spolu, protože tvoří tématický celek. A ještě jednu poznámku pro doplnění soupisu: medaile Za junašstvo z r. 1862, která je dílem českého medailéra Václava J. Seidana, byla již u nás připomenuta J. Marešem v soupisu díla tohoto umělce pod č. 54 s názvem Za udatnost (domnívám se, že je tento překlad výstižnější než autorovo Za junáctvo) v Num. čas. čs. r. X-1934, s. 118 a vyobrazena též na tab. V, bez ouška a stuhy.

Na závěr než to, že recensent vysloví své přání: Více takových publikací V. Měřičky, kde se setkává přitažlivý materiál, živý jazyk a kvalitní tisk textu a vyobrazení.

Josef Hrdý.

Eckart Hennig - Gabriele Jochums:

BIBLIOGRAPHIE ZUR HERALDIK: SCHRIFTTUM DEUTSCHLANDS UND ÖSTERREICH'S BIS 1980. (Heraldická bibliografie Německa a Rakouska do r. 1980). Boehlau-Verlag, Köln-Wien 1984, 546 s. rec.: Adler, 13/27, 1985, č. 11, s. 377 (Goebl).

Obsahuje vše, co bylo napsáno o heraldice v Německu a Rakousku od 17. stol. do r. 1980 a dodatky až do r. 1984. Rozděleno systematicky do 8 oddílů. Rejstřík autorský, věcný a jmenný.

J. V.

H. D. Birk:

ARMORIAL HERITAGE IN CANADA OF CONTINENTAL EUROPEAN FAMILIES (Erbovní dědictví kontinentálních evropských rodin v Kanadě) Toronto 1984, 235 s., rec.: Adler 13/27, 1985, č. 9, s. 309.

Přes 500 erbů kanadských rodin středoevropského původu na 32 barevných tabulkách. Prameny.

J. V.

KRONIKA

Nedožité pětasedmdesátiny Karla Schwarzenberga.

Dne 5.července 1911 se narodil muž, který celý svůj život zasvětil nelehkému úkolu oživení české heraldiky, PhDr Karel Schwarzenberg. Pro mladší generaci je to už postava jaksi vzdálená, ba skoro legendární a pohled např. do jedné genealogické příručky z roku 1980 nám tuto postavu svými suchými daty nijak nepřiblíží: Karel Bedřich Maria Josef Jan Nep. Cyril a Metoděj nar. v Čimelicích 5.7.1911, PhDr, rytíř Řádu zlatého rouna, velkokřížák Suverenního maltézského řádu, velkokřížák Konstantinského řádu sv. Jiří a komtur bavorského Řádu sv. Jiří.

Skutečné ocenění jeho díla přinesl až roku 1971 Dr. Bohumír Lifka při vydání rejstříku k Schwarzenbergovu stěžejnímu dílu Heraldika (rejstřík vyšel v Jílovém jako prémie 4. ročníku tamního stejnojmenného časopisu) a o šest let později v přednášce pro Heraldický klub ČNS v Praze ještě obšírněji Dr Jiří Suchánek (přednáška pak byla publikována roku 1980). Nebude tedy třeba opakovat, co bylo tehdy tak jednoznačně a případně řečeno, spíše bychom se měli zamyslet nade dvěma věcmi: prvou je zmíněná kniha Heraldika a druhou je pak sama Schwarzenbergova osobnost, prodchnutá neochvějným pocitem česství a láskou k zemi, v níž se narodil.

Omlouvám se, budou-li v tomto zamýšlení převládat moje osobní pocity dané mým vztahem k našemu jubilantovi, ale těžko se jim ubránit. A proto mi budiž dovoleno často citovat i přímo z jeho slova, tím spíše, že u nás často bývají oslavování významní lidé, aniž se přitom vzpomenulo jejich slov.

Česká heraldika sice dostala pevné základy už koncem minulého a počátkem tohoto století díly V. Krále z Dobré Vody, A. Sedláčka a M. Koláře, byla a jsou to však díla nesnadno čitivá, místy snad až pedantická a svým objemem trochu odrazující. Pak

násleovalo období, v němž heraldika přestávala být součástí běžného života a znalosti o ní nutně chátraly. Schwarzenberg sám v předmluvě k svému dílu se svou příznačnou skromností říká: "K obyčejné pochybnosti pisatele o vlastní práci přistupuje za-jisté nejistota, vzbudí-li sám předmět dost zájmu". S těmito pochybnostmi tedy předložil čtenářům knihu Heraldika, jejíž podtitul praví: Přehled její teorie se zřetelem k Čechám na vývo-iovém základě. Bylo to roku 1941, v dusném ovzduší nacistické okupace a války a kniha se hemží drobnými, obratně maskovanými protinacistickými narážkami, které však chápavému čtenáři byly a jsou zřetelně srozumitelné.

Když jsem sám toto dílo dostal do rukou (arci se zpožděním, až po konci války) přímo od autora, přečetl jsem je doslova jedním dechem. Právem se o této knize praví, že je to nejen dílo významného znalce, ale i příručka praktického heraldika. Sám autorův neopakovatelný způsob psaní činí z knihy veskrze odborné dílo a zároveň i dílo literární, jehož občas lehce archai-zující vyjadřování učarovalo i heraldikům v jiných slovanských zemích.

Přestože autor psal "se zřetelem k Čechám", ukázal výmluvně, že naše česká heraldika je nedílnou součástí evropské kultury a že heraldická pravidla - a následkem toho i heraldická terminologie - mají své široké souvislosti s heraldikou celé Evropy. Tím se Schwarzenbergovo dílo kategoricky liší od všeho, co v tomto oboru napsali jeho předchůdci a takové dílo mohl napasat právě jen Schwarzenberg se svými encyklopédickými znalostmi celé evropské heraldiky a se svým polyglotským nadáním. Neuvědomíme-li si právě tyto souvislosti a budeme-li hledět na naši heraldiku jen jako na něco, co se vyskytuje jenom na "našem dvorečku", nepostihneme nikdy to, co nám Schwarzenberg svou knihu naznačil. A právě jen díky znalostem celé evropské heraldiky mohl ve své knize stanovit dokonalý systém popisu erbu, blazonu, s nimž, myslím, dobře a beze zbytku vystačí každý heraldik, kte-rý tento systém ovládne.

Je však třeba si všimnout ještě jedné základní odlišnosti

Schwarzenbergovy Heraldiky od našich starších příruček. Zatímco tyto starší publikace si téměř po výtce všímaly heraldiky jen jako pomocné vědy historické, kladě Schwarzenberg nemenší důraz na její stránku výtvarnou a v každé kapitole má i praktické pokyny pro kreslíře. Hned v úvodu své knihy říká: "Heraldika je zároveň věda i umění - skromněji řečeno - stojí na pomezí historických věd a výtvarných umění; dobrý heraldik je zároveň učencem a malířem" (mnou podtrženo). V tomto ohledu byl Schwarzenberg vždy dokonalým heraldikem - vedle svých teoretických znalostí měl i praktickou schopnost vynikající svěbytné výtvarné stylizace; stačí vzpomenout nejen na jeho vlastní ilustrace v knize Heraldika, ale i na četné kresby v erbovních knížkách (např. sérii znaků slezských vévodství) a další. A právě v tomto smyslu se Schwarzenberg řadí nejen mezi vůdčí naše, ale vpravdě evropské heraldiky. Záleží-li nám tedy dnes na osudech naší heraldiky, připomeňme si jeho závěrečná slova ze studie Tři kapitoly z československé heraldiky: "Úpadek české heraldiky lze ovšem odvrátit jedině znalostí vědecké i obřadní i umělecké její stránky". A vybaveni touto znalostí můžeme pak plně souhlasit s autorovou předmluvou k Heraldice: "Bytí heraldiky není přerušeno: jestli jí přidávaly postupně nové živly věkem zašlé, ještě jí přidají i časy příští, a co bude nového v duchu rozumného (mnou podtrženo) vývoje ze starých zásad, to se i udrží".

Snad již uvedené citáty ukazují něco ze Schwarzenbergova myšlení a tudíž jeho osobnosti, rád bych se však zmínil i o tom, jak jsem ho sám poznal z osobního styku i z dlouholeté korespondence. Hovořil jsem již o jeho velké skromnosti. Poznal jsem se s ním brzy po válce, v době, kdy tolik lidí vystavovalo na odiv své údajné (a často pomyslné) odbojové zásluhy. Trvalo léta, než jsem se doveděl - a nikoli od něho samotného - o jeho aktivní účasti na odboji v rodných Čimelicích, v nichž byl v prvních dnech osvobozené vlasti zvolen prvním předsedou tamního Národního výboru. V této funkci spéchal pro pomoc, když se blížila obrněná divize SS a utrpěl vážné zranění. Jeho mladší bratr František se účastnil pražského květnového povstání. Dne 6.9.1978 mi

psal: "Dostávám vaše milé psaní právě v památný den, kdy jsem tříletý ztratil otce v tamté válce, ztráta, která nepřestala mně být neštěstím... a vzpomínám na dobu před 40 lety, kdy jsem si říkal, že asi budu svého otce ve stejném věku 27 let následovat."

O tom, že ani trvalé přesídlení do ciziny neubralo pranic z jeho pocitu sounáležitosti s českou kulturou, svědčí víc než výmluvně jeho dopis z října 1979, v němž jakoby se steskem praví: "Ukládám metry českých kněh do rozličných koutů - asi 4 m jsou v policích - prohlížím a pročítám je, hrabu se ve Vavákově, Jiráskovi a Klostermannovi, což je blízko domova". Vnoučkovi Jeníčkovi dává čist Staré pověsti české a vykládá mu, že Šemíkovi stavěl hrob pradědeček jeho dědečka. Jindy zase píše "pozdorujte kačeny na Munickém rybníce". Ale to už se ozývaly vážné zdravotní potíže po mrtvičném záchvatu. Schwarzenberg však přesto myslí dále na práci. Již roku 1975 psal: "Inu, jsem zvědav, jak se zotavím a kolik práce pak ještě vykonám..." Nicméně jeho nakažlivý humor ho stále neopouštěl a když uviděl moji kresbu štýrského znaku, pojmenovává v dopise: "Váš štýrský pardál je moc cudný; neznáte ta jeho vyobrazení, na něž je složen verš: Štýrského ať pardála nikdo neomaká, říhá oheň z tlamy své, vzadu pak ho kaká".

Tehdy se jeho zdravotní stav zdál lepší a roku 1982 vyšlo ve Vídni 2. přepracované rozšířené vydání jeho knížky Die Sankt Wenzels-Krone und die böhmischen Insignien, a v níž jsou kromě dokumentárních snímků i autorovy půvabné kresbičky. Bohužel naděje na další rychlé upevňování zdraví se ukázaly být předčasné, i když humor ho ani tehdy neopouštěl. Za parných srpenových dní roku 1983 mi píše: "Zde jsem skoro pošel vedrem, ale jak vidíte, žiju. Píšu špatně, ale píšu. Jsem rád, že jste mi psal". Jenže o rok později pro dál se zhoršující zdraví už psát nemohl.

Když jsem byl počátkem tohoto roku požádán, abych k jeho pětasedmdesátinám napsal vzpomínu a zhodnocení jeho díla, zakončil jsem původně přání uzdravení a pohody do dalších let v krásném rodinném kruhu. Dr. Schwarzenberg ještě můj text v kon-

ceptu četl a poslal několik upřesnění. Jenže to už byly poslední dny jeho života a v dubnu jsem dostal od jeho nejstaršího syna smutnou zprávu, že jeho otec dne 9. dubna 1986 ze mřel. A tak se v den nedožitých 75. narozenin tohoto velkého heraldika a vzácného člověka skláníme v hluboké úctě a vděčnosti za jeho práci pro obor, v němž si ho nad jiné vážíme. Jeho zanícení pro českou heraldiku zůstane trvalou inspirací pro budoucnost této "vědy i umění", jak on sám vždy zdůrazňoval.

Jiří Louda

Výběrová bibliografie z díla Dr. Karla Schwarzenberga.

Předkládáme našim čtenářům výběr heraldických a historických prací, jejichž autorem byl dr. Karel Schwarzenberg, naš přední heraldický teoretik. Nebylo v našich silách sestavit bibliografii úplnou. Řada Schwarzenbergových bohemikálních a teoretických heraldických studií vyšla v řadě odborných časopisů a sborníků v zahraničí, které nemá redakce k dispozici a z nichž některé nejsou ani v majetku vědeckých knihoven v ČSSR. U některých letopočtů vydání je uveden otazník, protože redakce neměla možnost ročník vydání ověřit. Závěrem bibliografie je otištěn seznam časopisů a sborníků (určitě neúplný), v nichž se nacházejí příspěvky dr. Karla Schwarzenberga. Upozorňujeme též na Schwarzenbergovy literární pseudonymy, pod nimiž své počáteční literární pokusy otiskoval.

Za účinnou pomoc při zpracování této bibliografie děkuje redakce PhDr. Jiřímu Zálohovi, Jiřímu Louďovi a správě Schwarzenbergische Archiv, Schloss Murau, Rakousko.

V. Walter

1934

Auswahl aus den Schriften des "Lanzknecht" Friedrich Schwarzenberg

1935

Český znak zemský a královský
Erbovní knížka, Praha 1935, s.11-19

1936

Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Fragmenty.
Praha 1936, 94 s., 10 obr.příloh
Tři kapitoly z československé heraldiky
Erbovní knížka ,Praha 1936, s.9-16

1937

Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Španělský deník a Zrození revoluci
Praha 1937, II.vyd., 110 s., 10 obr., 1 mapa

Dvojí kritika dnešní heraldiky
Erbovní knížka, Praha 1937, s.9-16

Stavovské odznaky
ČRSČ - r.9-10, 1937-38, s.45-46

Politická myšlenka
In: O Jos. Pekařovi, s.247-253, Praha 1937

1938

Přehled vývoje řádů
Erbovní knížka, Praha 1938, s.11-17

1939

Obrazy českého státu od r. 1526 do r. 1918
Praha 1939, 247 s., 133 obr.

Strážci českého znaku
Erbovní knížka, Praha 1939, s.9-14

Česká herese (Jindřich Středa pseud.)
Řád 5/1939, s.49-51

Anglická revoluce (1688) (J.S.ps.)
Řád. Praha 5/1939, s.40-48

Poslední Stuartovna (Charlotta vév.z Albany + 1789) (J.S.ps.)
Řád, Praha 5/1939, s.368-369

Jakub Třetí (J.S.)

Řád, Praha 5/1939, s.500-507

Z naučení Jakuba II. synovi (J.S.ps.)

Řád, Praha 5/1939, s.507-509

Jakobitské písně. Přel. J.Středa

Řád, Praha 5/1939, s.509-515

1940

Znaky řádů a ústavů šlechtických v zemích koruny české (spolu B.Lifka)

Erbovní knížka, Praha 1940, s.27-55

Znaky českých vévodství

Erbovní knížka, Praha 1940, s.9-26

Vývoj anglické oligarchie (ps.J.S.)

Řád. Praha 6, 1940, s.483-488, 533-544

1941

Heraldika čili přehled její teorie se zřetelem k Čechám na vývojovém základě

Praha 1941, 235 s., 27 obr.

Královská korunovace před 150 lety (Znaky šlechty súčastněné)

Erbovní knížka, Praha 1941. s.31-38

1947

České tituly

Rodokmen, Praha 2,1947, s.33-36

1948

Pěticípá hvězda v moderní heraldice

Heraldický časopis. Praha 1, 1948, č.1, s.4-7

K článku Dr.Zemka o náhrobnících v Olomouci

Rodokmen. Praha 3,1948, s.32

Tituly v koruně české

Rodokmen. Praha 3,1948, s.80-82

Výzdoba Napoleonových mečů

Sběratelské zprávy. Praha III,1948, č.7-8, s.44-45

České praporové obyčeje

Heraldický časopis 1, č.2, Praha 1948, s.10

1956

Böhmen und Mähren

In: Randa Alex., Handbuch der Weltgeschichte. Sv.2, s.1367
až 1372, 1684-1686, 1784-1786. Olten 1956.

Das Wappen der Fürsten zu Schwarzenberg

In: Schwarzenbergischer Almanach. Murau 1956

1958

Adler und Drache, der Weltherrschaftsgedanke

Wien 1958, 392 s., 32 obr.

Les archives de la maison de Schwarzenberg

In: Sammlung der Vorträge vom IV. internationalen Kongress
für genealogische und heraldische Wissenschaften. Brüssel 1958

1959

Schwarzenbergische Fahnen und Farben

Schwarzenbergischer Almanach, Murau, 32, 1959, s.49-59, téz
separát

Die Schlösser der Sekundogenitur

Schwarzenbergischer Almanach, Murau, 32, 1959, s.243-262

Die Hörigkeit in der Erzdiözese Salzburg bis auf die Zeit
Eberhards II.

In: Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde
99, 1959, Salzburg, s.1-9

1960

Die Sankt Wenzels-Krone und die böhmischen Insignien

Wien, München 1960, 68 s., 30 obr.

1962

Schwarzenbergisches Ortsnamenbuch

Schwarzenbergischer Almanach, Murau, 33, 1962, s.149-279

Von Iran nach Rhaetien (Das Königshaus der Bagratiden)

In: Adler, Wien 80, 6 (20), 1962, s.34-35

1963

Geschichte des reichständischen Hauses Schwarzenberg
Neustadt a.d. Aisch, 1963, 393 s., 31 obr., 2 mapy

Schwarzenbergs Feldzug im Herbst 1813
In: Österreich in Geschichte und Literatur. Institut für
Österreichkunde. Wien 1963, s.555-563

1964

Feldmarschall Fürst Schwarzenberg - Der Sieger von Leipzig
Wien, München 1964, 511 s., 17 příl., 2 mapy

Das Bild des Feldmarschalls Schwarzenberg in der Geschichte
In: Österreichische Militär-Zeitschrift, Wien 1964, s.174-179

1968

Andacht auf Schwarzenbergischen Herrschaften

In: Schwarzenbergischer Almanach, Murau, 34, 1968, s.245-280

Jugengemeinden Schwarzenbergischer Herrschaften

In: Schwarzenbergischer Almanach, Murau, 34, 1968, s.283-298

Wenceslaus Rossius

In: Biblos, Österr.Zeitschrift für Buch und Bibliothekswesen
1968

1969

O přibyslavský znak

Erbovní sešit, Praha 1969, č.3-4, s.4-5

Poznámky k článku Dr.Turnwalda

Heraldika, Jílové, II, 1969, č.2, s.9-10

Dvě glosy k stati "Výročí města Brusperka" (spolu V.J.Sedláčk)
Heraldika, Jílové, II, 1969, s.68

Znak českého krále Ferdinanda I.

Hlasatel, Praha 1969, č.2-3-4, s.25

Zur Geschichte Böhmens im Zeitalter der Gotik: Premysliden -
Luxemburgen - Jagellonen

In: Gotik in Böhmen. München 1969

Markwartici (rec.knihy Die Markwartinger - Berth.Waldstein-
Wartenberg .Gräfelfing 1966)

In: Hlasatel, Praha 1969, č.1, s.10-11.

1970

Bücher der Österreichischen Nationalbibliothek aus dem Pra-
ger Karolinum

In: Biblos, Österreichischen Zeitschrift für Buch- und Bibli-
othekswesen...Wien, 19, 1970, s.97-103.

1971

Die Schwarzenbergische Regierung im Klettgau

In: Der Klettgau, Heimatbuch für den Klettgau, Tiengen 1971,
s.245-261.

1972

Katalog der Kroatischen, Polnischen und Tschechi schen Hand-
schriften der Oesterreichischen Nationalbibliothek. Museion -
Veröffentlichungen der Nationalbibliothek, 4. Reihe, 4. Band,
Wien 1972, s.457

Armes doubles et triples. Recueil du 11e congrés internatio-
nal des sciences généalogiques et hérédiques. Liège 1972,
s.461-466

Die böhmischen Herrscherbilder

In: Genealogica et heraldica, 10. internationaler Kongress
für genealogische und heraldische Wissenschaften, Wien
14.-19.9.1970, Kongressberichte, Wien 1972, s.667-671

1973

Vor 300 Jahren (Erhebung in den Fürstenstand)

Schwarzenbergischer Almanach, 35, Murau 1973

Die Prager Bischöfe in den letzten 100 Jahren

In: Beiträge zur Tausendjahrfeier des Bistums Prag, 3. München
1973

Aus Gästen wurden Landeskinder

In: Monatsheft Merian, 24, Sonderheft Böhmen, Hamburg s.d.
66-68 (1973?)

1974

Die Wappen der österreichischen Monarchie

In: Kongressberichte vom 12. internationalen Kongress für genealogische und heraldische Wissenschaften. München 1974, s.229-241.

1976

Písň českého státu (Lieder des böhm. Staates)
Roma 1976, 269 s., 8 příl., 29 obr.

Foi et hommage. Publications de La Sorbonne. Études européennes. Mélanges offerts à Victor L.Tapié Tome 6 (Paris), s.d. s.344-346 (1976?)

1977

Napoleonská heraldika a šlechta císařství.
Heraldická ročenka. Praha 1977, s.100

1980

Aus dem Werk Johannes des Starken und der Streitschrift Christophs von Schwarzenberg

In: Schwarzenbergischer Almanach, 36, Murau 1980, s.1-67

1982

Die Sankt Wenzels- Krone und die böhmischen Insignien
Wien 1982, II. Aufg.

Seznam časopisů:

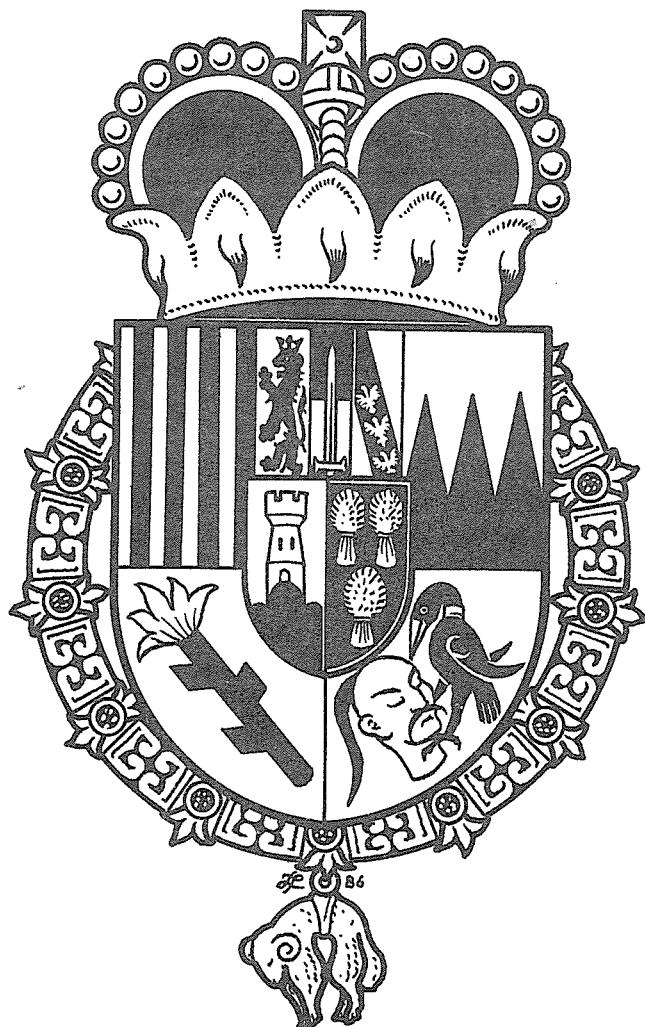
Adler (Wien), Alte und moderne Kunst (Wien), Annales du S.M. O.de Malte (Rom), Armorial (Edinburg), Blau-Weise Blätter (Murau), Epoca (München), Furche (Wien), Rivista araldica (Rom), Rivista della storia amministrativa (Mailand) a další.

Popis znaku:

Čtvrcený štít se vsunutým polem mezi horní dvě čtvrti jako polepšení.

1.pole: 8 svislých pruhů střídavě stříbrných a modrých (původní znak rodu ze Seinsheimu)

2.pole: rodový erb císaře Františka I. a na něm stříbrný meč se zlatým jílcem, hrotom vzhůru (polepšení z r.1814)

KRESBA JIRÍ LOUDA

3.pole: stříbrně a červeně dělené zubatým řezem o třech hrátech (hrabství Sulz)

4.pole: stříbrné s kosmou černou hořící ostrví se třemi suky (Brandis)

5.pole: zlaté s ušatou turčí hlavou přirozené barvy, na níž sedí černý havran se zlatým obojkem, chystající se Turkovi vyklovnout oko (polepšení z r. 1599)

Srdeční štítek polcený, vpravo v červeném poli stříbrná věž s černými okny a vraty, stojící na černém trojvrší (knížec-tví Schwarzenberg), vlevo v modrém poli tři zlaté snopy (po-kněželé landkrabství Kleggau).

Pět přileb: 1) na knížecím klobouku turčí hlava s havranem (polepšení z r. 1599), 2) běs ve stříbrně a modré svisle pruhovaném šatě a čapce, 3) stříbrně a modré pruhované buvolí rohy postrkané pavími perly (oba klenoty Seinsheim-Schwarzenberg), 4) stříbrně a červeně dělená mitra jako ve 3. poli (Sulz), 5) vzpřímená černá hořící ostrev (Brandis).

Štit drží dva zlatí lvi, nesoucí na hlavách přilby s vnějšími klenoty. Heslo zní: NIL NISI RECTUM. Vše položeno na knížecí plášt pod knížecím kloboukem.

Poznámka: V české literatuře byl znak Karla Schwarzenberga několikrát ztvárněn v různém pojetí českými výtvarníky. Připomínáme zde tyto kresby:

Břetislav Štorm - Erbovní knížka 1935, s.45

Zdeněk Zenger - Heraldická ročenka 1976, s.42

Zdirad Čech - Erbovní sešit č. 8, s.6

(samozřejmě znak orlické větve Schwarzenbergů byl publikován vícekrát). Schwarzenbergovo supralibros se objevuje na průmyslových vazbách některých jeho knih vydaných v západní Evropě.

Dr. Jindřichu Obršíkovi k šedesátinám.

V letošním roce se dožil významného životního jubilea dr. Jindřich Obršík (nar. 16.4.1926 Sokolnice u Brna), před-

ní archivní pracovník Státního oblastního archivu v Brně. Studoval na někdejším reálném gymnasiu v Brně, kde maturoval v r. 1945, načež zapisoval obory dějepis a čeština na filozofické fakultě v Brně, kde mezi jeho vysokoškolské učitele patřili F.Trávníček, F.Wollman, A.Kellner, A.Škarka a A.Gregor na bohemistice a J.Macůrek, J.Šebánek a R.Urbánek na historii.

Státní archivní školu v Brně navštěvoval v letech 1947-1950, doktorát filozofie získal v r. 1952. V archivnictví pracuje dr.J.Obršík plných 36 let; v r.1950 nastoupil svéji dráhu v někdejším Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a práce Praha, pobočka v Brně, jenž byl v jistém slova smyslu předchůdcem dnešního Technického muzea; od 1.7.1953 přešel do Archivu kraje brněnského, právního předchůdce Státního oblastního archivu v Brně, k jehož nejpřednějším odborným pracovníkům dnes patří. Nejdéle působil v jeho zemědělsko-lesnickém oddělení, jehož byl 8 let vedoucím; zpracovával tu odborně jeho velké fondy: lichtenštejnský komplex, rodinný archiv Ditrichštejnů aj. Nyní pracuje na vědeckém archivním zpřístupnění archivu KNV. Jako historik a editor má J.Obršík značný podíl na celostátní edici dokumentů k nevolnickému povstání v r.1775, vydané v r.1975. Jubilant se pracovně zaměřuje na období pozdního feudalismu 18.století a největším jeho pracovním přínosem je jeho podíl na II. a III.svazku Průvodce po Státním oblastním archivu v Brně (1963,1965), v nichž zpracoval lichtenštejnské fondy a různé velkostatky a rodinné archivy. Veškerá jeho práce je charakterizována důkladností, rozvahou a seriozností. Svoje drobné statí publikoval ve Vlastivědném věstníku moravském, v Časopise Matice moreavské, ve sborníku Brno v minulosti a dnes aj. Pro genealogii přinesl J.Obršík velmi mnoho pramenných informací ve svých inventářích i v textech uvedených svazků archivního průvodce, na rodopisné vazby poukazoval i v úvahách týkajících se posledního období feudalizmu.

Jan Skutil

ZPRÁVY

Bratranec pandura Trencka .

Jméno pandurského plukovníka barona Františka Trencka je u nás známo velmi dobře. Vždyť poslední roky svého života prožil v pověstném žaláři v Brně na Špilberku. Zde i 4. října 1749 zemřel. V kobce, ve které byl údajně vězněn, nás průvodce seznámí s jeho romantickým a dobrodružným životem. V kapucínské hrobce v Brně dokonce můžeme vidět jeho vyschlou mumifikovanou tělesnou schránku, portrét, erb a i zde se opět dozvím o jeho podivuhodných životních osudech.

Méně je u nás již známo jméno jeho bratrance barona Fridricha Trencka. A přece neprávem. Fridrich Trenck v řadě evropských dobrodruhů, jako byli Casanova, Cagliostro, Bonneval, hrabě St.Germain a jiní, zaujímá místo stejně pozoruhodné. Tak jako jeho bratranec František, tak i on měl velmi dobrodružné životní osudy a stejně jako on se stal - a stále stává - vítaným námětem pro literární či filmové ztvárnění.

Fridrich von der Trenck se narodil 16. února 1726 v Královci (tehdy prudký Königsberg, dnes sovětský Kaliningrad). Ve 14 letech mu zemřel otec, královský generálmajor (v rodině Trencků bylo vojenské řemeslo nejčastějším životním uplatněním). Matka se brzy opět provdala a o chlapce se příliš nestarala. Jeho výchovu řídil dědeček z matčiny strany, ten však chlapci nedovedl zabraňovat v divokém životě. Souboje a výtržnosti nebyly pro mladého Fridricha nicím neobvyklým. V r. 1742 vstoupil do armády pruského krále Fridricha II. Vysoký, pohledný a inteligentní mladík zaujal pozornost krále a ten se brzy neskrýval s poctami. Nejprve byl Fridrich přijat do královské tělesné gardy, brzy se stal ordonančním důstojníkem samotného krále. Král nebyl jediný, kdo Trenckovi věnoval přízeň. Tou ho obdařovala i králova sestra princezna Amálie. Na druhé straně

se ovšem vynořilo mnoho závistníků, kteří Trencka při každé příležitosti očerňovali. Schůzkám Fridricha s Amálií nebyl král nakloněn a jeho hněv vůči mladému odvážlivci, který si dovolil projevovat své city tak vysoko, vzrůstal. Když ve válce o dědictví rakouské byl Trenck obviněn od svých nepřátel ze styků se svým bratrancem, plukovníkem rakouských pandurů Františkem Trenckem, byl jeho osud zpečetěn. Následovalo zatčení a uvěznění v pevnosti v Kladsku a královského nepřátelství pro celý život. Koncem r. 1746 Trenck z vězení uprchl do Královce. S pomocí princezny Amálie se mu podařilo dostat se do Vídně, která žila plná rozruchu kolem probíhajícího procesu s plukovníkem pandurů Františkem Trenckem. Pruský Trenck se snaží pomocí rakouskému Trenckovi, ale ten místo vděčnosti mu usiluje o život.

Zklamaný Fridrich odchází z Vídně. V Norimberku se setkává s ruským generálem Lievenem, který ho přemluví ke vstupu do carské armády. V Rusku se opět stává středem společnosti, ale po pikantním románu prožitém s ruskou šlechticnou, která umírá a odkazuje mu své jméní, vraci se opět do Vídně, aby se ujal dědictví po svém bratranci Františkovi, který mezitím zemřel ve vězení v Brně na Špilberku. Dědictví není veliké, vstupuje tedy do rakouské armády a je jmenován rytmistrem kyrysníků. Roku 1754 mu umírá matka v Gdánsku. Odjíždí, aby se ujal dědictví, ale cestou je zadržen a zajat pruskými vojáky a uvězněn v pevnosti v Magdeburgu. Zde prožil 9 roků těžkého vězení. Král Fridrich II. neznal slitování. Trenck se snažil využít všech příležitostí, aby uprchl. Pokusů o útěk bylo mnoho, ale všechny byly zmařeny. V poslední fázi svého věznění byl Trenck přikován v kobcích ke stěně železnými řetězy na rukou i nohou a před jeho očima byla vystavena náhrobní deska s nápisem Trenck a úmrtními symboly. Chybělo jen vepsat datum úmrtí... Přece se však nenechal zlomit. V prosinci r. 1763 byl konečně propuštěn a odchází do Vídně. Nikde nenachází klidu. Žije střídavě v Cachách a Uhrách. Po smrti krále Fridricha II. je rehabilitován. V r. 1786 vychází I. díl jeho autobiografie "Merkwürdiges

Lebensbeschreibung", která se stala v tehdejší době bestsellerem. Byla přeložena do řady jazyků a čerpali z ní romanopisci a filmaři. Poslední roky života prožívá v klidu. Ožení se s měšťanskou dívkou, pečeje o výchovu dětí, pokračuje ve svých pamětech.

Závěrečné dětství jeho životní pouti odpovídá celému jeho romantickému života. Když vypukla Velká francouzská

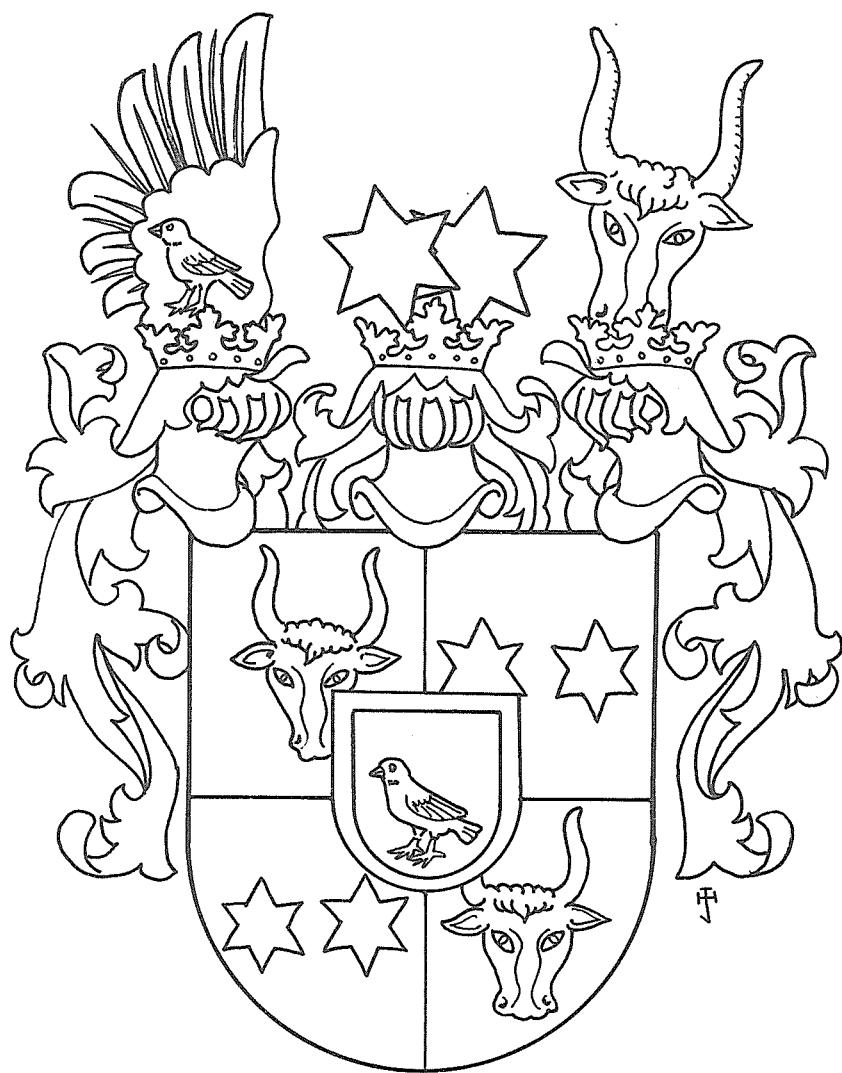
revoluce, odchází do Paříže. Stává se girondistou a jako domnělý tajný agent pruského krále umírá 25. července 1794 v Paříži pod gilotinou. Jeho milenka z královského rodu - princezna Amálie - zemřela již r. 1787 jako abatyše kláštera v Quedlinburku.

Od narození Fridricha Trencka uplynulo již 260 let, ale přesto je postavou stále přitažlivou a plnokrevnou, vždy vyhledávanou těmi, kteří milují dobrodružství a romantiku po celý život.

Stanislav Keršner

Erb rodiny Trencků, udělený pro hraběcí stav 5.6.1798:

Čtvrcený štit se středním štítkem černým, zlatě lemovaným, v něm stříbrná holubice. V 1. a 4. červeném poli stříbrná volkská hlava se zlatými rohy, ve 2. a 3. modrém poli dvě zlaté hvězdy. Tři korunované turnajské přilby s klenoty: I. dvě hvězdy ze štítu, II. černé křídlo se stříbrnou holubicí hledící vpravo, III. voleská hlava ze štítu. Přikryvadla vpravo modro zlatá, vlevo červeno stříbrná.

ROD TRENCKU

Kristián Albrecht v.d. Trenck
rytmistr u kurfiřta brandenburského
† 1708

Ψ Kateřina V. Bronešart
* 1638, žila ještě 1708

Ψ Ketteler v. Hargvatten
¶ 1726

syn	syn	František
+ 1725	+ 1732	* 1711 + 1749

Ψ Josefina
v. Tillier
+ 1737

*ela de Broe zu Dippenbendt *1732 + 1740 + 1802

potomci

Z činnosti Klubu Augusta Sedláčka.

K osobnosti významného českého historika, heraldika a genealoga Augusta Sedláčka, od jehož úmrtí letos již uplynulo 60 let, se bude česká věda ještě nepochyběně dlohu vracet. Jeho odbornému věhlasu a výsledkům celoživotního bádání se obdivuje i dnešní generace. Svědčí o tom i Klub Augusta Sedláčka při Závodním klubu koncernového podniku Škoda Plzeň, založený dne 11. ledna 1984.

Klub Augusta Sedláčka (dále jen KAS) sdružuje zájemce o problematiku českých středověkých opevněných sídel, zejména hradů a tvrzí. Členskou základnu tvoří zájemci nejen z řad amatérů, ale i profesionálů. Odborné vedení zajišťuje oddělení středověké archeologie Archeologického ústavu ČSAV v Praze. Pro členy KAS jsou dvakrát ročně pořádány přednášky. Náplň činnosti členů spočívá hlavně v zajišťování dokumentace a památkové ochraně jednotlivých objektů, je však i směrována na archeologický výzkum hradů, hrádků a tvrzí. Publikačně je činnost KAS realizována vydáváním Ročenky Klubu Augusta Sedláčka, která vychází vždy jedenkrát ročně. Prozatím vydal KAS dvě ročenky - pro rok 1984 a 1985 - jejichž obsah je zaměřen především na problematiku tvrzí a jejich archeologický výzkum. Cenné a podnětné jsou články věnované osobnostem "hradů, zámků a tvrzí" - v ročence 1984 Augustu Sedláčkovi, v r. 1985 Františku Alexandrovi Heberovi. Členem KAS se mohou stát i zájemci z Moravy, nemají však zatím možnost získat cennou ročenku, neboť ta je vydávána v současné době v nákladu jen 200 výtisků, které stačí pokrýt celou členskou základnu KAS. Do budoucna se počítá se zvýšením nákladu.

Vznik KAS lze jistě srdečně jenom uvítat a popřát mu k jeho dosavadní i další činnosti výborné badatelské i jiné pracovní úspěchy.

Stanislav Keršner

Vyznamenání napoleonské epochy.

V pondělí 7. dubna 1986 se konala v Pantheonu Národního muzea v Praze slavnostní vernisáž výstavy řádů a vyznamenání "Vyznamenání napoleonské epochy", kterou uspořádalo Národní museum v Praze ve spolupráci s předním světovým znalcem problematiky řádů a vyznamenání a odborným spisovatelem Václavem Měříkou, poslancem ČNR.

Vernisáži předcházelo slavnostní zasedání, které uspořádalo Národní museum v Praze, Numismatické oddělení Historického muzea, Česká numismatická společnost a Numismatická sekce Společnosti přátel Národního muzea k životnímu jubileu Václava Měříčky. Úvodní projev a zhodnocení jubilantova díla provedla vedoucí Numismatického oddělení NM PhDr. Jarmila Hásková, CSc., která poté předala jubilahtovi pamětní záslužnou plaketu Národního muzea.

V další části zasedání vystoupil Václav Měříčka a seznámil přítomné v obsažném referátu s problematikou vyznamenání napoleonské epochy a provedl návštěvníky expozici s doplňujícím výkladem.

Výstava bude v Pantheonu NM otevřena do konce dubna:

V.W.

Husitství v erbech.

V Městské knihovně v Boskovicích mohli zájemci v prázdninových měsících shlédnout zajímavou výstavu 88 erbů pečeťtitelů stížnostního listu do Kostnice a 18 erbovních znamení husitských hejtmanů. Šlo o výběr z expozice, kterou autoři Z. Měkota a J. Burda připravili pro Tachov k 550. výročí bitvy u Tachova.

H.

Soupis genealogických badatelských témat studovaných na pravovištích Okresního archivu v Olomouci, Litovli a Šternberku v letech 1973–1984.

Koncem loňského roku obdrželi členové našeho klubu dotazník, určený pro ty členy, kteří se věnují genealogii svého rodu. Akce "Soupis rodopisců" sleduje ten účel, aby jednotliví členové klubu o sobě věděli a bylo jim známo, které rody ten který badatel studuje. Mnohé vzájemné poznání zamezí duplicitní práci a v mnohém samotné studium ulehčí. Tato akce by měla i snížit využívání matrik v archivech, kde častou frekvencí matrik mezi badateli dochází k jejich opotřebení a snížení čitelnosti zejména rohových a okrajových záznamů. Rovněž poškození vazeb není zanedbatelné.

Při využití dnešní moderní techniky jistě jednou dojde k tomu, že bude matrika převedena do paměti počítače a příslušný badatel dostane, pravděpodobně po zaplacení určitého poplatku, své hledané údaje natisknuté tiskárnou počítače. Originály matrik by se pak používaly badateli pouze ve sporáckých a ojedinělých případech. Věřím, že tento názor je zájmem všech archivů uchovávajících matriky. Největší problém vidím v tom, kdo převede matriku na počítač. Vím, že archiváři mají jistě důležitější práci, než se věnovat vesměs soukromým zájmům jednotlivých badatelů. Tato práce mimo čas bude vyžadovat i značné zkušenosti pracovníka, který tuto práci provede, aby se předešlo omylům vyplývajícím ze špatného čtení i následných chyb, vznikajících při přepisu na stroj.

Navrhoval bych pro začátek našim archivům a zkušeným badatelům pokus, který by spočíval v tom:

- 1) některou z velmi používaných matrik (nebo matriku hodně poškozenou, ale často používanou) nechat přepsat (třeba

- na smlouvu o dílo) některým zkušeným badatelem, do archivu řadu let docházejícím, dle instrukcí, které by dodal operátor počítače
- 2) otázku počítače bych řešil následovně : archivy počítače nemají a asi dlouho ještě mít nebudou. V Brně vlastní použitelný počítač jediná organizace, kde by se učinila dohoda o pokusu. Volnou kapacitu počítače by jistě zapůjčily i jiné podniky, rozhodně v tom vidím menší problém, než v otázce přepsání a uložení vypsaných údajů do paměti
 - 3) zveřejnění pokusu a nabídnutí těchto údajů pokusné badatelům zdarma k praktickému využití s tím, že by každý badatel třeba formou dotazníku odpověděl archivu na okruh otázek majících vztah k údajům, které badatel dostal prostřednictvím počítače.

Uplyne ještě dlouhá doba, než se stane tato praxe samozřejmostí, avšak domnívám se, že první kroky a pokusy budou muset provést zkušení amatéři - genealogové za pomoci archivů a majitelů počítačů, než se všichni přesvědčíme o výhodách tohoto zpracování a je mým přání, aby se tak stalo na pracovišti brněnského SOA.

Následný soupis genealogických temat je zpracován na základě zveřejněných soupisů badatelů, který ročně uveřejňuje OA v Olomouci ve svých ročenkách (1973-1984 a násled.) pod redakcí ředitele archivu PhDr. Vladimíra Spáčila. Tato velmi záslužná práce se však objevuje pouze v některých ročenkách archivů v ČSR a měla by se v budoucnu objevit ve všech vydávaných ročních přehledech. Na Moravě je to zatím pouze v OA Olomouc.

Soupisy rodopisců nejsou nic nového, pokoušelo se o ně již dříve několik společností i soukromníků v Čechách i na Moravě. Nikdy však nedošlo k praktickému využití získaných materiálů ve větším měřítku a to ani v nejlépe organizované RSČ i s jejím archivem rodokmenů.

Osobně jsem skeptický i k poslední dotazníkové akci; je zaměřena na úzký okruh členů GH klubu a na spolu-práci obou největších moravských archivů, kde jsou předklá-

dány k dobrovolnému vyplnění zájemcům o studium genealogického tématu v archivu. Asi převládnou mezi badateli ryze soukromé a osobní zájmy a nechuť se dělit s jiným o získané poznatky třeba i za úplatku. Ale tak už to v genealogii vždycky bylo, zejména pracují-li badatelé na svém rodě.

Bude však krokem vpřed, podaří-li se uveřejňování soupisu genealogických badatelů ze všech archivů, pro začátek na Moravě, v některém odborném časopise, který dostane do ruky většina badatelů v genealogii - nemůžeme chtít po badateli, aby sledoval ročně všechny výroční zprávy archivů.

A nástup nové počítačové techniky se hlásí sám a doufajeme, že nebude archivářství jedním z posledních oborů, kam propadne.

Rok studia pracoviště archivu studující studované téma

1973	Olomouc	Fr. Hejl	Životopis afrického cestovatele Emila Holuba
		K. Morav	Kronika šternberských domů
		Ant. Roubic	Rodinná kronika
	Litovel	Fr. Vogel	Genealogie rodu Vogelů
	Šternberk	L. Talandra	Genealogie Talandových ze Šumvaldu
1974	Olomouc	Jos. Bezdečka	Genealogie rodu Kobylků
		Ing. L. Chalupa	Rody na Hané po r. 1600
		K. Morav	Kronika šternberských domů (1515-1900)
		Dr. Vl. Spáčil	Olomoučtí měšťané přijati v 1.1798-1810
	Litovel	Ing. Dr. J. Čermák	Rodinná kronika
	Šternberk	K. Morav	Dějiny domů ve Šternberku 1554-1834
		L. Talandra	Genealogie Talandovských ze Šumvaldu
1975	Olomouc	K. Morav	Kronika domů ve Šternberku
	Litovel	Ad. Hrodek	Dějiny litovelských domů v 19. stol.

	Mir.Němec	Rodinná kronika
1976	O	O
1977	Olomouc Ing.E.Hošek	Kronika rodu Voglů
	Litovel J.Lošták	Svatby v Litovli v 17.stol.
	Šternberk K.Morav	Genealogie rodu Tiefenbachů
	Fr.Tiefenbach	" " "
1978	Olomouc Ing.L.Chalupa	Rody Hané a Lašska 1600-1800
	L.Talandá	Genealogie rodu Růžičků
	J.Vymětal	Genealogie rodu Vymětalů
		17.-19.stol.
1979	Šternberk J.Dvořáček	Dějiny domů ve Šternberku
	Litovel K.Morav	Operní pěvkyně Terezie Sincrová 1850-1914
1980	Olomouc Dr.M.Čermák	Sladovníci, sládci a šenkýři v Olomouci
	Fr.Hejl	Rod Tobiáše Marquarta z Olomouce
	St.Podmolíková	Životopis sochaře Moř.Černila 19.-20.stol.
	Vl.Rolinc	Počátek číslování domů na Moravě
	Litovel R.Piwowar	Genealogie rodu Cyrany z Bollerhausu
	Šternberk J.Dvořáček	Dějiny domů ve Šternberku
1981	Olomouc H.Braeuerová	Olomoucký rod Salczarů
	Dr.M.Čermák	Sladovníci, sládci a šenkýři v Olomouci
	Prof.A.Heine,DrSc	Rod Heinců v 18.a19.stol.
	L.Talandá	Genealogie rodu Talanda-Růžička
	J.Vančurová	Olomoucký rod Salczarů
	Litovel J.Blekta	Rodopis Blektů z Outěchova
	R.Piwowar	Genealogie rodu Suranyi v 17. a 18.stol.
	J.Šišma	Kronika rodiny Šišmovy z Měrotína

1982	Olomouc	M. Bém	Genealogie rodu Bémů
		M. Bém ml.	" " "
		Dr. M. Čermák	Sladovníci, sládci a řenkyři v Olomouci
		Ing. M. Drobny	Židovské obyvatelstvo Majetína v 19. stol.
		"	Rodokmen Maitnerů z Majetína
		Prof. A. Heinc, DrSc. Rod Heinců v 18.-19. stol.	
		J. Lapáček	Knihkupci v Olomouci v 16.-19. st.
		L. Talanda	Genealogie rodu Růžičků
1983	Olomouc	J. Lapáček	Knihkupci v Olomouci v 16.-19. st.
		Dr. P. Pospěch	Rodinná kronika Saparova z Příkaz (19. stol.)
		Dr. A. Roubic	Farní knihy ohlášek snoubenců a jejich využití
	Litovel	M. Čep	Osobnost učitele J. Čepa z Želechovic
		Z. Genserková	Prof. Eugen Stoklas a Příbor (1882-1963)
		J. Lakončí	" " "
		L. Loukotka	" " "
		L. Novobilská	" " "
		Dr. J. Grúz	Rodové vztahy ve vsi Polici r. 1600
		J. Šišma	Kronika rodiny Šišmovy z Měrotína
		J. Weiser	Kronika rodu Weiserů z Loštic (17.-19. stol.)
	Šternberk	A. Nietsch	Genealogie rodiny Sassikové ze Šternberka
1984	Olomouc	Ing. P. Fiedler	Rod Fiedlerů ve Skrbeni a Bělkovicích
		Dr. L. Machytka	Genealogie výtvarných umělců v Olomouci v 17. a 18. stol.
		Vl. Rolinc	Komplexní identifikační rozbor v rané genealogii
	Litovel	J. Weiser	Rodokmen rodu Weiserů z Loštic 1875-1900

Šternberk A.Nitsch Rodopis rodiny Sassikové ze Šternberka

V tomto seznamu nejsou uvedena badatelská téma zadávaná studentům FF UP v Olomouci pod názvem:

1) Soupis a statistika olomouckých měšťanů v 17. stol.

2) Pozůstalosti olomouckých měšťanů v 17. století

Adresy jednotlivých badatelů sdělí jednotlivé pobočky OA v Olomouci.

V.Walter

Dodatek za rok 1985:

Olomouc	ing. E.Hošek Vl.Rolinec Mir.Sedláček	Lesnické rody Olomoucké rody v 18.stol. Genealogie rodu Sedláčků Unčovice 17. a 18. stol.
Litovel	J.Ošanec	Rodinná kronika

V.Walter

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE

Vydává jako interní tisk pro potřebu členů v nepravidelných lhůtách Genealogický a heraldický klub při ZK ROH Královopolských strojíren v Brně, Palackého 78

Odpovědný redaktor: František Špirk

Redakční rada:

JUDr. Jiří L. Bílý, Jiří Hanáček, PhDr. Adolf B. Král, CSc.,
PhDr. Tomáš Krejčík, PhDr. Ivan Štarha, Vilém Walter

Obálka:

Kresba znaku Karel Liška, výtvarné řešení Jiří Hanáček

Bezplatný odběr vázán na zaplacení ročního členského
příspěvku

Povolenlo č.j. 370046786 Jm KNV

